

Temaatiline ülevaade Elektrooniline kaubandus ja lepingulised kohustused

Eessõna

Elektronilise kaubanduse reguleerimine on kesksel kohal direktiivis 2000/31/EÜ¹ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektronilise kaubanduse kohta siseturul; selles on sätestatud eeskirjad, mis käsitlevad infoühiskonna teenuste osutajate asutamisele ja nende kohta teabe andmisele esitatavaid nõudeid, samuti vahendajatest teenuseosutajate vastutust.

Samas on elektroniline kaubandus seotud mitmesuguste majanduselu valdkondadega, mis jäävad nimetatud direktiivi kohaldamisalast välja, nagu hasartmängud, kartelliõiguses reguleeritud kokkulepete või tavadega seotud küsimused ja maksustamine (vt elektronilise kaubanduse direktiivi eesmärki ja reguleerimisala käsitleva artikli 1 lõige 5). Elektronilise kaubanduse valdkonda kuuluvad ka autoriõigused ja nendega kaasnevad õigused, kaubamärgiõigused, tarbijakaitse ja isikuandmete kaitse, kuid neid valdkondi reguleerib terve hulk eridirektiive ja -määrusi.

Käesolev temaatiline ülevaade annab üldpildi asjaomasest kohtupraktikast, mis on selles valdkonnas kujunenud 30. aprilliks 2024. Selleks on kõiki neid eri valdkondi puudutavad tähtsamad kohtuotsused jaotatud kahte ossa, millest ühes käsitletakse pooltevaheliste lepinguliste kohustuste aspekte ja teises elektronilist kaubandust reguleerivat õiguslikku raamistikku.

Käesolevasse ülevaatesse on valitud Euroopa Kohtu otsused, mida peetakse selles valdkonnas kõige olulisemateks, kusjuures enamik neist on tehtud suurkojas.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektronilise kaubanduse kohta siseturul („direktiiv elektronilise kaubanduse kohta“) (EÜT 2000, L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399).

Viidatud õigusaktide loetelu

MÄÄRUSED

Nõukogu 20. detsembri 1993. aasta **määrus (EÜ) nr 40/94** ühenduse kaubamärgi kohta (EÜT 1994, L 11, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 146).

Komisjoni 22. detsembri 1999. aasta **määrus (EÜ) nr 2790/1999** asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamise kohta vertikaalkokkuleppe ja kooskõlastatud tegevuse liikide suhtes (EÜT 1999, L 336, lk 21; ELT eriväljaanne 08/01, lk 364).

Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta **määrus (EÜ) nr 44/2001** kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta **määrus (EÜ) nr 864/2007** lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II“) (ELT 2007, L 199, lk 40).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta **määrus (EÜ) nr 593/2008** lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I“) (ELT 2008, L 177, lk 6).

Komisjoni 20. aprilli 2010. aasta **määrus (EL) nr 330/2010** Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki vertikaalsete kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse suhtes (ELT 2010, L 102, lk 1).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta **määrus (EL) 2015/2120**, millega nähakse ette avatud internetiühendust käsitlevad meetmed ning millega muudetakse direktiivi 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul ning määrust (EL) nr 531/2012, mis käsitleb rändlust üldkasutatavates mobiilsidevõrkudes liidu piires (ELT 2015, L 310, lk 1; parandus ELT 2016, L 27, lk 14).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta **määrus (EL) 2016/679** füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT 2016, L 119, lk 1).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2017. aasta **määrus (EL) 2017/1001** Euroopa Liidu kaubamärgi kohta (ELT 2017, L 154, lk 1).

RAKENDUSMÄÄRUS

Nõukogu 15. märtsi 2011. aasta **rakendusmäärus (EL) nr 282/2011**, millega sätestatakse ühist käibemaksusüsteemi käsitleva direktiivi 2006/112/EÜ rakendusmeetmed (ELT 2011, L 77, lk 1).

DIREKTIIVID

Nõukogu 10. septembri 1984. aasta **direktiiv 84/450/EMÜ**, mis käsitleb eksitava reklaamiga seotud liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamist, muudetud direktiiviga 2005/29/EÜ (EÜT 1984, L 250, lk 17; ELT eriväljaanne 15/01, lk 227).

Nõukogu 21. detsembri 1988. aasta **direktiiv 89/104/EMÜ** kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT 1989, L 40, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 92).

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta **direktiiv 93/13/EMÜ** ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta **direktiiv 95/46/EÜ** üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT 1995, L 281, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 1997. aasta **direktiiv 97/7/EÜ** tarbijate kaitse kohta sidevahendi abil sõlmitud lepingute korral (EÜT 1997, L 144, lk 19; ELT eriväljaanne 15/03, lk 319).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta **direktiiv 98/34/EÜ**, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (EÜT 1998, L 204, lk 37; ELT eriväljaanne 13/20, lk 337), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuli 1998. aasta direktiiviga 98/48/EÜ (EÜT 1998, L 217, lk 18; ELT eriväljaanne 13/21, lk 8) (edaspidi „direktiiv 98/34“).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta **direktiiv 2000/31/EÜ** infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (EÜT 2000, L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399) (edaspidi „elektroonilise kaubanduse direktiiv“).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta **direktiiv 2001/29/EÜ** autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (ELT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. novembri 2001. aasta **direktiiv 2001/83/EÜ** inimtervishoius kasutatavaid ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta (EÜT 2001, L 311, lk 67; ELT eriväljaanne 13/27, lk 69), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2011. aasta direktiiviga 2011/62/EL (ELT 2011, L 174, lk 74).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta **direktiiv 2002/58/EÜ**, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv) (EÜT 2002, L 201, lk 37; ELT eriväljaanne 13/29, lk 514), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiviga 2009/136/EÜ (ELT 2009, L 337, lk 11).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta **direktiiv 2004/48/EÜ** intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta (ELT 2004, L 157, lk 45; ELT eriväljaanne 17/02, lk 32; parandus ELT 2004, L 195, lk 16).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2005. aasta **direktiiv 2005/29/EÜ**, mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 84/450/EMÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 97/7/EÜ, 98/27/EÜ ja 2002/65/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 2006/2004 (ELT 2005, L 149, lk 22).

Nõukogu 28. novembri 2006. aasta **direktiiv 2006/112/EÜ**, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi (ELT 2006, L 347, lk 1).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta **direktiiv 2006/114/EÜ** eksitava ja võrdleva reklaami kohta (ELT 2006, L 376, lk 21).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta **direktiiv 2006/115/EÜ** rentimis- ja laenutamise õiguse ja teatavate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta intellektuaalomandi vallas (ELT 2006, L 376, lk 28).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta **direktiiv 2006/123/EÜ** teenuste kohta siseturul (ELT 2006, L 376, lk 36).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. novembri 2007. aasta **direktiiv 2007/64/EÜ** makseteenuste kohta siseturul ning direktiivide 97/7/EÜ, 2002/65/EÜ, 2005/60/EÜ ja 2006/48/EÜ muutmise ning direktiivi 97/5/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2007, L 319, lk 1).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta **direktiiv 2009/22/EÜ** tarbijate huve kaitsvate ettekirjutuste kohta (ELT 2009, L 110, lk 30).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta **direktiiv 2009/24/EÜ** arvutiprogrammide õiguskaitse kohta (ELT 2009, L 111, lk 16).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. septembri 2015. aasta **direktiiv (EL) 2015/1535**, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (ELT 2015, L 241, lk 1).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta **direktiiv (EL) 2019/790**, mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ (ELT 2019, L 130, lk 92).

OTSUSED

Komisjoni 26. juuli 2000. aasta **otsus** vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 95/46/EÜ piisava kaitse kohta, mis on ette nähtud programmi Safe Harbor põhimõtetega ja sellega seotud korduma kippuvate küsimustega, mille on välja andnud Ameerika Ühendriikide kaubandusministeerium (EÜT 2000, L 215, lk 7; ELT eriväljaanne 16/01, lk 119).

Komisjoni 5. veebruari 2010. aasta **otsus** kolmandates riikides asuvatele volitatud töötlejatele isikuandmete edastamise lepingu tüüptingimuste kohta nõukogu ja Euroopa Parlamendi direktiivi 95/46/EÜ alusel (ELT 2010, L 39, lk 5), muudetud komisjoni 16. detsembri 2016. aasta rakendusotsusega (EL) 2016/2297 (ELT 2016, L 344, lk 100).

Komisjoni 12. juuli 2016. aasta **rakendusotsus (EL) 2016/1250** isikuandmete kaitse piisavuse kohta ELi-USA andmekaitseraamistikus Privacy Shield vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 95/46/EÜ (ELT 2016, L 207, lk 1).

Sisukord

EESSÕNA.....	3
VIIDATUD ÕIGUSAKTIDE LOETELU	4
I. LEPINGULISED SUHTED POOLTE VAHEL	9
1. Lepingu sõlmimine.....	9
2. Kohaldatav õigus / kohtualluvus	12
3. Tarbijakaitse.....	18
4. Isikuandmete kaitse.....	22
5. Autoriõigus	50
II. ELEKTROONILISE KAUBANDUSE ALANE ÕIGUSRAAMISTIK	61
1. Reklaam	61
2. Vahendajast teenuseosutajate vastutus.....	73
3. Konkurentsioigus.....	79
4. Ravimite ja meditsiiniseadmete veebipõhine müük.....	85
5. Hasartmängud.....	89
6. Jagamismajandus	92
7. Käibemaks	98

I. Lepingulised suhted poolte vahel

1. Lepingu sõlmimine

5. juuli 2012. aasta kohtuotsus Content Services (C-49/11, [EU:C:2012:419](#))

Äriühingul Content Services oli Mannheimis (Saksamaa) tütarettevõtja ja ta pakkus oma veebisaidil, mis on saksakeelne ja kättesaadav ka Austrias, eri *online*-teenuseid. Selle saidi kaudu oli eelkõige võimalik alla laadida tasuta tarkvara või tasulise tarkvara prooviversioone. Enne oma tellimuse esitamist pidid internetikasutajad täitma registreerimisakna ja aknas ettenähtud lahtrit märgistades kinnitama, et nad on nõus müügilepingu tüüptingimustega ning loobuvad oma taganemisõigusest.

Seda teavet internetikasutajatele otse ei näidatud. Nad said siiski teabega tutvuda, klikkides lepingu sõlmimiseks täidetaval lehel oleval hüperlingil. Lepingu sõlmimine oli nimetatud lahtri märgistamata jätmise korral võimatu. Seejärel sai internetikasutaja Content Servicesilt e-kirja, mis ei sisaldanud teavet taganemisõiguse kohta, kuid selles leidis uuesti link, mille kaudu sai teavet näha. Oberlandesgericht Wien (liidumaa kõrgeim kohus Viinis, Austria) esitas Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse direktiivi 97/7/EÜ² artikli 5 lõike 1 tõlgendamise kohta. Kohus küsis, kas kaubandustava, mis teeb tarbijale selles sättes ette nähtud teabe kättesaadavaks üksnes asjaomase ettevõtja veebilehel asuva hüperlingi kaudu, vastab nimetatud sätte nõuetele.

Euroopa Kohtu hinnangul tuleb direktiivi 97/7/EÜ artikli 5 lõiget 1 tõlgendada selliselt, et see kaubandustava ei vasta nimetatud sätte nõuetele, kuna ettevõtja ei ole teavet tarbijale „esitanud“ ja tarbija ei ole seda „saanud“, ning veebilehte ei saa käsitada „püsiva andmekandjana“.

Tarbija peab nimelt saama asjaomase teabe kohta kinnituse, ilma et oleks vaja tema aktiivset tegevust. Selleks, et veebilehte võiks pidada püsivaks andmekandjaks, peab tarbijale tagama analoogselt paberandjaga selle, et tema käsutuses on selles sättes ette nähtud teave võimaldamaks tarbijal oma õigused vajaduse korral maksma panna. Kõnealusel kontekstis peab see võimaldama tarbijal säilitada isiklikult talle suunatud teabe, tagama selle sisu muutumatuse ja teabe kättesaadavuse piisava ajavahemiku jooksul ning andma tarbijatele võimaluse see teave sellisena taasesitada.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 1997. aasta direktiiv 97/7/EÜ tarbijate kaitse kohta sidevahendi abil sõlmitud lepingute korral (EÜT 1997, L 144, lk 19; ELT eriväljaanne 15/03, lk 319).

25. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus BAWAG (C-375/15, [EU:C:2017:38](#))

Austria territooriumil tegutsev pank BAWAG kohaldas juhul, kui tarbijad soovisid hakata kasutama pangateenuseid internetis (*e-banking*), üht teatavat tüüptingimust.

Selle tingimuse kohaselt „saab [klient] teabe ja selgitused, mida pank peab kliendile edastama või kättesaadavaks tegema, posti teel või elektrooniliselt internetipanga (*e-banking*) kaudu“. Teavet võis edastada internetipanga kontode juurde loodud sõnumiedastussüsteemi kaudu. Tarbijad said e-kirju vaadata, taasesitada ja alla laadida. Internetipanga *e-banking*-kontodega seotud e-postkastidesse saadetud pangateated jäid sinna teabe otstarbe seisukohast piisavaks ajaks muutumatu kujul ning kustutamata, mistõttu tarbijad said seda kasutada ja muutmata kujul elektrooniliselt või väljatrükitult taasesitada. Tarbijaid ei teavitatud aga uue e-kirja saamisest muul viisil.

Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus) esitas Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse, milles palus selgitada, kas direktiivi 2007/64/EÜ³ artikli 41 lõiget 1 – koostoimes artikli 36 lõikega 1 – tuleb tõlgendada nii, et teave, mille pank edastab veebisaidi kaudu kliendi internetipanga e-postkasti, on kliendile „esitatud püsival andmekandjal“.

Euroopa Kohtu hinnangul tuleb teatavaid veebisaitte käsitada „püsivate andmekandjatena“ selle direktiivi artikli 4 punkti 25 tähenduses.

Raamlepingu muudatusi, mille makseteenuse pakkuja edastab teenuste kasutajale internetipanga e-postkasti kaudu, saab pidada püsival andmekandjal esitatuks siiski üksnes juhul, kui on täidetud kaks järgmist tingimust:

- veebisait võimaldab ainult sel kasutajal teavet salvestada ja taasesitada nii, et ta saaks seda kasutada nii kaua, kui on teabe otstarbe seisukohast vajalik;
- teabe edastamisega kaasneb makseteenuse pakkuja aktiivne tegevus, mille eesmärk on teavitada kasutajat asjaomase teabe kättesaadavusest.

Niisugune tegevus võib olla ka e-kirja saatmine aadressile, mida nende teenuste kasutaja tavaliselt teiste isikutega suhtlemiseks kasutab ja mille kasutamises pooled on makseteenuse pakkuja ja selle kasutaja vahel sõlmitud raamlepingu puhul kokku leppinud. Selleks valitud aadressiks ei saa samas olla aadress, mis on antud nimetatud kasutaja käsutusse internetipangas, mida makseteenuse pakkuja haldab.

15. septembri 2020. aasta kohtuotsus (suurkoda) Telenor Magyarország (C-807/18 ja C-39/19, [EU:C:2020:708](#))

Ungaris asuv äriühing Telenor osutab muu hulgas internetiühenduse teenuseid. Klientidele pakutavate teenuste hulgas on kaks eelisühenduse (nn nulltariifiga) paketti,

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. novembri 2007. aasta direktiiv 2007/64/EÜ makseteenuste kohta siseturul ning direktiivide 97/7/EÜ, 2002/65/EÜ, 2005/60/EÜ ja 2006/48/EÜ muutmise ning direktiivi 97/5/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2007, L 319, lk 1).

mille eripära on see, et teatud teenuste ja konkreetsete rakenduste kasutamisel tekkivat andmeliiklust ei arvata klientide ostetud andmemahu tarbimisse. Lisaks võivad kliendid pärast selle andmemahu ärakasutamist neid konkreetseid rakendusi ja teenuseid piiranguteta edasi kasutada, samas kui muude saadaolevate rakenduste ja teenuste suhtes kohaldatakse andmeliikluse blokeerimise või aeglustamise meetmeid.

Pärast kahe menetluse algatamist selleks, et kontrollida, kas need kaks paketti on kooskõlas määrusega 2015/2120, millega nähakse ette avatud internetiühendust käsitlevad meetmed,⁴ tegi Ungari meedia- ja kommunikatsiooniamet kaks otsust, milles leidis, et nende pakettide puhul ei ole järgitud selle määruse artikli 3 lõikes 3 sätestatud andmeliikluse võrdse ja mittediskrimineeriva kohtlemise üldist kohustust ning et Telenor peab nende pakettide pakkumise lõpetama.

Telenor esitas nende otsuste peale kaks kaebust Fővárosi Törvényszékile (Pealinna Budapesti kohus, Ungari), kes otsustas esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlused, et saada selgitust, kuidas tuleb tõlgendada ja kohaldada määruse 2015/2120 artikli 3 lõikeid 1 ja 2, milles on internetiühenduse teenuse lõppkasutajatele tagatud suur hulk õigusi⁵ ja milles on sellise teenuse osutajatel keelatud võtta kasutusele lepinguid ja kaubandustavasid, mis niisuguste õiguste teostamist piiravad, ning artikli 3 lõiget 3, milles on ette nähtud üldine andmeliikluse võrdse ja mittediskrimineeriva kohtlemise kohustus.

Euroopa Kohtu suurkoda tõlgendas määrust 2015/2120, milles on tunnustatud avatud interneti olulist põhimõtet (tavakeeles tuntud kui interneti neutraalsus), oma 15. septembri 2020. aasta otsuses esimest korda.

Esiteks märkis Euroopa Kohus määruse 2015/2120 artikli 3 lõike 2 tõlgendamise kohta koostoimes selle määruse artikli 3 lõikega 1, et teises neist sätetest on ette nähtud, et selles internetiühenduse teenuste lõppkasutajatele tagatud õigusi teostatakse nende „internetiühenduse teenuse kaudu“, ning et esimene neist sätetest nõuab, et selline teenus ei tohi kaasa tuua kõnealuste õiguste teostamise piiramist. Nimetatud määruse artikli 3 lõikest 2 tuleneb lisaks, et konkreetse internetiühenduse teenuse osutaja teenuseid peavad viimati nimetatud nõude seisukohast hindama riigi reguleerivad asutused⁶ pädevate liikmesriigi kohtute kontrolli all, võttes arvesse nii selle teenuseosutaja poolt lõppkasutajatega sõlmitud lepinguid kui ka teenuseosutaja kaubandustavasid.

Selles kontekstis leidis Euroopa Kohus, olles üldiselt selgitanud, mida tähendavad määruses 2015/2120 kasutatud mõisted „lepingud“, „kaubandustavad“ ja

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta määrus (EL) 2015/2120, millega nähakse ette avatud internetiühendust käsitlevad meetmed ning millega muudetakse direktiivi 2002/22/EÜ univertsaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul ning määrust (EL) nr 531/2012, mis käsitleb rändlust üldkasutatavates mobiilsidevõrkudes liidu piires (ELT 2015, L 310, lk 1; pärandus ELT 2016, L 27, lk 14).

⁵ Lõppkasutajate õigus pääseda ligi rakendustele, sisule ja teenustele ning neid kasutada, kuid samuti õigus pakkuda rakendusi, sisu ja teenuseid ning kasutada vabalt valitud lõppseadmeid.

⁶ Määruse 2015/2120 artikli 5 alusel.

„lõppkasutajad“⁷, et niisuguste lepingute sõlmimine, millega kliendid liituvad paketi, mis sisaldab kombineeritud nn nulltariifi ja muude kui selle nn nulltariifi alla kuuluvate konkreetsete teenuste ja rakenduste kasutamise seotud andmeliikluse blokeerimise või aeglustamise meetmeid, võib osutada kõnealuse määruse artikli 3 lõike 2 tähenduses lõppkasutajate õiguste teostamise piiramiseks olulisel osal turust. Nimelt võivad sellised paketid suurendada eelistatud rakenduste ja teenuste kasutamist ning vastavalt vähendada muude saadaolevate rakenduste ja teenuste kasutamist meetmete tõttu, millega internetiühenduse teenuse osutaja muudab nende kasutamise tehniliselt keerulisemaks või lausa võimatuks. Lisaks tuleb märkida, et mida suurem on nende klientide arv, kes selliseid lepinguid sõlmivad, seda tõenäolisem on, et nende lepingute kumuleeruv mõju tingib oma ulatuse tõttu lõppkasutajate õiguste teostamise olulise piiramise või suisa kahjustab nende õiguste põhisisu.

Teiseks märkis Euroopa Kohus määruse 2015/2120 artikli 3 lõike 3 tõlgendamise kohta, et selle sättega esineva vastuolu tuvastamiseks ei ole vaja hinnata andmeliikluse blokeerimise või aeglustamise meetmete mõju lõppkasutajate õiguste teostamisele. Kõnealuses sättes ei ole selle hindamiseks, kuidas on selles sätestatud üldist andmeliikluse võrdse ja mittediskrimineeriva kohtlemise kohustust järgitud, nimelt sellist nõuet ette nähtud. Lisaks otsustas Euroopa Kohus, et kuna andmeliikluse aeglustamise või blokeerimise meetmed põhinevad mitte teatavate konkreetsete andmeliikluse kategooriate teenusekvaliteedi tehniliste nõuete vahelistel objektiivsetel erinevustel, vaid ärilistel kaalutlustel, tuleb neid meetmeid sellistena pidada kõnealuse sättega vastuolevas olevaks.

Seetõttu on sellised paketid nagu need, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus peab kontrollima, üldiselt vastuolus nii määruse 2015/2120 artikli 3 lõiget 2 kui ka selle artikli lõiget 3, pidades silmas, et liikmesriigi pädevad ametiasutused ja kohtud võivad neid analüüsida kõigepealt neist sättest teise alusel.

2. Kohaldatav õigus / kohtualluvus

28. juuli 2016. aasta kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation (C-191/15, [EU:C:2016:612](#))

Luksemburgis asuv ettevõtja Amazon EU Sàrl müüs eri liikmesriikides asuvatele ja elavatele tarbijatele elektroonilisel teel kaupu. Põhikohtuasjas esitas Austria tarbijakaitseühendus (Verein für Konsumenteninformation) direktiivi 2009/22/EÜ⁸

⁷ Viimane mõiste hõlmab kõiki füüsilisi või juriidilisi isikuid, kes kasutavad üldkasutatavat elektroonilise side teenust või taotleavad selle kasutamist. Lisaks hõlmab see mõiste nii selliseid füüsilisi ja juriidilisi isikuid, kes kasutavad internetiühenduse teenust või taotleavad selle kasutamist sisu, rakenduste ja teenuste kasutamiseks, kui ka neid, kes vajavad internetiühendust sisu, rakenduste ja teenuste pakkumiseks.

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv 2009/22/EÜ tarbijate huve kaitsvate ettekirjutuste kohta (ELT 2009, L 110, lk 30).

alusel rikkumise lõpetamise hagi ja väitis, et Amazoni kasutatavad lepingutingimused on vastuolus seadustes sätestatud keeldude või hea tavaga.

Austria tarbijakaitseühendus pöördus Oberster Gerichtshofi poole (Austria kõrgeim üldkohus), kes palus Euroopa Kohtul selgitada, kas ettevõtja ja tarbija vahel elektroonilisel teel sõlmitud müügilepingu tüüptingimustes olev tingimus, mille kohaselt on kõnealusele lepingule kohaldatav selle ettevõtja asukohaliikmesriigi õigus, on direktiivi 93/13/EMÜ⁹ artikli 3 lõike 1 tähenduses ebaõiglane. Veel soovis Oberster Gerichtshof teada, kas direktiivi 95/46/EÜ¹⁰ artikli 4 lõike 1 punkti a kohaselt tuleb ettevõtja poolt isikuandmete töötlemise suhtes kohaldada selle liikmesriigi õigust, kuhu selle ettevõtja tegevus on suunatud.

Euroopa Kohus on seisukohal, et Rooma I¹¹ ning Rooma II¹² määrust tuleb tõlgendada nii, et sellise rikkumise lõpetamise hagi suhtes kohaldatav õigus tuleb kindlaks määrata Rooma II määruse artikli 6 lõike 1 kohaselt, kui õiguskorra rikkumised tulenevad ebaõiglaste tingimuste kasutamisest. Konkreetse lepingutingimuse hindamise suhtes kohaldatav õigus tuleb seevastu kindlaks määrata Rooma I määruse alusel, olenemata sellest, kas hindamine toimub seoses individuaalse või kollektiivhagiga.

Rooma I määruse artikli 6 lõikest 2 ilmneb siiski, et kohaldatava õiguse valik ei või piirata nende imperatiivsete sätete kohaldamist, mis on ette nähtud selle riigi õigusega, kus elavad tarbijad, kelle õigusi rikkumise lõpetamise hagiga kaitstakse. Nende sätete hulka võivad kuuluda direktiivi 93/13/EMÜ ülevõtvad sätted, kui need tagavad tarbijate kaitstuse kõrgema taseme.

Seega on tingimus – milles ei ole eraldi kokku lepitud ja mille kohaselt tarbijaga elektrooniliselt sõlmitud lepingule kohaldatakse ettevõtja asukohaliikmesriigi õigust – direktiivi 93/13/EMÜ artikli 3 lõike 1 tähenduses ebaõiglane, kui see on tarbijat eksitav, jättes talle mulje, et lepingule on kohaldatav üksnes nimetatud liikmesriigi õigus, teavitamata tarbijat asjaolust, et tal on samuti õigus tugineda kaitsele, mis on talle tagatud selle õiguse imperatiivsete sätetega, mis oleks kohaldatavad kõnealuse tingimuse puudumisel.

Peale selle tuleb direktiivi 95/46/EÜ artikli 4 lõike 1 punkti a tõlgendada nii, et sellise isikuandmete töötlemise suhtes, mida teostab elektroonilise kaubanduse ettevõtja, tuleb kohaldada selle liikmesriigi õigust, kuhu selle ettevõtja tegevus on suunatud, kui selgub, et see ettevõtja töötleb asjaomaseid andmeid selles liikmesriigis asuva asutuse tegevuse raames. Hindama peab nii asukoha stabiilsuse astet kui ka tegutsemise tegelikkust kõnealuses liikmesriigis.

⁹ Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288).

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT 1995, L 281, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355).

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I“) (ELT 2008, L 177, lk 6).

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II“) (ELT 2007, L 199, lk 40).

7. detsembri 2010. aasta kohtuotsus (suurkoda) Pammer ja Alpenhof (C-585/08 ja C-144/09, EU:C:2010:740)

Liidetud kohtuasjades Pammer ja Alpenhof käsitletakse kaht sarnaseid küsimusi puudutavat põhikohtuasja. Kohtuasjas Pammer esitas Austrias elav tarbija Saksamaal asuva kaubalaevaäriühingu vastu hagi reisihinna tagasisaamiseks. Tarbija leidis, et laev ja reisi kulg ei vastanud samuti Saksamaal asuva ja niisuguseid reise pakkuva vahendajast büroo veebisaidil kirjeldatule.

Austria esimese astme kohtu hinnangul kuulus vaidlus tema kohtualluvusse. Apellatsioonikohus asus seevastu seisukohale, et asi ei allu Austria kohtutele. Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus) eelotsuse küsimusega sooviti teada, kuidas tõlgendada määruse (EÜ) nr 44/2001¹³ artikli 15 lõike 3 tähenduses mõistet „pakettreisileping“, mille suhtes kuuluvad kohaldamisele selle määruse II peatüki 4. jao sätted. Seejärel soovis eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas vaidluse allumiseks Austria kohtutele piisab asjaolust, et vahendajast äriühingu veebisaiti vaadates äratas reis Austria tarbija tähelepanu, ilma et reisibroneering oleks tehtud interneti vahendusel.

Teises vaidluses, nimelt kohtuasjas Alpenhof esitas Austrias asuv hotellipidajast äriühing hagi Saksamaal elava tarbija vastu, nõudes arve maksmist hotelliteenuste eest, milles oli kokku lepitud e-kirjavahetuse teel lähtuvalt hagi esitanud äriühingu veebisaidil olevast teabest. Austria kohtud jätsid hagi rahuldamata, sest leidsid, et vaidlus ei allu Austria kohtutele.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et leping, mille ese on kaubalaevareis, võib endast kujutada pakettreisilepingut, kui selle summaarses hinnas on ka majutus ja kui reis kestab kauem kui 24 tundi.

Selleks et kindlaks teha, kas ettevõtja, kelle tegevuse kohta on info avaldatud tema enda veebisaidil või vahendaja omal, „suunab“ oma tegevust tarbija alalise elukoha liikmesriiki, tuleb kontrollida, kas ettevõtja kavatses asuda ärisuhetesse ühe või mitme liikmesriigi tarbijatega.

Järeldamaks, et ettevõtja on suunanud oma tegevuse tarbija alalise elukoha liikmesriiki, võivad alust anda järgmised asjaolud, mille loetelu ei ole ammendav: ettevõtja rahvusvaheline äritegevus; kirjeldus selle kohta, kuidas (millist teed kaudu) on võimalik muudest liikmesriikidest jõuda sinna, kus ettevõtja tegutseb; niisuguse keele või vääringu kasutamine, mis erineb sellest, mida tavapäraselt kasutatakse liikmesriigis, kus on ettevõtja asukoht, ning võimalus teha broneeringuid ja saada selle kohta kinnitus selles teises keeles. Seevastu pelgalt asjaolu, et tarbija alalise elukoha liikmesriigis on võimalik ettevõtja või vahendaja veebilehele ligi pääseda, ei saa käsitada piisavana. Samuti ei ole niisuguse järelduse tegemiseks piisav e-posti aadressi ja muude kontaktandmete

¹³ Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42).

äramärgimine või asjaolu, et veebilehel on kasutatud keelt või vääringut, mida ettevõtja asukohaliikmesriigis tavapäraselt kasutatakse.

6. septembri 2012. aasta kohtuotsus Mühlleitner (C-190/11, EU:C:2012:542)

Põhikohtuasjas oli Austrias elava tarbija Daniela Mühlleitneri ning Saksamaal Hamburgis elavate automüüjate vahel vaidlus mootorsõiduki müügi üle. Olles leidnud müüjate veebisaidilt nende andmed, helistas D. Mühlleitner neile Austriast ja sai sealt müüjatelt e-kirjaga ka pakkumise. Leping sõlmiti seevastu müüjate juures Saksamaal.

Esimese astme kohus, Landesgericht Wels (liidumaa kohus Welsis, Austria), jättis hagi läbi vaatamata, sest leidis, et asi ei allu temale. Oberlandesgericht Linz (liidumaa kõrgeim kohus Linzis, Austria) jättis otsuse muutmata, märkides, et pelgalt „passiivse“ veebisaidi olemasolust ei piisa, et järeldada, et tegevus on suunatud tarbija riiki. D. Mühlleitner esitas selle otsuse peale kassatsioonkaebuse Oberster Gerichtshofile (Austria kõrgeim üldkohus). Viimati nimetatud kohus saatis Euroopa Kohtule küsimuse, kas tarbija ja kutseala esindaja vaheline leping peab Brüsseli I määruse¹⁴ artikli 15 lõike 1 punkti c kohaldamise eeltingimuseks olema sõlmitud sidevahendi abil.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et määruse (EÜ) nr 44/2001 artikli 15 lõike 1 punkti c tuleb tõlgendada nii, et see ei nõua, et tarbija ja kutseala esindaja vaheline leping peab olema sõlmitud sidevahendi teel.

Esiteks ei ole selles sättes selle kohaldamise tingimuseks sõnaselgelt seatud asjaolu, et selle kohaldamisalas asuvad lepingud oleksid sõlmitud sidevahendi abil. Teiseks tuleb selle sätte teleoloogilise tõlgendamise kohta märkida, et tingimuse lisamine, mille kohaselt tarbijaleping peab olema sõlmitud sidevahendi abil, läheks vastuollu selle sätte eesmärgiga, eelkõige lepingu nõrgemaks pooleks olevate tarbijate kaitse eesmärgiga. Kolmandaks on selle määruse artikli 15 lõike 1 punkti c kohaldamise peamine tingimus seotud tarbija elukohajärgsesse liikmesriiki suunatud äri- või kutsetegevusega. Sellest seisukohast on nii sidevahendi teel ühenduse võtmine kui ka asja või teenuse broneerimine sidevahendi teel, või veelgi enam tarbijalepingu sõlmimine sidevahendi abil tunnistuseks lepingu seotusest sellise tegevusega.

17. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus Emrek (C-218/12, EU:C:2013:666)

Saarbrückenis (Saksamaa) elav L. Emrek soovis osta sõiduautot ja sai tuttavatelt teada V. Sabranovici ettevõttest. V. Sabranovicil oli Spichereni linnas (Prantsusmaa) kasutatud sõidukite müügiga tegelev ettevõtte. Samuti oli tal veebisait, kus olid esitatud tema ettevõtte andmed, sealhulgas Prantsusmaa telefoninumbrid ja Saksamaa mobiiltelefoni number, mille ette olid märgitud vastavad rahvusvahelised suunakoodid. L. Emrek ei

¹⁴ Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42).

saanud sellest ettevõttest siiski teada veebisaidi vahendusel. Nii sõlmis L. Emrek tarbijana V. Sabranoviciga tema äriuumides kirjaliku lepingu kasutatud sõiduauto müügi kohta.

Hiljem esitas L. Emrek Amtsgericht Saarbrückenile (Saarbrückeni esimese astme kohus, Saksamaa) V. Sabranovici vastu hagi garantiid puudutavates nõuetes. See kohus leidis, et asi ei allu temale. L. Emrek esitas selle otsuse peale apellatsioonkaebuse Landgericht Saarbrückenile (Saarbrückeni apellatsioonikohus, Saksamaa). See kohus soovis teada, kas määruse (EÜ) nr 44/2001 artikli 15 lõike 1 punkti c kohaldamiseks on vaja põhjusliku seose esinemist veebisaidi kaudu tarbija elukoha liikmesriiki suunatud äri- või kutsetegevuse ja lepingute sõlmimise vahel.

Euroopa Kohus osutas sellele, et kohtuotsuses Pammer ja Alpenhof (C-585/08 ja C-144/09) esitas ta mitteammendava loetelu asjaoludest, mis võivad aidata liikmesriigi kohtul hinnata, kas on täidetud peamine tingimus, et äritegevus on suunatud tarbija alalise elukoha liikmesriiki.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et määruse (EÜ) nr 44/2001 artikli 15 lõike 1 punkti c tuleb tõlgendada nii, et see ei nõua põhjusliku seose esinemist tarbija alalise elukoha liikmesriiki äri- või kutsetegevuse suunamiseks kasutatud vahendi, st veebisaidi, ja selle tarbijaga lepingu sõlmimise vahel. Taoline põhjuslik seos kujutab endast sellegipoolest tõendit lepingu seotuse kohta selle tegevusega.

21. mai 2015. aasta kohtuotsus El Majdoub (C-322/14, [EU:C:2015:334](#))

Põhikohtuasjas käsitleti auto müüki veebisaidi vahendusel. Müügilepingu tüüptingimustes, millega sai tutvuda sellel veebisaidil, oli kohtualluvuse kokkulepe, mille kohaselt kuulusid vaidlused teatava liikmesriigi kohtualluvusse. Müügilepingu tüüptingimusi sisaldav aken ei avanenud automaatselt ei registreerimisel ega igakordse müügitehingu juures; ostja pidi tingimustega nõustumiseks klikkima konkreetsel väljal.

Landgericht Krefeld (Krefeldi esimese astme kohus, Saksamaa) palus Euroopa Kohtul teha kindlaks, kas kohtualluvuse kokkuleppe kehtivust mõjutab see, kui nõustumist kinnitatakse klikkides (*click wrapping*).

Esiteks tegi Euroopa Kohus seoses huvitatud isikute tegeliku nõustumisega – mis on määruse (EÜ) nr 44/2001 artikli 23 lõike 1 üks eesmärk – kindlaks, et põhikohtuasja ostja nõustus kõnealuste tüüptingimustega selgelt väljendatud viisil, see tähendab tegi müüja veebisaidil vastavasse kasti risti. Teiseks asus ta seisukohale, et määruse artikli 23 lõike 2 sõnasõnalisest tõlgendusest nähtub, et sättes on nõutud, et kohtualluvuse kokkuleppe alaline säilitamine peab olema „võimalik“, olenemata sellest, kas ostja säilitas tegelikult tüüptingimuste teksti alaliselt pärast või enne seda, kui ta tegi kasti risti, väljendades seda, et nõustub nende tingimustega.

Seoses sellega tõdes Euroopa Kohus, et selle sättega tahetakse elektroonilisel teel lepingute sõlmimise lihtsustamiseks võrdsustada teatavad elektroonilisel teel edastamise vormid kirjaliku vormiga, kuivõrd asjasse puutuv teave on edastatud ka siis, kui see teave

on kättesaadav ekraani vahendusel. Selleks et elektroonilisel teel edastamine võimaldaks samasuguseid tagatise – muu hulgas tõendamisel –, piisab sellest, kui teavet on „võimalik“ enne lepingu sõlmimist salvestada ja printida. Kuna klakkides nõustumise tehnika võimaldab tüüptingimuste teksti printimist ja salvestamist enne lepingu sõlmimist, ei saa kohtualluvuse kokkuleppe kehtivust seada kahtluse alla asjaolu, et neid tingimusi sisaldav veebileht ei avane veebisaidil registreerumisel ja iga ostutehingu ajal automaatselt. Järelikult kujutab niisugune klakkides nõustumise tehnika endast elektroonilisel teel edastamist määruse (EÜ) nr 44/2001 artikli 23 lõike 2 tähenduses.

25. jaanuari 2018. aasta kohtuotsus Schrems (C-498/16, [EU:C:2018:37](#))

Maximilian Schrems kasutas sotsiaalvõrgustikus Facebook isiklikku kontot aastast 2008. Äriühingu Facebook Ireland Limited vastu on ta esitanud mitu avaliku huviga seotud hagi. Aastast 2011 kasutab ta ka Facebooki lehte, mille ta on registreerinud ja ise loonud selleks, et teavitada internetikasutajaid oma tegevusest. Ta asutas mittetulundusühingu, mille eesmärk on teostada põhiõigust andmekaitsele ja toetada rahaliselt näidiskohtuasju.

Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus) esitas Maximilian Schremsi ja Facebook Ireland Limitedi vahel toimunud kohtuvaidluse raames – milles esitati tuvastamisnõue, rikkumise lõpetamise nõue, teabenõue ja Facebooki raamatupidamisaruannete esitamise nõue – küsimuse, kas määruse (EÜ) nr 44/2001 artiklit 15 tuleb tõlgendada nii, et isik kaotab tarbija staatuse, kui ta avaldab pärast isikliku Facebooki konto mitmeaastast kasutamist raamatuid, saab peetud ettekannete eest tasu või haldab veebisaiti. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsis samuti, kas selle määruse artiklit 16 tuleb tõlgendada nii, et tarbija võib koos enda nõuetega, mis tulenevad tarbijalepingust, tugineda kohtus ka samalaadsetele nõuetele, mille on esitanud teised tarbijad, kelle elukoht on kas samas liikmesriigis, muus liikmesriigis või kolmandas riigis.

Euroopa Kohus täpsustas, et mõistet „tarbija“ tuleb tõlgendada autonoomselt ja kitsalt. Selleks et teha kindlaks, kas artikkel 15 on kohaldatav, ei või poolte sõlmitud lepingu eesmärk olla kõnealuse kauba või teenuse kasutamine majandus- või kutsetegevuses. Kui isik sõlmib lepingu, mis on tema majandustegevuse- või kutsealaga osaliselt seotud, on see leping tema majandustegevuse või kutsealaga seotud nii nõrgalt, et seda sidet võib pidada teisejärguliseks, mis tähendab, et sellel on lepingu sõlmimise kontekstis vaid tähtsusetu roll.

Seejärel märkis Euroopa Kohus, et tarbijat kaitstakse üksnes juhul, kui ta on kohtumenetluses isiklikult hageja või kostja. Järelikult ei saa hageja siis, kui ta ei ole ise asjaomase tarbijalepingu pool, tugineda tarbija kohtualluvusele. Need kaalutlused kehtivad samuti tarbija suhtes, kellele teised tarbijad on enda nõuded loovutanud. Artikli 16 lõige 1 eeldab tingimata, et leping peab olema sõlmitud tarbija ja ettevõtja vahel.

Lisaks ei tohi nõuete loovutamine iseenesest mõjutada pädeva kohtu kindlakstegemist. Selle alusel tuleb tõdeda, et kohtualluvust ei teki seeläbi, et ühe hageja kätte koondub

mitu nõudeõigust. Määrus ei kuulu kohaldamisele niisuguse tarbija hagi suhtes nagu käesoleval juhul.

3. Tarbijakaitse

16. oktoobri 2008. aasta kohtuotsus Bundesverband der Verbraucherzentralen (C-298/07, [EU:C:2008:572](#))

Kindlustusselts DIV pakkus liikluskindlustuse teenuseid üksnes internetis. Oma veebi lehel märkis äriühing oma postiaadressi ja elektronposti aadressi, ent mitte telefoninumbrit. Viimane edastati üksnes pärast kindlustuslepingu sõlmimist. Samas oli DIV teenustest huvitatud isikutel võimalus talle küsimusi esitada internetis oleva kontaktvormi kaudu, millele vastati elektronposti teel. Saksa tarbijakaitsekeskuste föderaalne liit, Bundesverband der Verbraucherzentralen, leidis siiski, et DIV on kohustatud esitama enda veebisaidil oma telefoninumbri. Ta leidis, et see oleks ainus võimalus tagada vahetu kontakt.

Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) otsustas seejärel esitada Euroopa Kohtule küsimuse, kas direktiivi 2000/31/EÜ¹⁵ artikli 5 lõike 1 punkti c kohaselt on telefoninumbri esitamine nõutud.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et direktiivi 2000/31/EÜ artikli 5 lõike 1 punkti c tuleb tõlgendada nii, et teenuseosutaja on kohustatud esitama teenuse saajatele enne viimati nimetatutega lepingu sõlmimist lisaks elektronposti aadressile muud teavet, mis võimaldab kiirelt ühendust võtta ning otse ja efektiivselt suhelda.

Selle teabe hulgas ei pea ilmingimata olema telefoninumbrit. Teave võib olla elektrooniline kontaktivorm, mille abil teenuse saajad saavad pöörduda internetis teenuseosutaja poole ja millele viimati nimetatu vastab elektronposti teel, välja arvatud olukorras, kus teenuse saaja, kellel ei ole pärast teenuseosutajaga elektroonilisel teel ühenduse võtmist juurdepääsu elektroonilisele võrgule, küsib teenuseosutajalt võimalust kasutada mitte-elektronilist suhtlusvahendit.

3. septembri 2009. aasta kohtuotsus Messner (C-489/07, [EU:C:2009:502](#))

Saksa tarbija P. Messner taganes interneti vahendusel sõlmitud sülearvuti müügilepingust. Arvuti müüja keeldus tasuta parandamast viga, mis ilmnes kaheksa kuud pärast ostu. Seejärel teatas P. Messner, et ta taganeb lepingust, ja pakkus, et saadab sülearvuti müüjale tagasi, kui viimane maksab talle tagasi kauba ostuhinna. Lepingust

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (EÜT 2000, L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399).

taganeti Saksa tsiviilseadustiku (Bürgerliches Gesetzbuch) järgi tähtaegselt, sest P. Messner ei olnud saanud selle seadustiku kohaselt tähtaja kulgema hakkamiseks nõutavat teavet. P. Messner esitas Amtsgericht Lahri (Lahri esimese astme kohus, Saksamaa) hagi 278 euro väljamõistmiseks. Vastuseks sellele hagile väitis müüja, et P. Messner võlgneb talle igal juhul hüvitise, mille summa vastab sülearvuti kasutamisele peaaegu kaheksa kuu jooksul.

Euroopa Kohus asus oma otsuses seisukohale, et direktiivi 97/7/EÜ¹⁶ artikli 6 lõike 1 teist lauset ja artikli 6 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus, kui riigisiseseid õigusnormid näevad müüjale ette üldise võimaluse nõuda tarbijalt sidevahendi abil sõlmitud lepingu alusel saadud asja kasutamise eest hüvitist, kui tarbija kasutas tähtaegselt oma õigust lepingust taganeda.

Kui tarbijal tuleks tasuda taoline hüvitis ainult seetõttu, et tal oli võimalik kasutada asja seni, kui see oli tema valduses, saaks tarbija taganemisõigust kasutada ainult selle hüvitise tasumise vastu. Niisugune tagajärg oleks selgelt vastuolus direktiivi 97/7/EÜ artikli 6 lõike 1 teise lause ja artikli 6 lõike 2 sõnastuse ja eesmärgiga ning võtaks tarbijalt muu hulgas võimaluse kasutada vabalt ja surveta talle kõnealuse direktiiviga jäetud järelemõtlemisaega.

Samuti ohustaks lepingust taganemise õiguse tõhusust ja tulemuslikkust see, kui tarbijal tuleks tasuda hüvitist pelgalt asjaolu tõttu, et ta asja kontrollis ja proovis. Arvestades, et taganemisõiguse eesmärk on just nimelt anda tarbijale selline võimalus, ei saa selle võimaluse kasutamise tagajärg olla olukord, kus tarbija võib kõnealust õigust kasutada ainult tingimusel, et ta maksab selle eest hüvitist.

Samade sätetega ei ole siiski vastuolus, kui tarbijale kehtestatakse kohustus tasuda hüvitist juhul, kui ta kasutas asja tsiviilõiguse põhimõtete, näiteks hea usu või alusetu rikastumise põhimõtte vastaselt, tingimusel et sellega ei ohustata kõnealuse direktiivi eesmärki ja eeskätt taganemisõiguse tõhusust ja tulemuslikkust, mille hindamine on liikmesriigi kohtu ülesanne.

15. aprilli 2010. aasta kohtuotsus Heinrich Heine (C-511/08, EU:C:2010:189)

Postimüügiga tegeleva ettevõtja Heinrich Heine kehtestatud müügilepingu tüüpitingimustes oli ette nähtud, et tarbija kannab tarnimise eest ühtse saatekulu 4,95 eurot. Tarnija pidi selle summa tasuma ka siis, kui ta lepingust taganes. Saksamaa tarbijakaitsekeskus Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen esitas Heinrich Heine vastu hagi sellise kauplemistava lõpetamiseks, sest tema hinnangul ei tohiks lepingust taganemise puhul jätta kauba kättetoimetamiskulusid tarbija kanda. Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) leidis, et Saksa õigus ei anna ostjale sõnaselgelt mingisugust õigust tellitud kauba kättetoimetamiskulude tagastamisele. Kuna sel kohtul

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 1997. aasta direktiiv 97/7/EÜ tarbijate kaitse kohta sidevahendi abil sõlmitud lepingute korral (EÜT 1997, L 144, lk 19; ELT eriväljaanne 15/03, lk 319).

oli samas kahtlus, kas kauba kättetoimetamiskulude tarbija kanda jätmine juhul, kui viimane kasutas oma õigust lepingust taganeda, on kooskõlas direktiiviga 97/7/EÜ¹⁷, palus ta Euroopa Kohtul direktiivi tõlgendada.

Euroopa Kohus jõudis oma otsuses järeldusele, et direktiivi 97/7/EÜ artikli 6 lõike 1 esimese lõigu teist lauset ja artikli 6 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt võib tarnija sidevahendi abil sõlmitud lepingu puhul nõuda kauba kättetoimetamiskulusid tarbijalt, kui tarbija on kasutanud taganemisõigust, on direktiivi nende sätetega vastuolus.

Nimetatud sätted lubavad tarnijal nõuda tarbijalt viimase lepingust taganemise korral üksnes kauba tagastamise otseseid kulusid. Kui ka kättetoimetamiskulud peaksid jääma tarbija kanda, läheks selline – vältimatult tarbija taganemisõiguse kasutamise soovi pärssiv – kulude nõudmine vastuollu artikli 6 eesmärgi endaga.

Lisaks sellele ohustaks selline kulude nõudmine sidevahendi abil sõlmitud lepingu poolte riskide tasakaalustatud jaotust, sest kõik kauba vedamisega seonduvad kulud jääksid tarbija kanda.

6. juuli 2017. aasta kohtuotsus Air Berlin (C-290/16, [EU:C:2017:523](#))

Saksa lennuettevõtja Air Berlin piletimüügi tüüptingimused sisaldasid klauslit, et kui reisija oma soodushinnaga lennupiletite broneeringu tühistab või sellisele lennule ei ilmu, peetakse talle tagastamisele kuuluvalt summalt töötlustasuna kinni 25 eurot. Bundesverband der Verbraucherzentralen (Saksamaa tarbijakaitsekeskuste föderaalne liit) leidis, et selline klausel on Saksa õiguse kohaselt tühine, sest see seab kliendid alusetult ebasoodsamasse olukorda. Lisaks ei tohtinud tema arvates Air Berlin nõuda seadusjärgse kohustuse täitmise eest eraldi tasu. Bundesverband esitas Saksa kohtule Air Berlini vastu seetõttu rikkumise lõpetamise hagi.

Sama hagi raames esitas Bundesverband vastuväited sellele, kuidas Air Berlin tavatses esitada oma veebisaidil müügihindu. Bundesverband tõdes 2010. aastal veebis piletite testbroneeringuid tehes, et maksude ja tasudena näidatud summad olid tunduvalt väiksemad võrreldes summadega, mida lennujaamad tegelikult lennujaamatasudena said. Bundesverbandi hinnangul võis selline praktika tarbijat eksitada ja oli vastuolus hinna läbipaistvuse eeskirjadega, mis olid kehtestatud liidu määrusega lennuteenuste osutamise valdkonnas¹⁸. Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) küsis Euroopa Kohtult esiteks, kas määrust (EÜ) nr 1008/2008 tuleb tõlgendada nii, et lennuettevõtjad peavad oma piletihindu avaldades näitama lennujaamatasud sellises ulatuses, nagu need tegelikult tekivad, ja seega ei või need osaliselt sisalduda piletihinnas. Teiseks soovis ta teada, kas selle määrusega on vastuolus tüüptingimusi reguleerivad ja

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 1997. aasta direktiiv 97/7/EÜ tarbijate kaitse kohta sidevahendi abil sõlmitud lepingute korral (EÜT 1997, L 144, lk 19; ELT eriväljaanne 15/03, lk 319).

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. septembri 2008. aasta määrus (EÜ) nr 1008/2008 ühenduses lennuteenuste osutamist käsitlevate ühiseeskirjade kohta (ELT 2008, L 293, lk 3).

liidu õigusele tuginevad riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt ei või klientidelt, kes on jätnud lennule ilmumata või on oma broneeringu tühistanud, nõuda selle eest eraldi töötlustasu.

Euroopa Kohus vastas, et määruse (EÜ) nr 1008/2008 artikli 23 lõike 1 kolmandat lauset tuleb tõlgendada nii, et lennuettevõtjad peavad oma piletihinna avaldades eraldi näitama summad, mille kliendid peavad määrides nimetatud maksude, lennujaamatasude ja muude tasude, lisatasude ja lõivudena tasuma. Lisaks ei või need komponendid seega isegi osaliselt sisalduda reisija pileti hinnas. Määruse (EÜ) nr 1008/2008 artikli 23 lõikega 1 soovitakse eeskätt tagada liikmesriigi territooriumil asuvast lennujaamast väljuvate lennuteenuste hindade kohta teabe esitamine ja nende hindade läbipaistvus ning seeläbi tagada neid teenuseid kasutavate klientide kaitse. Pealegi võtaks teistsugune tõlgendamine sellelt sättelt kogu selle soovitava toime.

Määruse (EÜ) nr 1008/2008 artikli 22 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus, kui direktiivi 93/13/EMÜ üle võtva liikmesriigi õigusnormi kohaldamine võib viia sellise tüüptingimuste osaks oleva tingimuse tühistamiseni, mis võimaldab nõuda eraldi kindlasummalist töötlustasu klientidelt, kes ei ole ilmunud lennule või kes on oma broneeringu tühistanud. Euroopa Kohus märkis siinkohal, et üldeeskirjad, mis kaitsevad tarbijaid ebaõiglase tingimuste eest, kehtivad ka lennuveolepingute kohta.

Nii oli määrusega nr 1008/2008 kehtetuks tunnistatud määruse (EMÜ) nr 2409/92 viiendas põhjenduses märgitud, et „tarbijate ja tööstuse huvides on asjakohane täiendada vaba hinnakujundust piisavate ohutusabinõudega“.

10. juuli 2019. aasta kohtuotsus Amazon EU (C-649/17, [EU:C:2019:576](#))

Luksemburgis asutatud ettevõtja Amazon EU Sàrl pakub interneti teel müügiks erinevaid kaupu. Põhikohtuasjas esitas Saksa tarbijakaitsekeskuste ja -organisatsioonide föderaalne liit (edaspidi „tarbijakaitseorganisatsioonide liit“) piirkondlikule kohtule rikkumise lõpetamise hagi seoses viisiga, kuidas Amazon EU esitab www.amazon.de veebisaidil tarbijale temaga ühenduse võtmiseks vajalikku teavet. Kuna piirkondlik kohus jättis hagi rahuldamata, esitas tarbijakaitseorganisatsioonide liit liidumaa kõrgeimale üldkohtule apellatsioonkaebuse, mis jäeti samuti rahuldamata. Seetõttu esitas tarbijakaitseorganisatsioonide liit eelotsusetaotluse esitanud kohtule ehk Bundesgerichtshofile (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) kassatsioonkaebuse.

Eelotsusetaotlus käsitles direktiivi 2011/83/EL¹⁹ artikli 6 lõike 1 punkti c tõlgendamist.

Euroopa Kohus osutas esiteks sellele, et tarbija võimalus kauplejaga kiiresti ühendust võtta ja temaga tõhusalt suhelda – mis on kõnealuses sättes ette nähtud – on ülimalt oluline tarbija õiguste tagamiseks ja tõhusaks rakendamiseks. Eelkõige on see oluline

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiv 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ (ELT 2011, L 304, lk 64).

taganemisõiguse puhul, mille kasutamise kord ja tingimused on sätestatud selle direktiivi artiklites 9–16. Samas tuleb kõnealuse sätte tõlgendamisel tagada õiglane tasakaal kõrgetasemelise tarbijakaitse ja ettevõtjate konkurentsivõime vahel, nagu märgitakse ka direktiivi 2011/83/EL põhjenduses 4. Seejuures tuleb austada Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga (edaspidi „harta“) tagatud ettevõtja ettevõtlusvabadust.

Euroopa Kohus leidis, et liikmesriigi kohus peab hindama – võttes arvesse kõiki neid asjaolusid, milles tarbija võtab kauplejaga veebisaidi vahendusel ühendust, ja eelkõige selle veebisaidi esitust ja funktsionaalsust –, kas suhtluskanalid, mille kaupleja on sellele tarbijale kättesaadavaks teinud, võimaldavad tarbijal kauplejaga kiiresti ühendust võtta ja temaga tõhusalt suhelda, nagu on nõutud direktiivi 2011/83/EL artikli 6 lõike 1 punktis c.

Euroopa Kohus rõhutas, et tingimusteta kohustus teha igal juhul tarbijale kauplejaga ühenduse võtmiseks kättesaadavaks telefoninumber või isegi avada uus telefoni- või faksiliin või luua uus e-posti konto tundub olevat ebaproportsionaalne.

Seega asus Euroopa Kohus seisukohale, et direktiivi 2011/83/EL artikli 6 lõike 1 punktis c kasutatud väljendit „olemasolu korral“ tuleb tõlgendada nii, et selle all peetakse silmas olukordi, kus kauplejal on olemas telefoni- või faksinumber ja ta kasutab seda muu hulgas tarbijatega suhtlemiseks. Muul juhul ei kohusta see sätte kauplejat tegema tarbijale teatavaks seda telefoninumbrit, veel vähem avama uut telefoni- või faksiliini või looma uut e-posti kontot, mis võimaldaks tarbijal temaga ühendust võtta.

Teiseks, hinnates, kas kaupleja võib niisugustel asjaoludel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kasutada direktiivi 2011/83/EL artikli 6 lõike 1 punktis c nimetatata suhtluskanaleid nagu veebivestlus või tagasihelistamise süsteem, asus Euroopa Kohus seisukohale, et direktiivi 2011/83/EL artikli 6 lõike 1 punkti c tuleb tõlgendada nii, et kuigi selles sättes on ette nähtud kaupleja kohustus teha tarbijale kättesaadavaks suhtluskanal, mis vastaks otsese ja tõhusa suhtluse kriteeriumidele, ei ole sellega vastuolus see, kui nimetatud kaupleja pakub nende kriteeriumide täitmiseks osutatud sättes nimetatata suhtluskanaleid.

4. Isikuandmete kaitse

1. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Weltimmo (C-230/14, [EU:C:2015:639](#))

Slovakkias registreeritud äriühing Weltimmo haldas veebisaiti, millel avaldati kuulutusi Ungaris asuvate kinnisasjade kohta. Selle käigus tegeles ta ka reklaamijate isikuandmete töötlemisega. Kuulutused avaldati esimesel kuul reklaamija jaoks tasuta, seejärel muutus teenus tasuliseks. Suur hulk reklaamijaid taotles pärast esimese kuu möödumist e-posti teel oma kuulutuste, kuid ka oma isikuandmete kustutamist. Weltimmo ei kustutanud aga neid ning esitas asjaomastele isikutele oma teenuste eest arveid. Kuna neid arveid ei tasutud, edastas Weltimmo reklaamijate isikuandmed inkassofirmadele. Reklaamijad

esitasid kaebuse Ungari andmekaitseasutusele. See asutus määras Weltimmole kümne miljoni Ungari forint (HUF) (ligikaudu 32 000 euro) suuruse trahvi direktiivi 95/46/EÜ²⁰ üle võtva Ungari seaduse rikkumise eest.

Weltimmo vaidlustas järelevalveasutuse otsuse Ungari kohtutes. Kúria (Ungari kõrgeim kohus), kellele esitati vaidluse lahendamiseks kassatsioonkaebus, küsis Euroopa Kohtult, kas see direktiiv lubab Ungari järelevalveasutusel kohaldada direktiivi alusel vastu võetud Ungari seadust ja määrata selles seaduses ette nähtud rahatrahvi.

Euroopa Kohus osutas, et direktiivi 95/46/EÜ põhjendusest 19 tuleneb mõiste „asutus“ paindlik käsitlus. Selleks, et määrata kindlaks, kas andmete töötlemise eest vastutav äriühing on asutus mõnes teises liikmesriigis kui see liikmesriik või kolmas riik, kus ta on registreeritud, tuleb hinnata nii asukohta stabiilsuse astet kui ka tegutsemise tegelikkust selles teises liikmesriigis. See kehtib eriti nende ettevõtjate kohta, kes tegelevad üksnes interneti teel teenuste osutamisega.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et direktiivi 95/46/EÜ artikli 4 lõike 1 punkti a tuleb tõlgendada nii, et on lubatud kohaldada selle liikmesriigi isikuandmete kaitset käsitlevaid õigusnorme, mis ei ole liikmesriik, kus nende andmete töötlemise eest vastutav isik on registreeritud, tingimusel et kõnealusel isikul on selle liikmesriigi territooriumil stabiilne asukoht, mille kaudu ta tegutseb tegelikult ja tulemuslikult. See, millise riigi kodanikud on need isikud, keda see andmete töötlemine puudutab, ei oma aga mingit tähtsust.

Juhul kui liikmesriigi järelevalveasutus jõuab järeldusele, et kohaldada ei tule mitte selle, vaid mõne teise liikmesriigi õigust, siis tuleb direktiivi artikli 28 lõikeid 1, 3 ja 6 tõlgendada nii, et see järelevalveasutus ei tohi tõhusaid sekkumisvolitusi teostada. Seega ei saa ta enda asukohta liikmesriigi õiguse alusel kehtestada sanktsioone andmete töötlemise eest vastutavale isikule, kelle asukoht ei ole sellel territooriumil, kus pädev asutus ise asub. Nimelt tuleneb asjaomase liikmesriigi territoriaalsest suveräänsusest ning seaduslikkuse põhimõttest ja õigusriigi mõistest tulenevatest nõuetest, et karistamisõigust ei tohi põhimõtteliselt teostada väljaspool seaduslikke piire, mille raames haldusasutusel on oma liikmesriigi õiguse kohaselt lubatud tegutseda.

6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus (suurkoda) Schrems (C-362/14, [EU:C:2015:650](#))

Austria kodanik Maximilian Schrems kasutas sotsiaalvõrgustikku Facebook aastast 2008. Facebooki lirimaa filiaal edastas M. Schremsi Facebookile esitatud andmed kas täielikult või osaliselt Ameerika Ühendriikide territooriumil asuvasse serveritesse ja neid töödeldi seal. M. Schrems esitas liri järelevalveasutusele kaebuse, milles ta viitas Edward Snowdeni 2013. aasta paljastustele Ameerika Ühendriikide luureteenistuste ja täpsemalt National Security Agency (NSA) tegevuse kohta ja leidis, et Ameerika Ühendriikide õigus ja valitsev praktika ei taga sellesse riiki edastatud isikuandmete piisavat kaitset ametiasutustepoolse

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT 1995, L 281, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355).

jälgimise eest. Iirimaa asutus jättis kaebuse läbi vaatamata eelkõige seetõttu, et komisjoni tödes otsuses 2000/520/EÜ²¹, et programmi „Safe Harbor“ raames tagavad Ameerika Ühendriigid edastatud isikuandmete kaitse piisava taseme.

Kohtuasja menetlenud High Court (kõrge kohus, Iirimaa) soovis teada, kas see komisjoni otsus takistab liikmesriigi järelevalveasutusel menetlemast kaebust, milles väidetakse, et kolmas riik ei taga edastatud isikuandmete kaitse piisavat taset, ja vajaduse korral nende andmete edastamise peatamast.

Euroopa Kohus vastas, et toiming, mis seisneb isikuandmete edastamises liikmesriigist kolmandasse riiki, on iseenesest käsitatav direktiivi 95/46/EÜ²² artikli 2 punkti b tähenduses isikuandmete töötlemisena, mis toimub liikmesriigi territooriumil. Liikmesriigi asutustel on seega pädevus kindlaks teha, kas isikuandmete edastamine asutuse asukoha liikmesriigist kolmandasse riiki vastab direktiiviga 95/46 kehtestatud nõuetele.

Seega, seni, kuni Euroopa Kohus – kes on ainsana pädev tuvastama liidu akti kehtetust – ei ole komisjoni otsust kehtetuks tunnistanud, ei tohi liikmesriigid ja nende organid võtta selle otsusega vastuolus olevaid meetmeid. Niisugused meetmed on aktid, milles siduvalt tuvastatakse, et otsuses nimetatud kolmas riik ei taga kaitse piisavat taset. Kui järelevalveasutus jõuab järeldusele, et isikuandmete töötlemisega seotud ning õiguste ja vabaduste kaitseks esitatud avalduse põhjendamiseks esitatud väited on alusetud, ning lükkab seetõttu avalduse tagasi, peab avalduse esitanud isikul olema võimalik kasutada kohtulikke õiguskaitsevahendeid, mis võimaldavad tal vaidlustada tema huve kahjustava otsuse liikmesriigi kohtus. Vastasel juhul, kui järelevalveasutus peab põhjendatuks selle isiku esitatud väiteid, kes on tema poole sellise avaldusega pöördunud, peab liikmesriigi järelevalveasutusel vastavalt direktiivi 95/46/EÜ artikli 28 lõike 3 esimese lõigu kolmandale taandele, võttes eelkõige arvesse harta artikli 8 lõiget 3, olema võimalik osaleda kohtumenetlustes.

Direktiivi 95/46/EÜ artikli 25 lõiget 6, võttes arvesse harta artikleid 7, 8 ja 47, tuleb tõlgendada nii, et selle sätte alusel vastu võetud otsus, milles komisjon on tuvastanud, et kolmandas riigis on tagatud kaitse piisav tase, ei takista liikmesriigi järelevalveasutust läbi vaatamast isiku avaldust, mis puudutab tema õiguste ja vabaduste kaitset seoses tema selliste isikuandmete töötlemisega, mis on liikmesriigist edastatud sellesse kolmandasse riiki, kui kõnealune isik väidab, et selles riigis kehtiv õigus ja valitsev praktika ei taga kaitse piisavat taset.

Direktiivi 95/46/EÜ artikli 25 lõikes 6 kasutatud väljendit „kaitse piisav tase“ tuleb mõista nii, et see nõuab, et kolmas riik tõepoolest tagab oma riigisisese õigusega või endale võetud rahvusvaheliste kohustustega põhiõiguste ja -vabaduste kaitse sellise taseme, mis

²¹ Komisjoni 26. juuli 2000. aasta otsus 2000/520/EÜ vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 95/46/EÜ piisava kaitse kohta, mis on ette nähtud programmi Safe Harbor põhimõtete ja sellega seotud korduma kippuvate küsimustega, mille on välja andnud Ameerika Ühendriikide kaubandusministerium (EÜT 2000, L 215, lk 7; ELT eriväljaanne 16/01, lk 119).

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT 1995, L 281, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355).

on sisuliselt samaväärne sellega, mis on liidus tagatud vastavalt kõnealusele direktiivile hartat arvesse võttes.

Safe Harbori põhimõtted on nimelt kohaldatavad ainult Ameerika Ühendriikide organisatsioonidele, kes on seda ise kinnitanud ja saavad isikuandmeid liidust, ilma et oleks nõutav, et Ameerika Ühendriikide ametiasutused oleksid kohustatud neid põhimõtteid järgima. Lisaks muudab otsus 2000/520/EÜ võimalikuks Ameerika Ühendriikide riiklikku julgeolekut ja avalikku huvi puudutavatel nõuetel või selle riigi sisemisel õigusel põhinevad sekkumised nende isikute põhiõigustesse, kelle isikuandmed on edastatud või võidakse edastada liidust Ameerika Ühendriikidesse. Seda ilma, et see otsus sisaldaks järeldusi selle kohta, kas Ameerika Ühendriikides on olemas riigi tasandil õigusnormid, mille eesmärk on piirata võimalikke sekkumisi põhiõigustesse, ja ilma et sellest nähtuks, et sedalaadi sekkumiste vastu on olemas tõhus õiguslik kaitse.

Lisaks ületas komisjon otsuse 2000/520/EÜ artikli 3 vastuvõtmisel pädevust, mis on talle antud direktiivi 95/46/EÜ artikli 25 lõikega 6, kui tõlgendada seda hartat arvesse võttes, mistõttu otsuse see artikkel on kehtetu.

1. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus (suurkoda) Planet49 (C-673/17, [EU:C:2019:801](#))

Planet49 on äriühing, kes korraldas müügiedendusliku auhinnamängu veebisaidil www.dein-macbook.de. Mängus osalemiseks pidid internetikasutajad sisestama oma nime ja aadressi veebilehele, kus olid märkeruudud. Märkeruut küpsiste paigaldamise lubamiseks oli eeltäidetud.

Bundesgerichtshofil (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) tekkis Saksamaa tarbijakaitsekeskuste ja tarbijakaitseliitude föderatsiooni esitatud kassatsioonkaebust lahendades kahtlus nii selles, kas kasutajatelt eeltäidetud märkeruudu abil saadud nõusolek on kehtiv, kui ka selles, milline on teenuseosutaja teabe andmise kohustuse ulatus.

Eelotsusetaotlus puudutas eelkõige seda, kuidas tõlgendada mõistet „nõusolek“, mida on kasutatud eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlevas direktiivis koostoimes direktiiviga 95/46/EÜ ning isikuandmete kaitse üldmäärusega.

Euroopa Kohus märkis esiteks, et direktiivi 95/46/EÜ artikli 2 punktis h, millele viitab eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artikli 2 punkt f, on nõusolek määratletud kui „iga vabatahtlik, konkreetne ja teadlik tahteavaldus, millega andmesubjekt annab nõusoleku töödelda tema kohta käivaid andmeid“. Ta selgitas, et andmesubjekti tahte „avaldamise“ nõue viitab selgelt aktiivsele, mitte passiivsele tegevusele. Eeltäidetud märkeruudu abil nõusoleku andmiseks ei ole aga vaja veebisaidi kasutaja aktiivset tegevust. Eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artikli 5 lõike 3 – milles on alates sellesse direktiiviga 2009/136 tehtud muudatusest ette nähtud, et andmesubjekt peab küpsiste paigaldamiseks olema „andnud [...] oma nõusoleku“ – kujunemislugu viitab lisaks sellele, et kasutaja nõusolekut ei tohi nüüdsest

enam eeldada ja see peab nähtuma tema aktiivsest tegevusest. Isikuandmete kaitse üldmääruses on nüüd ette nähtud aktiivne nõusolek, kuivõrd selle artikli 4 punktis 11 on nõutud tahteavaldust, mida võib väljendada eelkõige „selge nõusolekut väljendava tegevusega“, ja selle põhjenduses 32 on sõnaselgelt välistatud võimalus, et „vaikimist, eelnevalt märgistatud lahtreid või tegevusetust“ saaks pidada nõusolekuks.

Euroopa Kohus asus seetõttu seisukohale, et nõusolek ei ole kehtiv, kui luba teabe salvestamiseks veebisaidi kasutaja lõppseadmesse või juurdepääsuks sinna juba salvestatud teabele on antud eeltäidetud märkeruudu abil, millest kasutaja peab nõusoleku andmisest keeldumiseks märgistuse eemaldama.

Teiseks tõdes Euroopa Kohus, et eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artikli 5 lõike 3 eesmärk on kaitsta kasutajat tema eraellu tungimise eest, olenemata sellest, kas selline sekkumine puudutab isikuandmeid. Seetõttu ei tule nõusoleku mõistet tõlgendada erinevalt sõltuvalt sellest, kas teabe puhul, mis on salvestatud veebisaidi kasutaja lõppseadmesse või millele seal juurde pääsetakse, on või ei ole tegemist isikuandmetega.

Kolmandaks tõi Euroopa Kohus esile, et eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi artikli 5 lõikes 3 on nõutud, et kasutaja oleks andnud oma nõusoleku pärast seda, kui talle on esitatud selge ja igakülgne teave, muu hulgas andmete töötlemise eesmärgi kohta. Selge ja igakülgne teave peab võimaldama kasutajal hõlpsasti kindlaks määrata tema nõusoleku tagajärjed ja tagama, et see nõusolek oleks antud kõiki asjaolusid teades. Euroopa Kohus leidis seoses sellega, et selge ja igakülgse teabe hulka, mille teenuseosutaja peab internetikasutajale andma, kuuluvad nii küpsiste kasutamise kestus kui ka teave selle kohta, kas kolmandatel isikutel on võimalus neile juurde pääseda.

16. juuli 2020. aasta kohtuotsus Facebook Ireland ja Schrems (C-311/18, [EU:C:2020:559](#))

Isikuandmete kaitse üldmääruses²³ on sätestatud, et isikuandmeid võib kolmandasse riiki edastada põhimõtteliselt ainult juhul, kui see kolmas riik tagab nende andmete kaitse piisava taseme. Selle määruse kohaselt võib komisjon otsustada, et kolmas riik tagab riigisisese õigusega või endale võetud rahvusvaheliste kohustustega kaitse piisava taseme.²⁴ Niisuguse kaitse piisavuse otsuse puudumisel võib isikuandmeid edastada ainult juhul, kui liidus asuv isikuandmete eksportija näeb ette asjakohased kaitsemeetmed, näiteks kohaldades komisjoni vastu võetud andmekaitse tüüptingimusi, ja kui andmesubjektidele on kohtulikult kaitstavad õigused ja tõhusad õiguskaitsevahendid kättesaadavad.²⁵

²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2016, L 119, lk 1).

²⁴ Isikuandmete kaitse üldmääruse artikkel 45.

²⁵ Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 46 lõige 1 ja lõike 2 punkt c.

Peale selle on isikuandmete kaitse üldmääruses täpselt sätestatud tingimused, mis peavad olema kaitse piisavuse otsuse või asjakohaste kaitsemeetmete puudumisel täidetud, et andmeid oleks lubatud niiviisi edastada.²⁶

Austrias elav Austria kodanik Maximillian Schrems oli olnud Facebooki kasutaja alates 2008. aastast. Nagu teistegi liidus elavate Facebooki kasutajate puhul edastab Facebook Ireland ka M. Schremsi isikuandmed kas täielikult või osaliselt Facebook Inc. serveritesse, mis asuvad USA territooriumil, ja neid töödeldakse seal. M. Schrems esitas lirimaa järelevalveasutusele kaebuse, milles ta sisuliselt palus andmete edastamine keelata. Ta väitis, et USAs kehtiv õigus ja valitsev praktika ei taga sellesse riiki edastatavate isikuandmete piisavat kaitset sealsete avaliku võimu asutuste juurdepääsu eest. See kaebus jäeti rahuldamata muu hulgas põhjendusega, et komisjon oli otsuses 2000/520²⁷ (nn Safe Harbori otsus) tõdenud, et USA tagab kaitse piisava taseme. Euroopa Kohus, kellele High Court (kõrge kohus, lirimaa) viimati nimetatud otsuse kohta eelotsuse küsimuse esitas, tunnistas selle otsuse 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsusega (edaspidi „kohtuotsus Schrems I“)²⁸ kehtetuks.

Kui lirimaa kohus oli kohtuotsusest Schrems I lähtudes M. Schremsi kaebuse rahuldamata jätmise otsuse tühistanud, palus lirimaa järelevalveasutus M. Schremsil oma kaebuse ümber sõnastada, võttes arvesse asjaolu, et Euroopa Kohus oli otsuse 2000/520 tühistanud. Oma ümbersõnastatud kaebuses väitis M. Schrems, et USA ei taga sinna edastatavate andmete piisavat kaitset. Ta palus peatada või edaspidi keelata tema isikuandmete liidust USAsse edastamine, mida Facebook Ireland teeb nüüd otsuse 2010/87 lisas olevate andmekaitse tüüptingimuste alusel.²⁹ Kuna lirimaa järelevalveasutus leidis, et M. Schremsi kaebuse lahendus sõltub eelkõige sellest, kas otsus 2010/87 on kehtiv, pöördus ta High Courti (kõrge kohus) poole, et viimane esitaks Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse. Pärast selle menetluse alustamist võttis komisjon vastu otsuse 2016/1250 isikuandmete kaitse piisavuse kohta ELi-USA Privacy Shieldi andmekaitseraamistikus³⁰ (nn Privacy Shieldi otsus).

Eelotsusetaotluse esitanud kohus palus oma taotluses Euroopa Kohtul selgitada, kas isikuandmete kaitse üldmäärus on kohaldatav olukorras, kus isikuandmeid edastatakse kolmandasse riiki otsuses 2010/87 olevate andmekaitse tüüptingimuste alusel, milline kaitse tase on sellise edastamise korral selle määruse kohaselt nõutav ja millised on sellega seoses järelevalveasutuse kohustused. Peale selle küsis High Court nii otsuse 2010/87 kui ka otsuse 2016/1250 kehtivuse kohta.

²⁶ Isikuandmete kaitse üldmääruse artikkel 49.

²⁷ Komisjoni 26. juuli 2000. aasta otsus vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 95/46/EÜ piisava kaitse kohta, mis on ette nähtud programmi Safe Harbor põhimõtetega ja sellega seotud korduma kippuvate küsimustega, mille on välja andnud Ameerika Ühendriikide kaubandusministeerium (EÜT 2000, L 215, lk 7; ELT eriväljaanne 16/01, lk 119).

²⁸ Euroopa Kohtu 6. oktoobri 2015. aasta otsus Schrems (C-362/14, [EU:C:2015:650](#)).

²⁹ Komisjoni 5. veebruari 2010. aasta otsus kolmandates riikides asuvatele volitatud töötajatele isikuandmete edastamise lepingu tüüptingimuste kohta nõukogu ja Euroopa Parlamendi direktiivi 95/46/EÜ alusel (ELT 2010, L 39, lk 5), muudetud komisjoni 16. detsembri 2016. aasta rakendusotsusega (EL) 2016/2297 (ELT 2016, L 344, lk 100).

³⁰ Komisjoni 12. juuli 2016. aasta rakendusotsus (EL) 2016/1250 isikuandmete kaitse piisavuse kohta ELi-USA andmekaitseraamistikus Privacy Shield vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 95/46/EÜ (ELT 2016, L 207, lk 1).

Selles kohtuotsuses tõdes Euroopa Kohus, et otsuse 2010/87 analüüsimisel põhiõiguste harta alusel ei ilmnenud asjaolusid, mis mõjutaksid selle otsuse kehtivust.

Otsuse 2016/1250 tunnistas ta seevastu kehtetuks.

Euroopa Kohus leidis kõigepealt, et liidu õigus ja eelkõige isikuandmete kaitse üldmäärus on kohaldatav olukorrale, kus liikmesriigis asuv äriühing edastab ärilisel eesmärgil isikuandmeid kolmandas riigis asuvale teisele äriühingule, olenemata asjaolust, et asjaomase kolmanda riigi ametiasutused võivad edastamise käigus või selle järel kõnealuseid andmeid avaliku korra, riigikaitse ja riigi julgeolekuga seotud eesmärkidel töödelda. Ta täpsustas, et selline kolmanda riigi ametiasutuste andmetöötlus ei saa seda edastamist isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamisalast välja jätta.

Sellise edastamise puhul nõutava andmekaitse taseme kohta asus Euroopa Kohus seisukohale, et isikuandmete kaitse üldmääruses sellega seoses ette nähtud nõudeid ehk asjakohaseid kaitsemeetmeid, kohtulikult kaitstavaid õigusi ja tõhusaid õiguskaitsevahendeid tuleb tõlgendada nii, et need peavad tagama andmesubjektidele, kelle isikuandmeid edastatakse kolmandasse riiki andmekaitse tüüptingimuste alusel, õiguste kaitse, mille tase on sisuliselt samaväärne sellega, mis on liidus tagatud vastavalt üldmäärusele, tõlgendatuna lähtuvalt hartast. Selles osas täpsustas ta, et kaitse taseme hindamiseks tuleb eelkõige arvesse võtta nii liidus asuva vastutava töötleja ja kolmandas riigis asuva isikuandmete vastuvõtja vahel kokku lepitud lepingutingimusi kui ka kolmanda riigi õigussüsteemiga seotud asjakohast teavet, mis puudutab selle riigi ametiasutuste võimalust nõnda juurdepääsu edastatavatele isikuandmetele.

Järelevalveasutuste kohustuste kohta sellise edastamise korral leidis Euroopa Kohus, et juhul, kui puudub komisjoni vastu võetud kehtiv otsus kaitse piisavuse kohta, on need asutused kohustatud isikuandmete edastamise kolmandasse riiki peatama või keelama, kui nad leiavad kõiki edastamise asjaolusid arvestades, et selles kolmandas riigis ei järgita või ei saa järgida andmekaitse tüüptingimusi ja liidu õigusega nõutavat edastatavate andmete kaitset ei ole võimalik tagada muude meetmete abil ning liidus asuv vastutav töötleja ei ole ise andmete edastamist peatanud või lõpetanud.

Seejärel analüüsis Euroopa Kohus otsuse 2010/87 kehtivust. Euroopa Kohtu hinnangul ei saa selle otsuse kehtivust kahtluse alla seada pelk asjaolu, et selles kehtestatud andmekaitse tüüptingimused ei ole oma lepingulise laadi tõttu siduvad sellise kolmanda riigi ametiasutustele, kuhu isikuandmeid võidakse edastada. Ta täpsustas, et otsuse kehtivus sõltub aga küsimusest, kas otsus sisaldab tõhusaid mehhanisme, mis võimaldavad praktikas tagada, et järgitakse liidu õigusega nõutavat kaitse taset ja et selliste tingimuste alusel toimuv isikuandmete edastamine peatatakse või keelatakse juhul, kui neid tingimusi rikutakse või kui neid ei ole võimalik täita. Euroopa Kohus nentis, et otsuses 2010/87 on sellised mehhanismid ette nähtud. Ta rõhutas sellega seoses eelkõige, et see otsus paneb andmeeksportijale ja vastuvõtjale, kellele isikuandmed edastatakse, kohustuse enne kontrollida, kas asjaomases kolmandas riigis on tagatud liidu õigusega nõutav kaitsetase, ja andmete vastuvõtjale kohustuse andmeeksportijat teavitada, kui tal peaks osutuma võimaluks neid tüüptingimusi täita, mispeale

andmeeksportijal on kohustus andmete edastamine peatada ja/või andmete vastuvõtjaga sõlmitud leping üles öelda.

Viimasena analüüsis Euroopa Kohus otsuse 2016/1250 kehtivust isikuandmete kaitse üldmäärusest tulenevate nõuete seisukohalt, tõlgendatuna harta sätete alusel, mis tagavad era- ja perekonnaelu puutumatus, isikuandmete kaitse ning õiguse tõhusale kohtulikule kaitsele. Euroopa Kohus märkis selle kohta, et selles otsuses on samamoodi nagu otsuses 2000/520 esimus riigi julgeoleku, avaliku huvi ja USA õigusaktide järgmise tagamise vajadustel, see aga teeb võimalikuks nende isikute põhiõiguste riive, kelle isikuandmed sellesse kolmandasse riiki edastatakse. Euroopa Kohus leidis, et isikuandmete kaitse piirangud, mis tulenevad USA-sisestest õigusaktidest, mis reguleerivad USA avaliku võimu asutuste õigust pääseda juurde liidust USAsse edastatavatele isikuandmetele ja neid andmeid kasutada, ja millele komisjon otsuses 2016/1250 hinnangu andis, ei ole piiritletud nii, et need vastaksid liidu õiguses proportsionaalsuse põhimõttest tulenevate nõuetega sisuliselt samaväärsetele nõuetele, kuna neil õigusaktidel põhinevad jälgimisprogrammid ei piirdu rangelt vajalikuga. Euroopa Kohus märkis selles otsuses tuvastatu põhjal, et teatavate jälgimisprogrammide kohta ei ilmne neist õigusaktidest mingeid piiranguid nende programmide rakendamiseks vajalikele volitustele ega ka kaitsemeetmeid USA-väliste isikutele, kes on nende programmide potentsiaalsed sihtmärgid. Euroopa Kohus lisan, et kuigi nimetatud õigusaktides on ette nähtud nõuded, mida USA ametiasutused peavad nende jälgimisprogrammide rakendamisel täitma, ei anna need andmesubjektidele õigusi, millele saaks USA ametiasutuste vastu kohtus tugineda.

Seoses kohtuliku kaitse nõudega leidis Euroopa Kohus, et erinevalt sellest, mida märkis komisjon otsuses 2016/1250, ei anna selles otsuses käsitletud ombudsmani mehhanism neile andmesubjektidele õiguskaitsevahendit sellises organis, kes pakub liidu õiguses ette nähtutega sisuliselt samaväärseid kaitsemeetmeid, mis tagaksid selle mehhanismiga loodud ombudsmani ametikoha sõltumatuse ja selliste normide olemasolu, mis annaksid ombudsmanile pädevuse teha USA luureteenistustele siduvaid otsuseid. Neist põhjendustest lähtudes tunnistas Euroopa Kohus otsuse 2016/1250 kehtetuks.

2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus (suurkoda) Prokuratuur (tingimused elektroonilise side andmetele juurdepääsuks) (C-746/18, [EU:C:2021:152](#))

H. K. suhtes alustati Eestis kriminaalmenetlust, milles teda süüdistati vargustes, kolmandale isikule kuuluva pangakaardi kasutamises ja vägivaldas õigusemõistmises osalejate vastu. Esimese astme kohtu otsusega mõisteti H. K-le nende süütegude eest kaheaastane vangistus. Apellatsiooniasemes jäeti see otsus muutmata.

Protokollid, millele süütegude tuvastamisel tugineti, olid koostatud eelkõige nende isikuandmete alusel, mis olid loodud elektroonilise side teenuste osutamise käigus. Riigikohtul (Eesti), kellele H. K. esitas kassatsioonkaebuse, tekkis kahtlus, kas tingimused,

mille alusel uurimisasutused said neile andmete juurdepääsu, on liidu õigusega³¹ kooskõlas.

Need kahtlused puudutasid esiteks küsimust, kas ajavahemik, mille kohta uurimisasutusel on olnud andmete juurdepääs, on kriteerium, mis võimaldab hinnata selle riive tõsidust, mida see juurdepääs endast asjaomaste isikute põhiõigustele kujutab. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkis seega küsimus, kas siis, kui see ajavahemik on väga lühike või kogutud andmete hulk on väga väike, võib sellist riivet õigustada üldine kuritegevusega võitlemise eesmärk, mitte ainult võitlus raskete kuritegude vastu. Teiseks kahtles eelotsusetaotluse esitanud kohus selles, kas Eesti prokuratuuri võib talle riigisisese õigusega usaldatud erinevaid ülesandeid arvestades pidada kohtuotsuse Tele2 Sverige ja Watson jt³² tähenduses sõltumatuks haldusametuseks, kes võib anda uurimisasutusele loa juurdepääsuks kõnealustele andmetele.

Euroopa Kohus otsustas suurkojas tehtud otsuses, et eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiiviga, tõlgendatuna hartat arvesse võttes, on vastuolus, kui riigisisese õigusnormid võimaldavad ametiasutustel saada kuritegude ennetamise, uurimise, avastamise ja kohtus menetlemise eesmärgil juurdepääsu liiklus- või asukohaandmetele, millest võib saada teavet elektroonilise sidevahendi kasutaja sideseansside või tema kasutatavate lõppseadmete asukoha kohta ja teha tema eraelu kohta täpseid järeldusi, ilma et see juurdepääs piirduks menetlustega, mille eesmärk on võitlus raske kuritegevuse vastu või avalikku julgeolekut ähvardava suure ohu ärahoidmine. Euroopa Kohtu hinnangul ei ole sealjuures tähtsust sellel, millise ajavahemiku kohta on andmete juurdepääsu taotletud, ega selle ajavahemiku kohta kättesaadavate andmete hulgal või liigil. Lisaks leidis Euroopa Kohus, et selle direktiiviga, tõlgendatuna hartat arvesse võttes, on vastuolus riigisisese õigusnormid, mis annavad prokuratuurile pädevuse anda ametiasutusele kriminaaluurimiseks liiklus- ja asukohaandmetele juurdepääsu luba.

Nende tingimuste kohta, mille alusel võib ametiasutustele anda eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi³³ alusel võetava meetme kohaldamisel juurdepääsu elektroonilise side teenuste osutajate säilitatud liiklus- ja asukohaandmetele kuritegude ennetamiseks, uurimiseks, avastamiseks ja kohtus menetlemiseks, tuletas Euroopa Kohus meelde seda, mida ta leidis kohtuotsuses La Quadrature du Net jt³⁴. Nii lubab see direktiiv liikmesriikidel seadusandlikke meetmeid, mis piiravad direktiivis ette nähtud õigusi ja kohustusi ning eelkõige kohustust tagada side- ja liiklusandmete konfidentsiaalsus,³⁵ isegi riigi julgeoleku kaitsmise eesmärgil võtta ainult juhul, kui see on kooskõlas liidu õiguse

³¹ Täpsemalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiiviga 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv) (EÜT 2002, L 201, lk 37; ELT eriväljaanne 13/29, lk 514), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiviga 2009/136/EÜ (ELT 2009, L 337, lk 11) (edaspidi „eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv“), artikli 15 lõikega 1 Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikleid 7, 8 ja 11 ning artikli 52 lõiget 1 arvesse võttes.

³² 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Tele2 Sverige ja Watson jt, C-203/15 ja C-698/15, [EU:C:2016:970](#), punkt 120).

³³ Direktiivi 2002/58 artikli 15 lõige 1.

³⁴ 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus La Quadrature du Net jt (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, [EU:C:2020:791](#), punktid 166–169).

³⁵ Direktiivi 2002/58 artikli 5 lõige 1.

üldpõhimõtetega, mille hulka kuulub proportsionaalsuse põhimõte, ja hartas³⁶ tagatud põhiõigustega. Selles raamistikus on seadusandlikud meetmed, millega pannakse elektroonilise side teenuse osutajatele ennetava meetmena kohustus säilitada liiklus- ja asukohaandmeid üldiselt ja vahet tegemata, direktiiviga vastuolus.

Kuritegude ennetamise, uurimise, avastamise ja kohtus menetlemise eesmärki de kohta leidis Euroopa Kohus, et ametiasutuste juurdepääsu liiklus- või asukohaandmete kogumile, millest võib teha asjaomaste isikute eraelu kohta täpseid järeldusi, saab õigustada ainult raskete kuritegude vastase võitluse või avalikku julgeolekut ähvardava suure ohu ärahoidmise eesmärk, ilma et selline juurdepääs võiks tulenevalt muudest asjaoludest, mis on seotud juurdepääsu taotluse proportsionaalsusega, nagu see ajavahemik, mille ulatuses on andmetele juurdepääsu taotletud, olla põhjendatud üldise kuritegude ennetamise, uurimise, avastamise ja kohtus menetlemise eesmärgiga.

Prokuratuuri pädevuse kohta anda ametiasutusele kriminaaluurimise läbiviimiseks liiklus- ja asukohaandmetele juurdepääsu luba tuletas Euroopa Kohus meelde, et tingimused, mille kohaselt elektroonilise side teenuste osutajad peavad andma riigi pädevatele asutustele juurdepääsu nende käsutuses olevatele andmetele, tuleb kindlaks määrata liikmesriigi õiguses. Proportsionaalsuse nõude järgimiseks peavad sellistes õigusnormides siiski olema ette nähtud selged ja täpsed reeglid, mis reguleerivad asjaomase meetme ulatust ja kohaldamist ning millega on kehtestatud miinimumnõuded, millest tulenevalt on isikutel, kelle isikuandmetega on tegu, piisavad tagatised, mis võimaldavad neid andmeid kuritarvitamise ohu eest tõhusalt kaitsta. Need õigusnormid peavad olema riigisisiseses õiguses õiguslikult siduvad ning neis peab olema märgitud, millistel asjaoludel ja tingimustel võib selliste andmete töötlemist ette nägeva meetme võtta, tagades seeläbi, et riive piirdub rangelt vajalikuga.

Selleks et tegelikkuses oleks tagatud nende tingimuste täielik järgimine, on Euroopa Kohtu hinnangul esmatähtis, et riigi pädevate asutuste juurdepääs säilitatud andmetele oleks allutatud kohtu või sõltumatu haldusasutuse eelnevale kontrollile ja et see kohus või haldusasutus teeks oma otsuse juurdepääsu taotleva asutuse põhjendatud taotluse alusel, mis on ennekõike esitatud kuriteo ennetamise, avastamise või kohtus menetlemise raames. Nõuetekohaselt põhjendatud kiireloomulisel juhul peab kontroll toimuma lühikese aja jooksul.

Sellega seoses täpsustas Euroopa Kohus, et eelneva kontrolli jaoks on muu hulgas nõutud, et kohtul või asutusel, kelle ülesanne on seda kontrolli teha, oleksid kõik volitused ja kõik vajalikud tagatised, et tagada erinevate asjaomaste huvide ja õiguste ühitamine. Konkreetsemalt kriminaaluurimiste osas eeldab selline kontroll, et see kohus või asutus suudaks tagada, et uurimise vajadustega seotud huvid kuritegevusevastase võitluse raames oleks õiglases tasakaalus nende isikute põhiõigustega eraelu puutumatusel ja isikuandmete kaitsele, kelle andmetele juurdepääsu taotletakse. Kui seda kontrolli ei tee kohus, vaid sõltumatu haldusasutus, peab sellel asutusel olema staatus, mis võimaldab

³⁶ Eelkõige harta artiklites 7, 8, 11 ja artikli 52 lõikes 1.

tal tegutseda oma ülesannete täitmisel objektiivselt ja erapooletult ning selleks peab ta olema kaitstud igasuguse välise mõju eest.

Euroopa Kohtu hinnangul tuleneb sellest, et sõltumatuse nõue, millele peab vastama eelnevat kontrolli tegev asutus, eeldab, et see asutus oleks andmetele juurdepääsu taotleva asutuse suhtes kolmas isik, mistõttu esimene saaks teha kontrolli objektiivselt ja erapooletult, olles kaitstud igasuguse välise mõju eest. Täpsemalt eeldab sõltumatuse nõue kriminaalõiguse valdkonnas, et sellise eelneva kontrolli eest vastutav asutus ei oleks esiteks seotud kõnealuse kriminaaluurimisega, ja et teiseks oleks tal kriminaalmenetluse poolte suhtes neutraalne positsioon. See ei ole aga nii prokuratuuri puhul, kes – nagu Eesti prokuratuur – juhib uurimismenetlust ja esindab vajaduse korral riiklikku süüdistust. Sellest järeldeb, et prokuratuur ei saa teha eespool nimetatud eelnevat kontrolli.

6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsused (suurkoda) *Privacy International (C-623/17, EU:C:2020:790)* ning *La Quadrature du Net jt (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, EU:C:2020:791)*.

Viimastel aastatel on Euroopa Kohus mitmes kohtuotsuses käsitlenud isikuandmete säilitamist ja juurdepääsu neile andmetele elektroonilise side valdkonnas.³⁷

Kohtupraktika, mis tuleneb neist kohtuotsustest ning iseäranis kohtuotsusest *Tele2 Sverige ja Watson jt* – milles Euroopa Kohus leidis eelkõige, et liikmesriigid ei või panna elektroonilise side teenuste osutajatele liiklus- ja asukohaandmete üldise ja vahet tegemata säilitamise kohustust –, tekitas muret mõnes liikmesriigis, kes kartsid, et neilt on võetud vahend, mida nad pidasid riigi julgeoleku kaitsmisel ja kuritegevuse vastu võitlemisel vajalikuks.

Sellisel sisulisel taustal algatati Investigatory Powers Tribunalis (ametiasutuste järelevalve kohta esitatud kaebusi lahendav kohus, Ühendkuningriik) (*Privacy International, C-623/17*), Conseil d'État's (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) (*La Quadrature du Net jt*, liidetud kohtuasjad *C-511/18* ja *C-512/18*) ja Cour constitutionnelle'is (Belgia konstitutsioonikohus) (*Ordre des barreaux francophones et germanophone jt, C-520/18*) kohtuasjad, mis puudutavad õigusakte, mille teatud liikmesriigid on neis valdkondades vastu võtnud ja milles on eelkõige kehtestatud elektroonilise side teenuste osutajatele kohustus edastada kasutajate liiklus- ja

³⁷ Nii tunnistas Euroopa Kohus 8. aprilli 2014. aasta kohtuotsuses *Digital Rights Ireland jt (C-293/12 ja C-594/12, EU:C:2014:238)* kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2006. aasta direktiivi 2006/24/EÜ, mis käsitleb üldkasutatavate elektrooniliste sideteenuste või üldkasutatavate sidevõrkude pakujate tegevusega kaasnevate või nende töödeldud andmete säilitamist ja millega muudetakse direktiivi 2002/58/EÜ (ELT 2006, L 105, lk 54), põhjusel, et kui selle direktiiviga ette nähtud kohustus liiklus- ja asukohaandmete üldiselt ja vahet tegemata säilitada riivas Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga (edaspidi „harta“) kaitstud põhiõigust eraelu puutumatusele ja isikuandmete kaitsesele, ei piirdu see riive sellega, mis on tingimata vajalik. Seejärel tõlgendas Euroopa Kohus 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsuses *Tele2 Sverige ja Watson jt (C-203/15 ja C-698/15, EU:C:2016:970)* Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiivi 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv) (EÜT 2002, L 201, lk 37; ELT eriväljaanne 13/29, lk 514), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiviga 2009/136/EÜ (ELT 2009, L 337, lk 11) (edaspidi „eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv“), artikli 15 lõiget 1. See artikkel lubab liikmesriikidel võtta – muu hulgas riigi julgeoleku kaitsmiseks – „seadusandlikke meetmeid“ teatavate selles direktiivis ette nähtud õiguste ja kohustuste ulatuse piiramiseks. Lõpuks tõlgendas Euroopa Kohus 2. oktoobri 2018. aasta kohtuotsuses *Ministerio Fiscal (C-207/16, EU:C:2018:788)* kõnealuse artikli 15 lõiget 1 sellises kohtuasjas, mis puudutas avaliku võimu juurdepääsu elektroonilise side vahendite kasutajate identiteeti puudutavatele andmetele.

asukohaandmeid avaliku võimu asutusele või säilitada selliseid andmeid üldiselt ja vahet tegemata.

Kahes 6. oktoobril 2020 kuulutatud suurkoja otsuses leidis Euroopa Kohus kõigepealt, et riigisisised õigusnormid, milles on elektroonilise side teenuste osutajatele kehtestatud riigi julgeoleku kaitsmise ja kuritegevuse vastu võitlemise eesmärgil kohustus isikuandmeid töödelda, näiteks neid avaliku võimu asutustele edastada või säilitada, kuuluvad eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi kohaldamisalasse. Euroopa Kohus kinnitas küll kohtuotsusest Tele2 Sverige ja Watson jt tulenevat kohtupraktikat, mille kohaselt liiklus- ja asukohaandmete üldine ja vahet tegemata säilitamine on eaproportsionaalne, kuid lisas täpsustused eelkõige selle kohta, kui ulatuslikud on volitused, mille see direktiiv liikmesriikidele andmete eespool nimetatud eesmärkidel säilitamisel annab.

Kõigepealt hajutas Euroopa Kohus kõnealustes kohtuasjades väljendatud kahtlused eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi kohaldatavuse küsimuses. Mitu liikmesriiki, kes esitasid Euroopa Kohtule kirjalikud seisukohad, olid selles küsimuses nimelt lahkavamusel. Nad väitsid eelkõige, et see direktiiv ei ole vaidlusalustele riigisisestele õigusnormidele kohaldatav, sest nende õigusnormide eesmärk on kaitsta riigi julgeolekut, mis kuulub liikmesriikide ainupädevusse, mida muu hulgas kinnitab ELL artikli 4 lõike 2 kolmas lause. Euroopa Kohus leidis siiski, et riigisisised õigusnormid, milles on elektroonilise side teenuste osutajatele kehtestatud riigi julgeoleku kaitsmise ja kuritegevuse vastu võitlemise eesmärgil kohustus liiklus- ja asukohaandmeid säilitada või neid andmeid sel eesmärgil riigi julgeoleku- ja luureteenistustele edastada, kuuluvad selle direktiivi kohaldamisalasse.

Järgmiseks märkis Euroopa Kohus, et eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv³⁸ ei võimalda seda, et erand põhimõttelisest kohustusest tagada elektroonilise side ja sellega seotud andmete konfidentsiaalsus ning keelust neid andmeid salvestada muutuks reegliks. See tähendab, et see direktiiv lubab liikmesriikidel võtta seadusandlikke meetmeid, mis piiravad direktiivis ette nähtud õigusi ja kohustusi ning eelkõige kohustust tagada side ja liiklusandmete konfidentsiaalsus³⁹ ka riigi julgeoleku kaitsmise eesmärgil ainult juhul, kui see on kooskõlas liidu õiguse üldpõhimõtetega, mille hulka kuulub proportsionaalsuse põhimõte, ja hartas⁴⁰ tagatud põhiõigustega.

Selle raames leidis Euroopa Kohus esiteks kohtuasjas Privacy International, et eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiiviga, tõlgendatuna lähtuvalt hartast, on vastuolus, kui liikmesriigi õigusnormides on elektroonilise side teenuste osutajatele kehtestatud riigi julgeoleku kaitsmise eesmärgil kohustus edastada julgeoleku- ja luureteenistustele üldiselt ja vahet tegemata liiklus- ja asukohaandmeid. Teiseks leiab Euroopa Kohus liidetud kohtuasjades La Quadrature du Net jt ning kohtuasjas Ordre des barreaux francophones et germanophone jt, et sama direktiiviga on vastuolus

³⁸ Direktiivi 2002/58 artikli 15 lõiked 1 ja 3.

³⁹ Direktiivi 2002/58 artikli 5 lõige 1.

⁴⁰ Eelkõige harta artiklites 7, 8, 11 ja artikli 52 lõikes 1.

seadusandlikud meetmed, milles on elektroonilise side teenuste osutajatele kehtestatud ennetava meetmena liiklus- ja asukohaandmete üldise ja vahet tegemata säilitamise kohustus. Selliste andmete edastamise ning üldise ja vahet tegemata säilitamise kohustused kujutavad endast nimelt hartaga tagatud põhiõiguste eriti tõsist riivet, ilma et andmesubjektide käitumisel oleks seos kõnealuste õigusnormidega taotletava eesmärgiga. Euroopa Kohus andis analoogilise tõlgenduse andmekaitse üldmääruse⁴¹ artikli 23 lõikele 1, leides, et seda tuleb hartast lähtudes tõlgendada nii, et riigisisised õigusnormid, milles on üldkasutatavate veebipõhiste sideteenuste ja veebimajutusteenuste osutajatele kehtestatud kohustus säilitada üldiselt ja vahet tegemata nende teenustega seotud isikuandmeid, on sellega vastuolus.

Euroopa Kohus leidis seevastu, et olukordades, kus liikmesriik on vastamisi riigi julgeolekut ähvardava suure ohuga, mis osutub tõeliseks ja vahetuks või ettearvatavaks, ei ole eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiiviga, tõlgendatuna lähtuvalt hartast, vastuolus see, kui elektroonilise side teenuste osutajatele on kehtestatud kohustus säilitada liiklus- ja asukohaandmeid üldiselt ja vahet tegemata. Euroopa Kohus täpsustas sellega seoses, et otsus, millega selline ettekirjutus tehakse, peab olema ajaliselt piiratud tingimata vajalikuga ning seda peab tõhusalt kontrollima kas kohus või sõltumatu haldusasutus – kelle otsus on siduv –, selleks et teha kindlaks, kas esineb mõni selline olukord ning kas on järgitud ette nähtud tingimusi ja tagatisi. Samadel tingimustel ei ole selle direktiiviga vastuolus ka elektroonilise side vahendite kõigi kasutajate andmete, eelkõige liiklus- ja asukohaandmete automatiseeritud analüüsimine.

Euroopa Kohus lisas, et eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiiviga, tõlgendatuna lähtuvalt hartast, ei ole vastuolus seadusandlikud meetmed, mis võimaldavad liiklus- ja asukohaandmeid eesmärgipäraselt säilitada, kui see on objektiivsete ja mittediskrimineerivate asjaolude alusel piiritletud vastavalt andmesubjektide kategooriatele või geograafilise kriteeriumi põhjal. Samuti ei ole selle direktiiviga vastuolus seadusandlikud meetmed, milles on ette nähtud side lähtepunktile omistatud IP-aadresside üldine ja vahet tegemata säilitamine, kui see on ajaliselt piiratud tingimata vajalikuga, või elektroonilise side vahendite kasutajate identiteediga seotud andmete üldine ja vahet tegemata säilitamine, kusjuures viimati nimetatud juhul ei ole liikmesriikidel vaja säilitusaega piirata. Selle direktiiviga ei ole vastuolus ka seadusandlik meede, mis võimaldab elektroonilise side teenuste osutajate valduses olevaid liiklus- ja asukohaandmete kiirsäilitust, juhul kui esinevad olukorrad, kus andmeid on vaja säilitada seaduses sätestatud tähtaegadest pikemaks ajaks, et selgitada välja raskete kuritegude toimepanemine või riigi julgeoleku kahjustamine, kui selliseid kuritegusid või kahjustamisi on juba tuvastatud või kui nende olemasolu võib mõistlikult kahtlustada.

Peale selle otsustas Euroopa Kohus, et eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiiviga, tõlgendatuna lähtuvalt hartast, ei ole vastuolus riigisisised õigusnormid, milles on elektroonilise side teenuste osutajatele kehtestatud kohustus koguda liiklus- ja

⁴¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT 2016, L 119, lk 1).

asukohaandmeid reaajas, kui see on piiratud isikutega, kelle puhul on mõjuv põhjus kahtlustada, et nad on ühel või teisel viisil seotud terrorismiga, ning kui seda kontrollib enne kas kohus või sõltumatu haldusasutus – kelle otsus on siduv –, selleks et tagada, et andmete reaajas kogumiseks antakse luba üksnes tingimata vajaliku piires. Kiireloomulisel juhul peab kontroll toimuma lühikese aja jooksul.

Viimaks käsitles Euroopa Kohus liidu õigusega vastuolus olevaks tunnistatud riigisiseste õigusnormide toime säilitamist teatavaks ajaks. Ta otsustas, et liikmesriigi kohus ei või kohaldada riigisisest õigusnormi, mis annab talle õiguse ajaliselt piirata tagajärgi, mis kaasnevad sellega, kui ta tühistab riigisisese õigusakti, milles on elektroonilise side teenuste osutajatele kehtestatud liiklus- ja asukohaandmete üldise ja vahet tegemata säilitamise kohustus, mis on tunnistatud vastuolus olevaks eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiiviga, tõlgendatuna lähtuvalt hartast.

Liikmesriigi kohtule tarviliku vastuse andmiseks tuletas Euroopa Kohus samas meelde, et kehtiva liidu õiguse kohaselt võib üksnes riigisiseses õiguses kindlaks määrata reeglid, mis puudutavad liidu õigusega vastuolus oleva andmesäilitamise teel saadud teabe ja tõendite lubatavust ja hindamist rasketes kuritegudes kahtlustatavate isikute suhtes alustatud kriminaalmenetluses. Euroopa Kohus täpsustas siiski, et eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv, tõlgendatuna lähtuvalt tõhususe põhimõttest, kohustab liikmesriigi kriminaalkohut jätma kriminaalmenetluses arvesse võtmata tõendid, mis on saadud liiklus- ja asukohaandmete liidu õigusega vastuolus oleva üldise ja vahet tegemata säilitamise teel, kui kuritegudes kahtlustatavatel ei ole võimalik nende tõendite suhtes tõhusalt seisukohta võtta.

5. aprilli 2022. aasta kohtuotsus (suurkoda) Commissioner of An Garda Síochána jt (C-140/20, [EU:C:2022:258](#)).

Kõnealusel kohtuasjas esitas Supreme Court (Iirimaa kõrgeim kohus) eelotsusetaotluse tsiviilkohtumenetluses, mille algatamist oli taotlenud isik, kellele oli Iirimaaal toime pandud mõrva eest mõistetud eluaegne vangistus. See isik väitis, et elektroonilise side raames loodud andmete säilitamist käsitleva liikmesriigi seaduse⁴² teatavad sätted ei ole liidu õigusega kooskõlas. Selle seaduse alusel⁴³ olid elektroonilise side teenuste osutajad säilitanud süüdistatava telefonikõnedega seotud liiklus- ja asukohaandmeid ja andnud politseile neile juurdepääsu. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlused puudutasid eelkõige seda, kas selliste andmete üldise ja vahet tegemata säilitamise süsteem on raske

⁴² 2011. aasta sideseadus (andmete säilitamine) (Communications (Retention of Data) Act 2011). See seadus võeti vastu selleks, et võtta liri õigusse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2006. aasta direktiiv 2006/24/EÜ, mis käsitleb üldkasutatavate elektrooniliste sideteenuste või üldkasutatavate sidevõrkude pakkujate tegevusega kaasnevate või nende töödeldud andmete säilitamist ja millega muudetakse direktiivi 2002/58/EÜ (ELT 2006, L 105, lk 54).

⁴³ Seadus lubab riigi julgeoleku kaitse vajadusest kaugemale ulatuvatel põhjustel ennetavalt säilitada kõikide abonentide liiklus- ja asukohaandmeid üldiselt ja vahet tegemata kahe aasta jooksul.

kuritegevuse vastase võitlemise puhul kooskõlas eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiiviga⁴⁴, tõlgendatuna tulenevalt hartast⁴⁵.

Euroopa Kohus kinnitas suurkojas tehtud otsuses kohtuotsusest *La Quadrature du Net* jt tulenevat kohtupraktikat ja täpsustas selle kohaldamisala, tuletades meelde, et elektroonilise side liiklus- ja asukohaandmete üldine ja vahet tegemata säilitamine raske kuritegevuse vastu võitlemise ja avalikku julgeolekut ähvardava suure ohu ärahoidmise eesmärgil ei ole lubatud. Ta kinnitas ka kohtuotsusest *Prokuratuur* (tingimused elektroonilise side andmetele juurdepääsuks)⁴⁶ tulenevat kohtupraktikat – eelkõige seoses kohustusega allutada pädevate riigiasutuste juurdepääs sellistele säilitatud andmetele kohtu või sõltumatu haldusorgani eelkontrollile – politseiametniku suhtes.

Euroopa Kohus otsustas esimesena, et eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiiviga, tõlgendatuna lähtuvalt hartast, on vastuolus, kui seadusandlikes meetmetes on raske kuritegevuse vastu võitlemiseks ja avalikku julgeolekut ähvardava suure ohu ärahoidmiseks ennetavalt ette nähtud liiklus- ja asukohaandmete üldise ja vahet tegemata säilitamine. Arvestades ühelt poolt pärssivat mõju, mida andmete säilitamine võib avaldada põhiõiguste⁴⁷ kasutamisele, ja teiselt poolt andmete säilitamisega kaasneva riive tõsidust, peab selline säilitamine olema selle direktiiviga kehtestatud süsteemis erand, mitte reegel, nii et neid andmeid ei saaks süstemaatiliselt ja pidevalt säilitada.

Kuritegevust, isegi kui see on eriti raske, ei saa samastada ohuga riigi julgeolekule, kuna selline samastamine võib luua riigi julgeoleku ja avaliku julgeoleku vahepealse kategooria, et kohaldada teisele nõudeid, mis on omased esimesele.

Seevastu ei ole eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiiviga, tõlgendatuna lähtuvalt hartast, vastuolus sellised seadusandlikud meetmed, milles on raske kuritegevuse vastu võitlemise ja avalikku julgeolekut ähvardava suure ohu ärahoidmise eesmärgil ette nähtud liiklus- ja asukohaandmete eesmärgipärane säilitamine, mis on objektiivsete ja mittediskrimineerivate asjaolude alusel piiritletud vastavalt andmesubjektide kategooriatele või geograafilise kriteeriumi põhjal ja piiratud ajavahemikuga, mis on tingimata vajalik, kuid mida on võimalik pikendada. Ta lisas, et selline säilitamismeede, mis puudutab kohti või ehitisi, mida pidevalt külastab väga suur hulk inimesi, või ka strateegilisi kohti, nagu lennu-, raudtee- ja bussijaamad, meresadamad või kiirteemaksu kogumise alad, võimaldab pädevatel asutustel koguda teavet selliste isikute viibimise kohta neis kohtades või geograafilistes piirkondades, kes seal viibides kasutavad elektroonilise side vahendit, ning teha sellest raske kuritegevuse vastase võitluse eesmärgil järeldusi nende isikute kohalolu ja tegevuse kohta neis kohtades või geograafilistes piirkondades. Igal juhul ei saa võimalike raskuste esinemine nende juhtude ja tingimuste kindlaksmääramisel, mille esinemisel võib andmeid

⁴⁴ Täpsemalt direktiivi 2002/58 artikli 15 lõikega 1.

⁴⁵ Eelkõige harta artikleid 7, 8, 11 ja artikli 52 lõiget 1.

⁴⁶ 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus *Prokuratuur* (tingimused elektroonilise side andmetele juurdepääsuks) (C-746/18, [EU:C:2021:152](#)).

⁴⁷ Sätestatud harta artiklites 7–11.

eesmärgipäraselt säilitada, õigustada seda, et liikmesriigid näevad ette liiklus- ja asukohaandmete üldise ja vahet tegemata säilitamise.

Selle direktiiviga, tõlgendatuna lähtuvalt hartast, ei ole vastuolus ka sellised seadusandlikud meetmed, milles on samadel eesmärkidel ette nähtud sideühenduse lähtepunktile omistatud IP-aadresside üldine ja vahet tegemata säilitamine ajavahemikuks, mis on piiratud tingimata vajalikkuga, ning elektroonilise side kasutajate identiteediga seotud andmete üldine ja vahet tegemata säilitamine. Seoses viimati nimetatud aspektiga täpsustas Euroopa Kohus, et ei eraelu puutumatus ja elektroonilist sidet käsitleva direktiiviga ega ühegi muu liidu õigusaktiga ei ole vastuolus riigisiseseid õigusnormid, mille eesmärk on võitlus raske kuritegevuse vastu ja mille kohaselt kontrollitakse sellise elektroonilise side vahendi nagu ettemaksuga SIM-kaardi omandamisel ostja isikusamasust tõendavaid ametlikke dokumente ning müüjal tuleb neist saadud teave registreerida, kusjuures müüja on kohustatud andma pädevatele riigiasutustele vajaduse korral juurdepääsu sellele teabele.

Teisiti pole ka seadusandlike meetmete puhul, milles on samuti raske kuritegevuse vastu võitlemise ja avalikku julgeolekut ähvardava suure ohu ärahoidmise eesmärgil ette nähtud võimalus teha pädeva asutuse otsusega, mille suhtes tehakse tõhusat kohtulikku kontrolli, elektroonilise side teenuste osutajatele ettekirjutus nende valduses olevaid liiklus- ja asukohaandmeid kindlaksmääratud aja jooksul kiirsäilitada (*quick freeze*). Nimelt võib selline säilitamine olla põhjendatud üksnes võitlusega raske kuritegevuse vastu ja – veelgi enam – riigi julgeoleku kaitsmisega, tingimusel et see meede ja sel viisil säilitatavatele andmetele antav juurdepääs jäävad tingimata vajaliku piiridesse. Euroopa Kohus tuletas meelde, et sellist kiirsäilitusmeedet võib laiendada liiklus- ja asukohaandmetele, mis on seotud muude isikutega kui need, keda kahtlustatakse raske kuriteo kavandamises või toimepanemises või riigi julgeoleku kahjustamise kavandamises või kahjustamises, tingimusel et need andmed võivad objektiivsete ja mittediskrimineerivate asjaolude alusel kaasa aidata sellise kuriteo või riigi julgeoleku kahjustamise väljaselgitamisele sama moodi nagu kuriteos kannatanu andmed või tema sotsiaalsesse või tööalasesse lähikonda kuuluvate isikute andmed.

Seejärel märkis Euroopa Kohus, et kõik eespool nimetatud seadusandlikud meetmed peavad selgete ja täpsete reeglitega tagama, et kõnealuste andmete säilitamisel järgitakse sellega seotud materiaaõiguslikke ja menetluslikke tingimusi ning et andmesubjektidel on tõhusad tagatised kuritarvituste ohu vastu. Riigi seadusandja võib erinevaid liiklus- ja asukohaandmete säilitusmeetmeid kohaldada valiku kohaselt ja rangelt vajaliku piire järgides koos.

Euroopa Kohus täpsustas veel, et see, kui raske kuritegevuse vastu võitlemise eesmärgil antakse sellistele üldiselt ja vahet tegemata säilitatud andmetele juurdepääs, et seista vastu riigi julgeolekut ähvardavale suurele ohule, läheks vastuollu selliste üldisest huvist lähtuvate eesmärkide hierarhiaga, mis võivad õigustada meedet, mis võetakse eraelu

puutumatus ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi alusel.⁴⁸ See tooks kaasa selle, et juurdepääsu saaks põhjendada ka vähem tähtsa eesmärgiga kui säilitamise aluseks olnud eesmärk, milleks on riigi julgeoleku tagamine, ning seetõttu võiks keeld säilitada andmeid raske kuritegevuse vastu võitlemise eesmärgil üldiselt ja vahet tegemata kaotada kogu oma soovitava toime.

Teisena otsustas Euroopa Kohus, et riigisisesed õigusnormid on vastuolus eraelu puutumatus ja elektroonilist sidet käsitleva direktiiviga, tõlgendatuna lähtuvalt hartast, kui nende õigusnormide kohaselt peab elektroonilise side teenuste osutajate säilitatavatele andmetele juurdepääsu taotlusi, mille politsei raskete kuritegude uurimise ja menetlemise raames esitab, tsentraliseeritult läbi vaatama politseiametnik, keda abistab politseis loodud üksus, kellel on oma ülesannete täitmisel teatav autonoomia ja kelle otsuste üle saab hiljem teha kohtulikku kontrolli. Esiteks ei vasta see ametnik sõltumatus ja erapooletuse nõudele, millele peab vastama haldusasutus, kes teeb eelkontrolli pädevate riigiasutuste esitatud taotlustele saada andmetele juurdepääs, kuna see ametnik ei ole nende asutuste suhtes kolmas isik. Teiseks, kuigi selle ametniku otsuse üle võib teha kohtulikku järelkontrolli, ei saa see kontroll asendada nõuet, et kontroll oleks sõltumatu ja eelneks muudel kui nõuetekohaselt põhjendatud kiireloomulistel juhtudel juurdepääsu andmisele.

Kolmanda ja viimasena kinnitas Euroopa Kohus oma praktikad, mille kohaselt on liidu õigusega vastuolus see, kui liikmesriigi kohus piirab ajaliselt mõju, mis kaasneb sellega, kui ta tunnistab kehtetuks riigisisesed õigusaktid, millega on elektroonilise side teenuste osutajatele kehtestatud kohustus liiklus- ja asukohaandmeid üldiselt ja vahet tegemata säilitada ning mille ta on kohustatud riigisisesed õiguse alusel kehtetuks tunnistama seetõttu, et see on vastuolus eraelu puutumatus ja elektroonilist sidet käsitleva direktiiviga. Samas tuletas Euroopa Kohus meelde, et niisuguse säilitamise teel saadud tõendite lubatavus kuulub vastavalt liikmesriikide menetlusautonoomia põhimõttele riigisisesed õiguse kohaldamisalasse, tingimusel et järgitakse eelkõige võrdvärsuse ja tõhususe põhimõtet.

20. septembri 2022. aasta kohtuotsus (suurkoda) SpaceNet ja Telekom Deutschland (C-793/19 ja C-794/19, [EU:C:2022:702](#))

Bundesverwaltungsgericht (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim halduskohus), kellele Saksamaa Liitvabariik oli esitanud kassatsioonkaebused kahe kohtuotsuse peale, millega rahuldati kahe internetiühenduse teenuseid pakkuva äriühingu SpaceNet AG (kohtuasi C-793/19) ja Telekom Deutschland GmbH (kohtuasi C-794/19) kaebus, esitas kõnealustes liidetud kohtuasjades kaks eelotsusetaotlust. Nende äriühingute kaebused puudutasid

⁴⁸ See hierarhia on välja toodud Euroopa Kohtu praktikas, eelkõige 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsuse La Quadrature du Net jt (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, [EU:C:2020:791](#)) punktides 135 ja 136. Selle hierarhia kohaselt on võitlus raske kuritegevuse vastu vähem tähtis kui riigi julgeoleku tagamine.

Saksamaa õigusnormidega⁴⁹ kehtestatud kohustust säilitada oma klientide elektroonilist sidet puudutavaid liiklus- ja asukohaandmeid.

Eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlused puudutasid eelkõige seda, kas eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiiviga⁵⁰, tõlgendatuna tulenevalt Euroopa Liidu põhiõiguste hartast (edaspidi „harta“)⁵¹ ja ELL artikli 4 lõikest 2, on kooskõlas, kui liikmesriigi õigusnormides on üldkasutatavate elektroonilise side teenuste pakkujatele eelkõige raskete kuritegude eest vastutusele võtmise või riigi julgeolekut ähvardava konkreetse ohu ennetamise eesmärgil kehtestatud kohustus üldiselt ja vahet tegemata säilitada kõnealuste teenuste kasutajate põhilisi liiklus- ja asukohaandmeid ning seejuures on ette nähtud mitme nädala pikkune säilitamisaeg ning kehtestatud reeglid, mille eesmärk on tagada säilitatavate andmete tõhus kaitse kuritarvitamise ja neile ebaseadusliku juurdepääsu ohu eest.

Euroopa Kohtu suurkoda kinnitas kohtuotsusest La Quadrature du Net jt ja hiljutisemast kohtuotsusest Commissioner of An Garda Síochána jt tulenevat kohtupraktikat ja täpsustas selle ulatust.⁵² Ta tuletas eelkõige meelde, et elektroonilise side liiklus- ja asukohaandmete üldine ja vahet tegemata ennetav säilitamine raske kuritegevuse vastu võitlemise ja avalikku julgeolekut ähvardava suure ohu ennetamise eesmärgil ei ole lubatud.

Alustuseks kinnitas Euroopa Kohus, et eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv on vaidlusaluste riigiseste õigusnormide suhtes kohaldatav, andis didaktilistel kaalutlustel meeldetuletuseks ülevaate oma kohtupraktikast tulenevatest põhimõtetest ning seejärel analüüsis üksikasjalikult riigiseste õigusnormide eripära, mida eelotsusetaotlused esitanud kohus on esile toonud.

Kõigepealt märkis Euroopa Kohus säilitatavate andmete ulatuse kohta, et liiklus- ja asukohaandmete säilitamine, mis on vaidlusaluste riigiseste õigusnormidega ette nähtud, hõlmab väga laia liiklus- ja asukohaandmete kogumit ning puudutab peaaegu kõiki elanikkonna hulka kuuluvaid isikuid, ilma et nad oleksid kas või kaudselt olukorras, mis võib kaasa tuua kriminaalmenetluse. Ta märkis ka, et neis õigusnormides on ette nähtud kohustus säilitada ilma põhjenduseeta, üldise haardega ning isikulisest, ajalisest ja geograafilisest aspektist eristamata suurem osa liiklus- ja asukohaandmetest, mille ulatus vastab sisuliselt andmetele, mille säilitamist käsitleti kohtuasjades, milles tehti kohtuotsus La Quadrature du Net jt. Seetõttu leidis Euroopa Kohus seda kohtupraktikat arvesse võttes, et niisugust andmete säilitamise kohustust, nagu on kõne all käsitletavas kohtuasjas, ei saa pidada andmete eesmärgipäraseks säilitamiseks.

⁴⁹ 22. juuni 2004. aasta telekommunikatsiooniseaduse (Telekommunikationsgesetz, *BGBI.* 2004 I, lk 1190) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni § 113a lõige 1 ja § 113b nende koostoimes.

⁵⁰ Täpsemalt direktiivi 2002/58 artikli 15 lõikega 1.

⁵¹ Harta artikleid 6–8, 11 ning artikli 52 lõiget 1.

⁵² 5. aprilli 2022. aasta kohtuotsus Commissioner of An Garda Síochána jt (C-140/20, [EU:C:2022:258](#)).

Andmete säilitamise kestuse kohta tuletas Euroopa Kohus järgmiseks meelde, et eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlevast direktiivist⁵³ tuleneb, et liikmesriigi meetmega – millega kehtestatakse kohustus andmeid üldiselt ja vahet tegemata säilitada – ette nähtud säilitamisaeg on kahtlemata üks olulistest teguritest, mis võimaldab teha kindlaks, kas selline meede on liidu õigusega vastuolus, kuna see direktiiv nõuab, et säilitamisaeg oleks „piiratud“. Riive tõsidus tuleneb aga siiski ohust, et säilitatavad andmed võimaldavad koos võetuna teha väga täpseid järeldusi selle isiku või nende isikute eraelu kohta, kelle andmeid säilitatakse – eriti kui arvestada nende hulka ja mitmekesisust –, ning eelkõige võimaldavad need koostada andmesubjekti või -subjektide profiili, mis on õiguse eraelu puutumatusel seisukohast sama tundlik teave kui side sisu ise. Seetõttu kujutab selliste liiklus- või asukohaandmete säilitamine endast igal juhul tõsist riivet, sõltumata säilitamise kestusest või andmete hulgast või liigist, kui säilitatavate andmete kogum võimaldab teha niisuguseid järeldusi.⁵⁴

Lõpuks märkis Euroopa Kohus tagatiste kohta, mille eesmärk on kaitsta säilitatavaid andmeid kuritarvitamise ohu ja ebaseadusliku juurdepääsu eest, tuginedes varasemale kohtupraktikale, et nende andmete säilitamine ja juurdepääs neile kujutavad endast andmesubjektide põhiõiguste eraldiseisvaid riiveid, mida on vaja eraldi põhjendada. Sellest tuleneb, et liikmesriigi õigusnormid, mis tagavad juurdepääsu osas säilitatavatele andmetele kohtupraktikast tulenevate tingimuste täieliku täitmise, ei saa piirata ega isegi mitte heastada andmesubjektide õiguste tõsist riivet, mis nende andmete üldise säilitamisega kaasneb.

Lisaks märkis Euroopa Kohus talle esitatud argumentidele vastamiseks esiteks, et selleks, et õigustada liiklus- ja asukohaandmete üldise ja vahet tegemata säilitamise meedet piiratud aja jooksul, peab oht riigi julgeolekule olema tegelik ja vahetu või vähemalt ettenähtav, see aga eeldab piisavalt konkreetsete asjaolude esinemist. See oht erineb seega oma laadi, raskusastme ja seda moodustavate asjaolude erilisuse poolest üldisest ja püsivast ohust, et võivad tekkida avalikku julgeolekut kahjustada võivad – sh tõsised – pinged või häired, või raskete kuritegude toimepanemise ohust. Seega ei saa kuritegevust, isegi kui see on eriti raske, samastada ohuga riigi julgeolekule.

Teiseks märkis ta, et kui raske kuritegevuse vastu võitlemise eesmärgil antaks juurdepääs liiklus- ja asukohaandmetele, mida riigi julgeoleku kaitsmise eesmärgil säilitatakse üldiselt ja vahet tegemata, läheks see vastuollu hierarhiaga, millesse paigutuvad üldisest huvist lähtuvad eesmärgid, mis võivad põhjendada meetmete võtmist eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiivi alusel.⁵⁵ See tähendaks nimelt, et juurdepääsu saaks põhjendada vähem tähtsa eesmärgiga kui säilitamise aluseks olnud eesmärk, milleks on riigi julgeoleku tagamine, nii aga kaotaks keeld säilitada andmeid üldiselt ja vahet tegemata raske kuritegevuse vastu võitlemise eesmärgil kogu soovitava toime.

⁵³ Täpsemalt direktiivi 2002/58 artikli 15 lõike 1 teisest lausest.

⁵⁴ Vt selle kohta, mis puudutab juurdepääsu sellistele andmetele, 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Prokuratuur (tingimused elektroonilise side andmetele juurdepääsuks) (C-746/18, [EU:C:2021:152](#), punkt 39).

⁵⁵ See hierarhia on välja toodud Euroopa Kohtu praktikas, eelkõige kohtuotsuse La Quadrature du Net jt punktides 135 ja 136. Selle hierarhia kohaselt on võitlus raske kuritegevuse vastu vähem tähtis kui riigi julgeoleku tagamine.

Euroopa Kohus järeldas oma varasemat kohtupraktikat kinnitades, et eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiiviga, tõlgendatuna lähtuvalt hartast, on vastuolus, kui liikmesriigi seadusandlikes meetmetes on raske kuritegevuse vastu võitlemiseks ja avalikku julgeolekut ähvardava suure ohu ärahoidmiseks ennetavalt ette nähtud liiklus- ja asukohaandmete üldine ja vahet tegemata säilitamine.

Selle direktiiviga ei ole seevastu vastuolus liikmesriigi seadusandlikud meetmed, mis võimaldavad riigi julgeoleku kaitse eesmärgil teha elektroonilise side teenuste osutajatele ettekirjutuse säilitada liiklus- ja asukohaandmeid üldiselt ja vahet tegemata olukordades, kus asjaomane liikmesriik seisab vastamisi riigi julgeolekut ähvardava suure ohuga, mis osutub tõeliseks ja vahetuks või ettearvatavaks. Euroopa Kohus täpsustas sellega seoses, et otsust, millega selline ettekirjutus tehakse, võib tõhusalt kontrollida kas kohus või sõltumatu haldusasutus – kelle otsus on siduv –, et teha kindlaks, kas esineb mõni neist olukordadest ning kas on järgitud tingimusi ja tagatisi, mis peavad olema ette nähtud, ning ettekirjutus peab olema ajaliselt piiratud sellega, mis on tingimata vajalik, kuid seda võib ohu püsimise korral pikendada.

Selle direktiiviga, tõlgendatuna lähtuvalt hartast, ei ole vastuolus ka liikmesriigi seadusandlikud meetmed, milles on riigi julgeoleku kaitsmise, raske kuritegevuse vastu võitlemise ja avalikku julgeolekut ähvardava suure ohu ennetamise eesmärgil ette nähtud liiklus- ja asukohaandmete eesmärgipärane säilitamine, mis on objektiivsete ja mittediskrimineerivate kriteeriumide alusel piiritletud vastavalt andmesubjektide kategooriatele või geograafilise kriteeriumi põhjal ja ajaliselt piiratud tingimata vajalikkuga, kuid mida on võimalik pikendada.

Sama kehtib ka liikmesriigi seadusandlike meetmete kohta, milles on riigi julgeoleku kaitsmiseks, raske kuritegevuse vastu võitlemiseks ja avalikku julgeolekut ähvardava suure ohu ennetamiseks ette nähtud sideallikale omistatud IP-aadresside üldine ja vahet tegemata säilitamine ajavahemikuks, mis on piiratud tingimata vajalikkuga, ja samuti elektroonilise side vahendite kasutajate identiteediga seotud andmete üldise ja vahet tegemata säilitamine, mille kohta on selge, et see säilitamine võib aidata kaasa võitlusele raske kuritegevuse vastu, kui need andmed võimaldavad kindlaks teha isikud, kes on selliseid vahendeid kasutanud raske kuriteona käsitatava teo ettevalmistamisel või toimepanemisel.

Teisiti pole ka liikmesriigi seadusandlike meetmete puhul, mis võimaldavad raske kuritegevuse vastu võitlemise ja seda enam riigi julgeoleku kaitse eesmärgil teha pädeva asutuse otsusega, mille suhtes tehakse tõhusat kohtulikku kontrolli, elektroonilise side teenuste osutajatele ettekirjutuse kiirsäilitada nende valduses olevaid liiklus- ja asukohaandmeid kindlaksmääratud ajaks.

Euroopa Kohus märkis siiski, et kõik ülalmainitud meetmed peavad selgete ja täpsete reeglitega tagama, et kõnealuste andmete säilitamisel järgitakse sellega seotud materiaalõiguslikke ja menetluslikke tingimusi ning et andmesubjektidel on tõhusad

tagatiseid kuritarvituste ohu vastu. Neid erinevaid meetmeid võib liikmesriigi seadusandja valiku kohaselt ja rangelt vajaliku piire järgides kohaldada koos.

15. juuni 2021. aasta kohtuotsus (suurkoda) Facebook Ireland jt (C-645/19, [EU:C:2021:483](#))

Belgia eraelu puutumatuse kaitse komisjoni (edaspidi „CPVP“) esimees algatas 11. septembril 2015 Facebook Irelandi, Facebook Inc. ja Facebook Belgiumi vastu Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brusselis (Brüsseli hollandikeelne esimese astme kohus, Belgia) rikkumise lõpetamise menetluse eesmärgiga lõpetada andmekaitse õigusaktide rikkumised, mida Facebook väidetavalt toime pani. Need rikkumised seisnesid eelkõige Belgia internetikasutajate veebikäitumist puudutava teabe kogumises ja kasutamises selliste eri tehniliste lahenduste abil nagu küpsised, sotsiaalmeedia pluginad⁵⁶ või pikslid, olenemata sellest, kas neil kasutajatel oli Facebooki konto või mitte.

See kohus tunnistas 16. veebruari 2018. aasta otsuses ennast selle menetluse osas pädevaks ja leidis sisulistes küsimustes, et suhtlusvõrgustik Facebook ei teavitanud Belgia internetikasutajaid piisavalt asjaomase teabe kogumisest ja kasutamisest. Lisaks leidis kohus, et internetikasutajate nõusolek selle teabe kogumiseks ja töötlemiseks oli kehtetu.

2. märtsil 2018 esitasid Facebook Ireland, Facebook Inc. ja Facebook Belgium selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse Hof van beroep te Brusselile (Brüsseli apellatsioonikohus, Belgia), kes esitas kõnealuses asjas eelotsusetaotluse. Belgia andmekaitseamet (edaspidi „APD“) osales apellatsioonimenetluses CPVP õigusjärglasena. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leidis, et ta on pädev lahendama üksnes Facebook Belgiumi esitatud apellatsioonkaebust.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei olnud kindel, kuidas mõjutab isikuandmete kaitse üldmääruses⁵⁷ ette nähtud ühtse kontaktpunkti mehhanismi kohaldamine APD pädevust, ja täpsemalt tekkis tal küsimus, kas APD saab isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldatavaks muutumisest, st 25. maist 2018 hilisemate asjaolude puhul algatada menetluse Facebook Belgiumi vastu, võttes arvesse, et asjasse puutuvate andmete töötlemise eest vastutava töötlejana on tuvastatud Facebook Ireland. Sellest kuupäevast alates ja isikuandmete kaitse üldmääruses ette nähtud ühtse kontaktpunkti põhimõtte kohaselt on rikkumise lõpetamise menetluse algatamise pädevus ainult liri andmekaitsevolinikul, kes allub üksnes liri kohtute kontrollile.

Euroopa Kohus selgitas suurkoja tehtud kohtuotsuses pädevust, mille isikuandmete kaitse üldmäärus liikmesriikide järelevalveasutustele ette näeb. Täpsemalt otsustas ta, et piiriülese andmetöötamise⁵⁸ korral saab liikmesriigi järelevalveasutus teatud tingimustel

⁵⁶ Nt nupud „Meeldib“ või „Jagan“.

⁵⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT 2016, L 119, lk 1; edaspidi „isikuandmete kaitse üldmäärus“). Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 56 lõikes 1 on sätestatud: „Ilma et see piiraks artikli 55 kohaldamist, on vastutava töötleja või volitatud töötleja peamise või ainsa tegevuskoha järelevalveasutus pädev tegutsema juhtiva järelevalveasutusena kõnealuse vastutava töötleja või volitatud töötleja tehtud piiriülese isikuandmete töötlemise toimingu suhtes sätestatud menetlusega“.

⁵⁸ Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 punkti 23 tähenduses.

kasutada oma volitust juhtida selle liikmesriigi kohtu tähelepanu isikuandmete kaitse üldmääruse väidetavale rikkumisele ja osaleda kohtumenetluses ka juhul, kui ta ei ole selle andmetöötuse osas juhtiv järelevalveasutus.

Esimesena täpsustas Euroopa Kohus tingimusi, mille korral liikmesriigi järelevalveasutus, kes ei ole asjaomase piiriülese andmetöötuse osas juhtiv järelevalveasutus, võib selle määruse kohaldamise tagamiseks kasutada oma volitust juhtida selle liikmesriigi kohtu tähelepanu isikuandmete kaitse üldmääruse väidetavale rikkumisele ja olenevalt asjaoludest osaleda kohtumenetluses. Esiteks peab isikuandmete kaitse üldmäärus selleks andma sellele järelevalveasutusele pädevuse võtta vastu otsus, millega tuvastatakse, et kõnealune töötlemine rikub selles määruses sisalduvaid norme, ning teiseks tuleb järgida selles määruses ette nähtud koostöö ja järjepidevuse menetlust⁵⁹.

Piiriülese andmetöötuse jaoks on isikuandmete kaitse üldmääruses nimelt ette nähtud ühtse kontaktpunkti mehhanism⁶⁰, mis põhineb pädevuse jaotusel juhtiva järelevalveasutuse ja teiste asjasse puutuvate järelevalveasutuste vahel. See mehhanism nõuab nende asutuste tihedat, lojaalset ja tõhusat koostööd, et tagada isikuandmete kaitse normide järjepidev ja ühtne kohaldamine ning seeläbi säilitada nende soovitatav toime. Sellega seoses annab isikuandmete kaitse üldmäärus pädevuse teha otsus, et piiriülene andmetöötus rikub selle määruse norme,⁶¹ põhimõtteliselt juhtivale järelevalveasutusele, samas kui teiste liikmesriikide järelevalveasutuste pädevus – isegi ajutine pädevus – sellist otsust teha kujutab endast erandit⁶². Sellele vaatamata ei saa juhtiv järelevalveasutus oma pädevuse teostamisel loobuda vältimatust dialogist ning lojaalsest ja tõhusast koostööst teiste asjasse puutuvate järelevalveasutustega. Seetõttu ei saa juhtiv järelevalveasutus selle koostöö raames eirata teiste asjaomaste järelevalveasutuste seisukohti ning iga asjakohaste järelevalveasutuste esitatud vastuväite tagajärjel peatub vähemalt ajutiselt ka juhtiva järelevalveasutuse kavandatud otsuse vastuvõtmine.

Euroopa Kohus täpsustas veel, et asjaolu, et liikmesriigi järelevalveasutus, mis ei ole asjaomase piiriülese andmetöötuse osas juhtiv järelevalveasutus, saab oma volitust – juhtida selle liikmesriigi kohtu tähelepanu isikuandmete kaitse üldmääruse väidetavale rikkumisele ja olenevalt asjaoludest osaleda kohtumenetluses – kasutada üksnes kooskõlas eeskirjadega, mis reguleerivad otsustuspädevuse jaotust juhtiva järelevalveasutuse ja teiste asjasse puutuvate järelevalveasutuste vahel,⁶³ on kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklitega 7, 8 ja 47, mis tagavad andmesubjektile õiguse tema isikuandmete kaitsele ja õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile.

Teisena otsustas Euroopa Kohus, et piiriülese andmetöötuse korral ei ole selleks, et liikmesriigi järelevalveasutus – kes ei ole juhtiv järelevalveasutus – saaks kasutada oma

⁵⁹ Sätestatud isikuandmete kaitse üldmääruse artiklites 56 ja 60.

⁶⁰ Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 56 lõikes 1.

⁶¹ Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 60 lõiget 7.

⁶² Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 56 lõikes 2 ja artiklis 66 on ette nähtud erandid põhimõttest, et otsustamispädevus on juhtival järelevalveasutusel.

⁶³ Need eeskirjad on sätestatud isikuandmete kaitse üldmääruse artiklites 55 ja 56 koostoimes artikliga 60.

volitust algatada kohtumenetlus,⁶⁴ nõutav, et isikuandmete piiriülese töötlemise eest vastutaval töötlejal või volitatud töötlejal, kelle vastu menetlus algatatakse, oleks peamine tegevuskoht või mõni muu tegevuskoht selle liikmesriigi territooriumil. Selle volituse kasutamine peab aga kuuluma isikuandmete kaitse üldmääruse territoriaalsesse kohaldamisalasse⁶⁵, mis eeldab, et piiriülese andmetöötlemise eest vastutaval töötlejal või volitatud töötlejal on liidu territooriumil tegevuskoht.

Kolmandana otsustas Euroopa Kohus, et piiriülese andmetöötlemise korral saab liikmesriigi järelevalveasutuse – kes ei ole juhtiv järelevalveasutus – volitust juhtida selle liikmesriigi kohtu tähelepanu isikuandmete kaitse üldmääruse väidetavale rikkumisele võib olenevalt asjaoludest kasutada kohtumenetluses nii isikuandmete piiriülese töötlemise eest vastutava töötleja peamise tegevuskoha vastu, mis asub selle järelevalveasutuse liikmesriigis, kui ka vastutava töötleja muu tegevuskoha vastu, tingimusel et kohtuasja ese on selle tegevuskoha tegevuse kontekstis toimunud andmetöötlus ja nimetatud järelevalveasutus on pädev seda volitust kasutama.

Euroopa Kohus täpsustas siiski, et selle volituse kasutamine eeldab, et isikuandmete kaitse üldmäärus on kohaldatav. Kuna käesolevas kohtuasjas sai Facebooki kontserni Belgias asuva tegevuskoha tegevust pidada lahutamatuks seotuks põhikohtuasjas kõne all olnud isikuandmete töötlemisega, mille eest liidu territooriumi osas vastutas Facebook Ireland, tuli sellist töötlemist pidada toimunuks „vastutava töötleja [...] tegevuskoha tegevuse kontekstis“ ja see kuulus seega isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamisalasse.

Neljandana otsustas Euroopa Kohus, et kui liikmesriigi järelevalveasutus, mis ei ole juhtiv järelevalveasutus, on alkatanud kohtumenetluse seoses isikuandmete piiriülese töötlemisega enne isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldatavaks muutumist, võib see menetlus liidu õiguse kohaselt jätkuda andmekaitse direktiivi⁶⁶ sätete alusel, kuna see direktiiv on jätkuvalt kohaldatav selles sätestatud normide rikkumise suhtes, mis on toime pandud kuni selle direktiivi kehtetuks tunnistamiseni. Lisaks võib nimetatud asutus algatada sellise menetluse pärast isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldatavaks muutmise kuupäeva toime pandud rikkumiste suhtes, kui tegemist on olukorraga, kus see määrus annab samale järelevalveasutusele erandina pädevuse võtta vastu otsus, milles tuvastatakse, et vaidlusaluse isikuandmete töötlemise puhul on rikutud selles määruses olevaid norme, ja tingimusel, et selle otsuse tegemisel järgitakse määruses ette nähtud koostöömenetlusi.

Viienda ja viimasena kinnitas Euroopa Kohus, et isikuandmete kaitse üldmääruse sättel, mille kohaselt peab iga liikmesriik seadusega ette nägema, et tema järelevalveasutus on volitatud juhtima õigusasutuste tähelepanu selle määruse rikkumisele ning olenevalt

⁶⁴ Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 58 lõike 5 alusel.

⁶⁵ Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 3 lõikes 1 on ette nähtud, et seda määrust kohaldatakse „liidus asuva vastutava töötleja või volitatud töötleja tegevuskoha tegevuse kontekstis toimuva isikuandmete töötlemise suhtes sõltumata sellest, kas töödeldakse liidus või väljaspool liitu“.

⁶⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT 1995, L 281, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355).

asjaoludest osalema kohtumenetluses, on vahetu õigusmõju. Seetõttu saab selline järelevalveasutus sellele sättele tugineda, et algatada menetlus eraõiguslike isikute vastu või seda menetlust jätkata, isegi kui seda sätet ei ole asjaomase liikmesriigi õiguses konkreetselt rakendatud.

30. aprilli 2024. aasta kohtuotsus (täiskogu) *La Quadrature du Net jt (isikuandmed ja võltsimisvastane võitlus)* (C-470/21, [EU:C:2024:370](#))

Euroopa Kohtul on viimastel aastatel korduvalt palutud otsustada isikuandmete säilitamise ja neile juurdepääsu kohta elektroonilise side valdkonnas ning selle tulemusel on ta kujundanud rikkaliku kohtupraktika.⁶⁷ Euroopa Kohtu täiskogu, kellele Conseil d'État (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) esitas eelotsusetaotluse, arendas seda kohtupraktikat edasi, täpsustades esiteks tingimusi, mille täitmise korral võib olla nii, et IP-aadresside üldist säilitamist elektroonilise side teenuste osutajate poolt ei pea pidama tegevuseks, mis riivab hartaga⁶⁸ tagatud õigust eraelu puutumatusle, õigust isikuandmete kaitsele ja sõnavabadust, ning teiseks avaliku sektori asutuse võimalust juurdepääsuks teatud isikuandmetele, mida internetis toimepandavate intellektuaalomandiõiguste rikkumiste vastase võitluse raames neid tingimusi järgides säilitatakse.

Käesoleval juhul esitasid neli ühendust Premier ministre'ile (peaminister) taotluse tühistada isikuandmete automatiseeritud töötlemist käsitlev dekreet⁶⁹. Kuna nende taotlust ei rahuldatud, pöördusid ühendused Conseil d'État (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) poole kaebusega, milles palusid see vaikumisi tehtud otsus tühistada. Nende arvates rikuvad nii see dekreet kui ka selle õiguslikuks aluseks olevad sätted⁷⁰ liidu õigust.

Prantsuse õiguse kohaselt on internetis teoste edastamise ja õiguste kaitse ülemametil (Haute autorité pour la diffusion des œuvres et la protection des droits sur internet (Hadopi)) selleks, et teha kindlaks internetis toime pandud autoriõiguste või nendega kaasnevate õiguste rikkumise eest vastutavad isikud, õigus juurdepääsuks teatavatele andmetele, mida elektroonilise side teenuste osutajad peavad säilitama. Need andmed puudutavad andmesubjekti identiteeti, mis vastab tema IP-aadressile, mille õiguste omajate organisatsioonid on eelnevalt kogunud. Kui selliseks õigusi rikkuvaks tegevuseks

⁶⁷ Vt eelkõige 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus *Tele2 Sverige ja Watson jt* (C-203/15 ja C-698/15, [EU:C:2016:970](#)), 2. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus *Ministerio Fiscal* (C-207/16, [EU:C:2018:788](#)), 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus *La Quadrature du Net jt* (C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, [EU:C:2020:791](#)), 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus *Prokuratuur* (tingimused elektroonilise side andmetele juurdepääsuks) (C-746/18, [EU:C:2021:152](#)), 17. juuni 2021. aasta kohtuotsus *M.I.C.M.* (C-597/19, [EU:C:2021:492](#)) ja 5. aprilli 2022. aasta kohtuotsus *Commissioner of An Garda Síochána jt* (C-140/20, [EU:C:2022:258](#)).

⁶⁸ Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklitega 7, 8 ja 11.

⁶⁹ 5. märtsi 2010. aasta dekreet nr 2010-236, mis käsitleb intellektuaalomandi seadustiku artikliga L. 331-29 lubatud isikuandmete automatiseeritud töötlemist („Teoste internetis kaitsmise meetmete haldamise süsteem“) (décret n° 2010-236, du 5 mars 2010, relatif au traitement automatisé de données à caractère personnel autorisé par l'article L. 331-29 du code de la propriété intellectuelle dénommé „Système de gestion des mesures pour la protection des œuvres sur internet“) (JORF nr 56, 7.3.2010, tekst nr 19), mida on muudetud 6. mai 2017. aasta dekreediga nr 2017-924, mis puudutab autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste haldamist kollektiivse esindamise organisatsiooni poolt ja millega muudetakse intellektuaalomandi seadustikku (décret n° 2017-924, du 6 mai 2017, relatif à la gestion des droits d'auteur et des droits voisins par un organisme de gestion de droits et modifiant le code de la propriété intellectuelle) (JORF nr 109, 10.5.2017, tekst nr 176).

⁷⁰ Eelkõige intellektuaalomandi seadustiku artikli L. 331-21 kolmas kuni viies lõik.

kasutatud IP-aadressi omanik on tuvastatud, järgib Hadopi nn järkjärgulise reageerimise menetlust. Täpsemalt on tal pädevus saata sellele isikule kaks soovitusi, mille võib samastada hoiatustega, ja juhul, kui tegevus jätkub, saata isikule kiri, milles teda teavitatakse sellest, et tema tegevuse suhtes võidakse alustada kriminaalmenetlust. Lõpuks on Hadopil õigus pöörduda selle isiku suhtes menetluse alustamiseks prokuratuuri poole.⁷¹

Selles kontekstis küsis Conseil d'État (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) Euroopa Kohtult, kuidas tõlgendada eraelu puutumatus ja elektroonilist sidet käsitlevat direktiivi hartat arvestades.⁷²

Esimesena rõhutas Euroopa Kohus identiteediga seotud andmete ja vastavate IP-aadresside säilitamise kohta, et igasugune IP-aadresside üldine ja vahet tegemata säilitamine ei kujuta endast tingimata hartaga tagatud õiguste – nimelt eraelu puutumatus, isikuandmete kaitsele – ja sõnavabaduse tõsist riivet.

Kohustus tagada selline säilitamine võib olla põhjendatud eesmärgiga võidelda süütegude vastu üldiselt, kui on tõesti välistatud, et see säilitamine võiks kaasa tuua andmesubjekti tõsiseid eraelu riiveid põhjusel, et selle kohta on võimalik teha täpseid järeldusi eelkõige selle kaudu, et need IP-aadressid seostatakse liiklus- või asukohaandmete kogumiga.

Järelikult peab liikmesriik, kes soovib elektroonilise side teenuste osutajatele sellise kohustuse kehtestada, tagama, et nende andmete säilitamise kord välistab võimaluse teha andmesubjektide eraelu kohta täpseid järeldusi.

Euroopa Kohus täpsustas, et selleks peab säilitamise kord puudutama säilitamise struktuuri ennast, mis tuleb sisuliselt korraldada nii, et oleks tagatud säilitatavate andmete eri kategooriate täiesti kindel eraldatus. Niisiis peavad seda korda reguleerivad riigisisised õigusnormid tagama, et iga andmekategooriat, sealhulgas identiteediga seotud andmed ja IP-aadressid, säilitatakse täiesti eraldi muudest säilitatavate andmete kategooriatest ning et see eraldatus oleks täiesti kindel, kasutades selleks turvalist ja usaldusväärset infotehnoloogilist vahendit. Kuivõrd neis õigusnormides on ette nähtud võimalus seostada säilitatud IP-aadressid andmesubjekti identiteediga, peavad need võimaldama sellist seostamist üksnes kõrgetasemelise tehnilise protsessi kasutamise, mis ei sea kahtluse alla nende andmekategooriate eraldatuse täielikku kindlust. Selle eraldatuse usaldusväärset peab korrapäraselt kontrollima muu avaliku sektori asutus. Kui kohaldatavates riigisisestes õigusnormides on ette nähtud sellised ranged nõuded, ei saa IP-aadresside säilitamisest tulenevat riivet pidada tõsiseks.

⁷¹ 1. jaanuaril 2022 ühendati Hadopi ühe teise sõltumatu avaliku sektori asutuse, Conseil supérieur de l'audiovisueliga (kõrgem audiovisuaalnõukogu, CSA) ning selle tulemusel loodi Autorité de régulation de la communication audiovisuelle et numérique (audiovisuaal- ja digisidet reguleeriv asutus, ARCOM). Järkjärgulise reageerimise menetlus jäi siiski sisuliselt samaks.

⁷² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiiv 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatus kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatus ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv) (EÜT 2002, L 201, lk 37; ELT eriväljaanne 13/29, lk 514), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiviga 2009/136/EÜ (ELT 2009, L 337, lk 11) (edaspidi „eraelu puutumatus ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv“), artikli 15 lõige 1 koostoesimes harta artiklitega 7, 8, ja 11 ning artikli 52 lõikega 1.

Seega otsustas Euroopa Kohus, et kui õigusnorm tagab, et ükski andmete kombinatsioon ei võimalda teha täpseid järeldusi selle isiku eraelu kohta, kelle andmeid säilitatakse, ei ole eraelu puutumatus ja elektroonilist sidet käsitleva direktiiviga, tõlgendatuna lähtuvalt hartast, vastuolus see, kui liikmesriik kehtestab IP-aadresside üldise ja vahet tegemata säilitamise kohustuse eesmärgiga võidelda süütegude vastu üldiselt.

Teisena otsustas Euroopa Kohus juurdepääsu kohta identiteediga seotud andmetele, mis vastavad IP-aadressidele, et eraelu puutumatus ja elektroonilist sidet käsitleva direktiiviga, tõlgendatuna tulenevalt hartast, ei ole üldjuhul vastuolus, kui riigisisesed õigusnormid annavad avaliku sektori asutusele õiguse juurdepääsuks nimetatud andmetele – mille elektroonilise side teenuste osutajad on täiesti kindlalt eraldi säilitanud – ainult eesmärgil, et see asutus saaks kindlaks teha nende IP-aadresside omanikud, keda kahtlustatakse autoriõiguste ja nendega kaasnevate õiguste suhtes internetis toimepandavates rikkumistes, ja saaks vajaduse korral võtta nende isikute suhtes meetmeid. Sellisel juhul peavad riigisisesed õigusnormid keelama sel viisil andmetele juurdepääsu saanud teenistujatel esiteks avaldada mis tahes vormis teavet nende failide sisu kohta, millega IP-aadresside omanikud on tutvunud, välja arvatud üksnes prokuratuuri poole pöördumise vajaduse korral, teiseks kontrollida nende aadresside omanike sirvimisajalugu ja kolmandaks kasutada neid IP-aadresse muul eesmärgil kui meetmete võtmiseks.

Selles kontekstis tuletas Euroopa Kohus eelkõige meelde, et kuigi sõnavabadus ja isikuandmete konfidentsiaalsus on esmatähtsad kaalutlused, ei ole need põhiõigused siiski absoluutsed. Nimelt peavad asjaomased õigused ja huvid nende kaalumise käigus vahel taanduma muude põhiõiguste ja ülekaalukate üldiste huvide ees, nagu avaliku korra kaitse ja süütegude ennetamine või teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitse. Nii on see eelkõige juhul, kui neile esmatähtsatele kaalutlustele omistatav tähtsus on nii suur, et võib pärssida kriminaaluurimise tõhusust, eelkõige muutes süüteo toimepanija tegeliku tuvastamise ja talle karistuse mõistmise võimatuks või ülemäära raskeks.

Samas kontekstis viitas Euroopa Kohus ka oma kohtupraktikale, mille kohaselt tõendab asjaolu, et veebis toime pandud ja autoriõigusi või nendega kaasnevaid õigusi rikkuvate süütegude vastase võitluse puhul võib juurdepääs IP-aadressidele olla ainus uurimisvahend, mis võimaldab asjaomase isiku tuvastada, et nende aadresside säilitamine ja neile juurdepääs on tingimata vajalikud taotletava eesmärgi saavutamiseks ning vastavad seega proportsionaalsuse nõudele. Kui sellist juurdepääsu mitte lubada, kaasneks sellega pealegi tegelik süsteemne karistamatuse oht süütegude puhul, mis pannakse toime veebis või mille toimepanemist või ettevalmistamist hõlbustavad internetile omased tunnused. Sellise ohu esinemine on aga oluline asjaolu, mille põhjal olemasolevate õiguste ja huvide kaalumise käigus hinnata, kas meede, mis riivab õigust eraelu puutumatusel, isikuandmete kaitsele ja sõnavabadust, on süütegude vastu võitlemise eesmärgi seisukohast proportsionaalne.

Kolmandana leidis Euroopa Kohus, hinnates seda, kas avaliku sektori asutuse juurdepääs identiteediandmetele, mis vastavad IP-aadressidele, peab olema allutatud kohtu või

sõltumatu haldusasutuse tehtavale eelkontrollile, et sellise kontrolli nõue kehtib juhul, kui selle juurdepääsuga kaasneb riigisiseste õigusnormide kontekstis andmesubjekti tõsise põhiõiguste riive oht, kuna see võib võimaldada sellel avaliku sektori asutusel teha andmesubjekti eraelu kohta täpseid järeldusi ja teatud juhtudel koostada tema üksikasjalik profiil. Selline eelkontrolli nõue ei ole seevastu kohaldatav juhul, kui põhiõiguste riivet ei saa pidada tõsiseks.

Selles osas täpsustas Euroopa Kohus, et kui on kehtestatud säilitamissüsteem, mis tagab säilitatavate andmete eri kategooriate täiesti kindla eraldatuse, ei pea avaliku sektori asutuse juurdepääs säilitatavatele IP-aadressidele vastavatele identiteediga seotud andmetele üldjuhul olema allutatud eelkontrolli nõudele. Nimelt ei kujuta selline juurdepääs, mille ainus eesmärk on tuvastada IP-aadressi omanik, üldjuhul endast eespool viidatud tõsist põhiõiguste riivet.

Samas ei välistanud Euroopa Kohus seda, et ebatüüpilistes olukordades on sellises menetluses nagu põhikohtuasjas käsitletav järkjärgulise reageerimise menetlus oht, et avaliku sektori asutus saab teha andmesubjekti eraelu kohta täpseid järeldusi eelkõige siis, kui isik tegeleb *peer-to-peer*-võrkudes autoriõigusi või nendega kaasnevaid õigusi rikkuva tegevusega korduvalt või isegi ulatuslikult seoses teatavat liiki kaitstud teostega, mis võivad ilmsiks tuua teavet – mis võib olla tundlik – selle isiku eraelu kohta.

Käesoleval juhul võib IP-aadressi omanikku eriti ähvardada selline oht tema eraelule juhul, kui avaliku sektori asutus peab otsustama, kas pöörduda prokuratuuri poole, et isiku suhtes alustataks menetlust. Eraelu puutumatus õiguse riive intensiivsus võib nimelt suureneda vastavalt sellele, kuidas järkjärgulise reageerimise haldusmenetlust selle eri etappides toimetatakse. Pädeva asutuse juurdepääs kõigile andmesubjekti puudutavatele andmetele, mis on menetluse eri etappides kogutud, võib võimaldada teha täpseid järeldusi andmesubjekti eraelu kohta. Järelkult peavad riigisisised õigusnormid ette nägema eelkontrolli, mis peab toimuma enne, kui avaliku sektori asutus saab seostada identiteediandmed sellise andmete kogumiga, ning enne seda, kui saadetakse teavituskiri, milles tõdetakse, et isik on toime pannud tegusid, mille suhtes võidakse alustada kriminaalmenetlust. Sellise kontrolli puhul tuleb lisaks säilitada järkjärgulise reageerimise menetluse tõhusus, mis võimaldab eelkõige tuvastada juhtumid, mil kõnealune rikkumine võib korduda. Selleks tuleb see menetlus korraldada ja struktureerida nii, et pädevas avaliku sektori asutuses faktiliste asjaolude uurimise eest vastutavad isikud ei saaks eelnevalt internetist kogutud IP-aadressidele vastavaid isiku identiteediandmeid automaatselt seostada materjaliga, mis on juba selle asutuse valduses ja mis võivad võimaldada teha täpseid järeldusi selle isiku eraelu kohta.

Eelkontrolli eseme kohta märkis Euroopa Kohus, et juhul, kui andmesubjekti kahtlustatakse sellise rikkumise toimepanemises, mis kuulub üldiselt süütegude hulka, peab kontrolli eest vastutav sõltumatu haldusasutus keelduma andmepäringuks loa andmisest, kui juurdepääs andmetele võimaldaks avaliku sektori asutusel teha selle isiku eraelu kohta täpseid järeldusi. Isegi selline juurdepääs andmetele, mis võimaldab teha niisuguseid täpseid järeldusi, peaks seevastu olema lubatud juhul, kui andmesubjekti

kahtlustatakse selliste süütegude toimepanemises, mida asjaomane liikmesriik peab mõnd ühiskonna põhihuvi kahjustavaks ja mis kuuluvad seega raskete kuritegude hulka.

Euroopa Kohus täpsustas ka, et eelkontroll ei saa siiski mingil juhul olla täielikult automatiseeritud, sest selline kontroll nõuab kriminaaluurimise puhul igal juhul, et kaalutaks ühelt poolt kuritegevusvastase võitlusega seotud õigustatud huvisid ning teiselt poolt eraelu puutumatust ja isikuandmete kaitset. Selline kaalumine nõuab füüsilise isiku sekkumist ning on seda vajalikum, et kõnealuste andmete töötlemise automatiseeritus ja sellise töötlemise lai ulatus kujutavad endast ohtu eraelu puutumatusele.

Euroopa Kohus jõudis niisiis järeldusele, et nende isikute võimalus, kes vastutavad nimetatud avaliku sektori asutuses faktiliste asjaolude uurimise eest, seostada IP-aadressidele vastavaid identiteediandmeid failidega, mis sisaldavad elemente, mis võimaldavad ära tunda kaitstud teoste pealkirju, mille internetis kättesaadavaks tegemine andis alust IP-aadresside kogumiseks õiguste omajate organisatsioonide poolt, peab juhul, kui üks ja sama isik kordab autoriõigusi või nendega kaasnevaid õigusi rikkuvat tegevust, alluma kohtu või sõltumatu haldusasutuse kontrollile. Kontroll ei või olla täielikult automatiseeritud ja peab toimuma enne andmete seostamist, mis sellisel juhul võimaldaks teha täpseid järeldusi selle isiku eraelu kohta, kelle IP-aadressi on kasutatud autoriõigusi või nendega kaasnevaid õigusi rikkuda võivaks tegevuseks.

Neljanda ja viimasena märkis Euroopa Kohus, et avaliku sektori asutuse kasutatavat andmetöötlussüsteemi peab regulaarsete ajavahemike järel kontrollima sõltumatu organ, kes on selle avaliku sektori asutuse suhtes kolmas isik. Kontrolli eesmärk on kontrollida süsteemi terviklikkust, sealhulgas tõhusaid tagatisi kuritarvituste ohu ning andmete võimaldatava ebaseadusliku juurdepääsu ja nende ebaseadusliku kasutamise vastu, ning selle süsteemi tõhusust ja usaldusväärsust võimalike rikkumiste avastamisel.

Sellega seoses märkis Euroopa Kohus, et isikuandmete automatiseeritud töötlemine, millega avaliku sektori asutus tegeleb õiguste omajate organisatsioonide tuvastatud võltsimisega seotud andmete põhjal, võib kõnealusel juhul hõlmata teatud hulka valepositiivseid juhtumeid ning eelkõige ohtu, et kolmandad isikud võivad väärkasutada potentsiaalselt väga suurt hulka isikuandmeid kuritahtlikel või ebaseaduslikel eesmärkidel, mis selgitab sellise kontrolli vajalikkust.

Euroopa Kohus lisas, et andmete töötlemine peab vastama isikuandmete kaitset käsitlevatele erinormidele, mis on ette nähtud direktiivis 2016/680⁷³. Isegi kui kõnealusel juhul ei ole avaliku sektori asutusel endal nn järkjärgulise reageerimise menetluse raames otsustuspädevust, tuleb ta kvalifitseerida „avaliku sektori asutuseks“, kes tegeleb süütegude tõkestamise ja avastamisega ning kuulub seega selle direktiivi kohaldamisalasse. Seega peavad sellise menetluse subjektiks olevatel isikutel olema direktiiviga 2016/680 ette nähtud materiaali- ja menetlusõiguslikud tagatised, mille puhul

⁷³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK (ELT 2016, L 119, lk 89).

tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul kontrollida, kas need on riigisisestes õigusnormides ette nähtud.

5. Autoriõigus

3. juuli 2012. aasta kohtuotsus (suurkoda) UsedSoft (C-128/11, [EU:C:2012:407](#))

Äriühing Oracle arendas ja turustas – peamiselt veebist allalaadimise kaudu – arvutiprogramme, mis toimivad nn klient-server-tarkvarana. Klient laadis programmi koopia otse oma arvutisse. Kasutusõigus hõlmas õigust salvestada programmi koopia püsivalt serverisse ja võimaldada ligipääs 25 kasutajale. Litsentsilepingutes oli märgitud, et klient saab oma ettevõtte sisehuvides programmi kasutamiseks tähtajatu lihtlitsentsi, mida ei saa loovutada. Saksa ettevõtja UsedSoft müüs Oracle'i klientidelt ostetud litsentse edasi. UsedSofti kliendid, kellel ei olnud veel seda tarkvara, laadisid selle pärast „kasutatud“ litsentsi omandamist otse Oracle'i veebisaidilt alla. Kliendid, kellel see tarkvara oli juba olemas, võisid osta täiendavalt litsentsi või selle osa lisakasutajatele. Sel juhul laadisid kliendid tarkvara nende teiste kasutajate töökohaarvutite põhimällu.

Oracle esitas UsedSofti vastu Saksa kohtutele hagi, paludes kohustada teda sellist tegevust lõpetama. Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) pöördus Euroopa Kohtu poole, et see tõlgendaks antud kontekstis arvutiprogrammide õiguskaitse direktiivi 2009/24/EÜ⁷⁴.

Euroopa Kohtu hinnangul tuleb direktiivi 2009/24 artikli 4 lõiget 2 tõlgendada nii, et arvutiprogrammi koopia levitamise õigus on ammendunud, kui autoriõiguse omanik, kes on kas või tasuta andnud loa laadida selle koopia internetist alla andmekandjale, on hinna eest, mis on mõeldud selleks, et võimaldada tal saada talle kuuluva teose koopia majanduslikule väärtusele vastavat tasu, samuti andnud õiguse seda koopiat ajalise piiranguta kasutada.

Arvutiprogrammi koopia allalaadimine ja sellega seoses kasutuslitsentsi lepingu sõlmimine moodustavad jagamatu terviku. Need tehingud toovad kaasa asjaomase arvutiprogrammi koopia omandiõiguse ülemineku. Ei ole vahet, kas kliendile tehti arvutiprogrammi koopia kättesaadavaks veebisaidilt allalaadimise teel või materiaalsele andmekandjale nagu CD-ROMile või DVD-le salvestatuna.

Peale selle tuleb direktiivi 2009/24/EÜ artikli 4 lõiget 2 ja artikli 5 lõiget 1 tõlgendada nii, et juhul, kui müüakse edasi algul esimesele omandajale antud kasutuslitsents, mille müügiga kaasneb autoriõiguse omanik veebisaidilt alla laaditud arvutiprogrammi koopia edasimüük, võivad selle litsentsi teine omandaja ja mis tahes hilisemad omandajad

⁷⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv 2009/24/EÜ arvutiprogrammide õiguskaitse kohta (ELT 2009, L 111, lk 16).

tugineda direktiivi artikli 4 lõikes 2 ette nähtud levitamise õiguse ammendumisele ning neil on reprodutseerimisõigus.

10. novembri 2016. aasta kohtuotsus Vereniging Openbare Bibliotheken (C-174/15, [EU:C:2016:856](#))

Madalmaades ei kuulunud e-raamatute laenutamine avalikest raamatukogudest tavaliste raamatute suhtes kohaldatava üldsuse laenutusõigusele tehtud erandi alla. Avalikud raamatukogud tegid e-raamatuid üldsusele kättesaadavaks interneti kaudu, tuginedes õiguste omajatega sõlmitud litsentsilepingutele. Vereniging Openbare Bibliothekeni (ühing, mis ühendab kõiki avalikke raamatukogusid Madalmaades (edaspidi „VOB“)) hinnangul peaks tavaliste raamatute suhtes kohaldatav kehtima ka digitaalse koopia laenutamise kohta. Seetõttu esitas ta hagi Stichting Leenrecht (autoritele makstava tasu kogumise eest vastutav sihtasutus) vastu, et taotlema vastavat tuvastusotsust. VOB hagi käsitles laenutamist *one-copy-one-user*-mudeli järgi, see tähendab laenutamist viisil, et raamatu digitaalne koopia pannakse avaliku raamatukogu serverisse ja kasutajal võimaldatakse see koopia allalaadimise teel enda arvutis reprodutseerida, eeldusel et laenutusperioodi vältel saab alla laadida üksnes ühe koopia ja pärast selle perioodi lõppu ei saa see kasutaja enda alla laaditud koopiat enam kasutada. Rechtbank Den Haag (Haagi esimese astme kohus, Madalmaad), kelle poole vaidluse lahendamiseks pöörduti, küsis Euroopa Kohtult selgitust, kas direktiivi 2006/115/EÜ⁷⁵ (rentimis- ja laenutusõiguse ja teatavate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta intellektuaalomandi vallas) artikli 1 lõiget 1, artikli 2 lõike 1 punkti b ja artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et mõiste „laenutamine“ hõlmab raamatu digitaalse koopia niisugust laenutamist ja kas selline laenutustava on kõnealuse direktiiviga vastuolus.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et direktiivi 2006/115/EÜ artikli 1 lõiget 1, artikli 2 lõike 1 punkti b ja artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nende sätete tähenduses mõiste „laenutamine“ hõlmab laenutamist *one-copy-one-user*-mudeli järgi.

Nimelt tuleb direktiivi 2006/115/EÜ artikli 2 lõike 1 punktis a esinevat mõistet objektide „rentimine“ mõista nii, et see hõlmab üksnes materiaalseid esemeid, ja selle direktiivi artikli 1 lõikes 1 esinevat mõistet „koopiad“ nii, et see käsitleb üksnes füüsilisele andmekandjale kantud koopiade rentimist. Sellist järeldust kinnitab ka direktiiviga taotletav eesmärk. Nimelt on selle põhjenduses 4 muu hulgas märgitud, et autoriõigust tuleb kohandada majanduse arenguga, näiteks uute kasutamiseviisidega.

Peale selle tuleb liidu õigust tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus, kui liikmesriik seob direktiivi 2006/115/EÜ artikli 6 lõike 1 kohaldamise tingimusega, et avaliku raamatukogu digitaalselt kättesaadavaks tehtud raamatu koopia on turule viidud selle koopia esmamüügi või omandiõiguse muu esmakordse üleminekuga liidus õiguste omaja poolt

⁷⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/115/EÜ rentimis- ja laenutusõiguse ja teatavate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta intellektuaalomandi vallas (ELT 2006, L 376, lk 28).

või tema nõusolekul direktiivi 2001/29/EÜ⁷⁶ artikli 4 lõike 2 tähenduses. Vajaduse korral ei saa liikmesriikidel keelata kehtestamast täiendavaid tingimusi, mis parandavad autoriõiguse kaitset enam, kui kõnealus sättes otsesõnu ette on nähtud.

Direktiivi 2006/115/EÜ artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus nimetatud sättes ette nähtud üldsuse laenusõiguse erandi kohaldamine avaliku raamatukogu poolt kättesaadavaks tehtud raamatu digitaalse koopia laenutamisele juhul, kui see koopia on saadud ebaseaduslikust allikast.

8. septembri 2016. aasta kohtuotsus GS Media (C-160/15, [EU:C:2016:644](#))

GS Media haldas veebisaiti GeenStijl, mis oli üks kümnest kõige külastatavamast Madalmaade uudistesaidist. GS Media avaldas 2011. aastal artikli ja hüperlingi, mis suunas lugejad ühele Austraalia veebisaidile, kus oli võimalik tutvuda B. G. Dekkerist tehtud fotodega. Austraalia veebisaidil olid fotod avaldatud ilma üks kord kuus ilmuva ajakirja Playboy väljaandja Sanoma – kellele kuulusid fotodega seotud autoriõigused – nõusolekuta. Sanoma nõuetele vaatamata keeldus GS Media hüperlingi eemaldamisest. Kui Austraalia veebisait oli Sanoma nõudel fotod eemaldanud, avaldas GeenStijl uue artikli, mis samuti sisaldas hüperlinki teisele veebisaidile, millel sai neid fotosid vaadata. Ka viimati nimetatud veebisait eemaldas Sanoma nõudel need fotod. GeenStijli foorumit külastanud internetikasutajad panid üles teisi linke veebisaitidele, kus oli võimalik fotosid näha. Sanoma arvates rikkus GS Media autoriõigust. Kassatsioonkaebuse saanud Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeim kohus) otsustas esitada selle kohta küsimused Euroopa Kohtule. Direktiivi 2001/29/EÜ⁷⁷ kohaselt peab igaks teose üldsusele edastamise toiminguks olema autoriõiguse omaja luba.

Euroopa Kohus leidis, et direktiivi 2001/29/EÜ artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle kindlaksmääramiseks, kas siis, kui veebisaidile pannakse üles hüperlink, mis viib teisele veebisaidile, millel on autoriõigusega kaitstud teosed vabalt üldsusele kättesaadavad ilma autoriõiguse omaja loata, on tegemist selle sätte tähenduses „üldsusele edastamisega“, tuleb tuvastada, kas neid veebilinke pakkus ilma kasusaamise eesmärgita isik, kes ei teadnud või ei saanud mõistlikult teada, et nende teoste teisel veebisaidil avaldamine on ebaseaduslik, või vastupidi, kas need hüperlingid on üles pandud kasusaamise eesmärgil, kusjuures sellises olukorras tuleb niisugust teadmist eeldada.

Kui aga on kindlaks tehtud, et isik teadis või pidi teadma, et hüperlink, mille ta üles pani, annab ligipääsu internetis ebaseaduslikult avaldatud teosele, näiteks autoriõiguse omajate sellekohase teavituse tõttu, siis tuleb selle lingi ülespanekut käsitada „üldsusele edastamisena“ direktiivi 2001/29/EÜ artikli 3 lõike 1 tähenduses. Kui hüperlinke pannakse

⁷⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (ELT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).

⁷⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (ELT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).

üles kasusaamise eesmärgil, võib eeldada, et linkide ülespanija kontrollib, et kõnealune teos ei ole veebisaidil, millele need hüperlingid viivad, ebaseaduslikult avaldatud. Sellistel asjaoludel ja kui seda ümberlükatavat eeldust ümber ei lükata, on ebaseaduslikult avaldatud teosele viiva hüperlingi ülespanek „üldsusele edastamine“ direktiivi 2001/29/EÜ artikli 3 lõike 1 tähenduses.

14. juuni 2017. aasta kohtuotsus Stichting Brein (C-610/15, [EU:C:2017:456](#))

Ziggo ja XS4ALL olid internetiühenduse pakkujad. Suur osa nende abonentidest kasutas failijagamisplatvormi The Pirate Bay. See platvorm võimaldas kasutajatel jagada üksteisega plokkide („torrentite“) kaupa nende arvutites olevaid teoseid ja neid alla laadida. Enamik kõnealustest torrentfailidest olid autoriõigusega kaitstud teosed, ilma et õiguse omajad oleksid lubanud selle platvormi administraatoritel ja kasutajatel teha jagamistoiminguid. Stichting Brein, autoriõiguse omajate huve kaitsev Madalmaade sihtasutus, pöördus Madalmaade kohtute poole, et Ziggole ja XS4ALLile tehtaks ettekirjutus blokeerida The Pirate Bay domeeninimed ja IP-aadressid.

Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeim kohus) soovis sisuliselt teada, kas niisugune failijagamisplatvorm nagu The Pirate Bay tegeleb teoste „üldsusele edastamisega“ direktiivi 2001/29/EÜ⁷⁸ tähenduses ja võib seega rikkuda autoriõigust.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et mõistet „üldsusele edastamine“ direktiivi 2001/29/EÜ artikli 3 lõike 1 tähenduses tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab sellise failijagamisplatvormi internetis kättesaadavaks tegemist ja haldamist, mis võimaldab kaitstud teoste metaandmeid indekseerides ja otsingumootorit pakkudes selle platvormi kasutajatel neid teoseid leida ja neid partnervõrgus (*peer-to-peer*) jagada.

Tuleb tõdeda – nagu nähtub direktiivi 2001/29/EÜ põhjendusest 23 –, et artikli 3 lõikes 1 silmas peetud autoriõigus teose üldsusele edastamiseks hõlmab teose igasugust edastamist või vahendamist kaabli või kaablita vahendite, kaasa arvatud ringhäälingu kaudu, üldsusele, kes ei viibi kohas, kus teost esitatakse.

Euroopa Kohus oli juba varem märkinud, et kui veebisaidil pakutakse klikitavaid linke, mis suunavad teisel veebisaidil piiranguteta avaldatud kaitstud teoste juurde, siis võimaldab see esimesena mainitud veebisaidi kasutajatel vahetult nende teostega tutvuda. See on sama moodi niisuguse meediamängija müügi puhul, millesse on enne installeeritud veebis kättesaadavad lisad, mis sisaldavad hüperlinke, mis suunavad veebisaitidele, mida üldsusel on võimalik vabalt külastada ja kus autoriõigusega kaitstud teosed on tehtud kättesaadavaks ilma autoriõiguse omajate loata. Järelikult võib sellest kohtupraktikast tuletada, et põhimõtteliselt võib igasugune toiming, millega kasutaja annab teadlikult enda klientidele juurdepääsu kaitstud teostele, olla „edastamine“ direktiivi 2001/29/EÜ artikli 3 lõike 1 tähenduses.

⁷⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (ELT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).

Mõiste „üldsusele edastamine“ alla kuulumiseks direktiivi 2001/29/EÜ artikli 3 lõike 1 tähenduses on vaja, et kaitstud teoseid tõepoolest edastatakse üldsusele. Mõistel „üldsus“ on teatav alammäär (*de minimis*). Seega ei ole vaja teada mitte ainult seda, mitmele isikule on sama teos ühel ajal kättesaadav, vaid ka seda, mitmele neist on see teos üksteise järel kättesaadav.

29. juuli 2019. aasta kohtuotsus (suurkoda) Funke Medien NRW (C-469/17, [EU:C:2019:623](#))

Äriühing Funke Medien haldas saksakeelse päevalehe Westdeutsche Allgemeine Zeitung veebisaiti. Saksamaa Liitvabariik leidis, et Funke Medien rikkus tema autoriõigust teatavate Saksamaa valitsuse koostatud sõjaväeliste raportite suhtes, mis olid salastusmärkega „piiratud“, ning esitas Funke Medieni vastu hagi rikkumise lõpetamiseks. Esimese astme kohus rahuldaski hagi, liidumaa kõrgeim kohus jättis apellatsioonimenetluses esimese astme kohtu otsuse muutmata. Eelotsust taotlevale kohtule ehk Bundesgerichtshofile (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) esitatud kassatsioonkaebuses jäi Funke Medien nõude juurde jätta rikkumise lõpetamise hagi rahuldamata.

Euroopa Kohus märkis sissejuhatuseks, et sõjaväelised raportid saavad olla autoriõigusega kaitstud ainult tingimusel, et need on autori intellektuaalne looming, mis peegeldab autori isikupära ja mis väljendub selles, et autor on nende raportite koostamisel saanud teha vabu ja loomingulisi valikuid – selle tingimuse täidetust peab igal üksikjuhul kontrollima liikmesriigi kohus.

Euroopa Kohus leidis, et direktiivi 2001/29/EÜ sätted, milles on ette nähtud autori ainuõigused oma teoseid reprodutseerida ja üldsusele edastada, kujutavad endast neis mainitud õiguste materiaalõigusliku sisu täieliku ühtlustamise meetmeid. Direktiivi 2001/29/EÜ sätete kohta, mis võimaldavad teha neist õigustest erandi ajakohastest sündmustest teavitamise ja tsiteerimise tarbeks, märkis Euroopa Kohus seevastu, et need sätted ei ühtlusta neis sätestatud erandite või piirangute ulatust täielikult. Sellele vaatamata peavad liikmesriigid neil nende sätete rakendamiseks ettenähtud kaalutusruumi kasutamisel jääma liidu õigusega seatud piiridesse, selleks et säilitada õiglane tasakaal eri huvide vahel – ühelt poolt õiguste omajate huvi nende intellektuaalomandi kaitse vastu, mis on tagatud hartaga, ja teiselt poolt kaitstud objektide kasutajate huvide ja põhiõiguste, eriti nende sõna- ja teabevabadus, mis on samuti hartaga tagatud, samuti üldhuvi vahel.

Järgmisena täpsustas Euroopa Kohus, et sõna- ja teabevabadus ei saa väljaspool direktiivis 2001/29/EÜ sätestatud erandeid ja piiranguid õigustada muud kui selles direktiivis ette nähtud erandit autori ainuõigustest oma teoseid reprodutseerida ja üldsusele edastada. Euroopa Kohus nentis sellega seoses, et direktiivis 2001/29/EÜ ette nähtud erandite ja piirangute loetelu on ammendav.

Viimasena selgitas Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohus, kes täidab tal lasuvat ülesannet juhtumi kõiki asjaolusid arvesse võttes kaaluda ühelt poolt autori ainuõigust oma teoseid

reprodutseerida ja üldsusele edastada ning teiselt poolt kaitstud objektide kasutajatele ajakohastest sündmustest teavitamise ja tsiteerimise tarbeks direktiivis 2001/29/EÜ ette nähtud eranditest tulenevaid õigusi, peab lähtuma kõnealuste sätete tõlgendusest, mis küll järgib nende sätete sõnastust ja säilitab nende soovitava toime, kuid on täielikult kooskõlas hartas tagatud põhiõigustega.

29. juuli 2019. aasta kohtuotsus (suurkoda) Spiegel Online (C-516/17, [EU:C:2019:625](#))

Spiegel Online haldas internetis samanimelist uudisteportaali. Volker Beck, kes oli Bundestagi (Saksamaa parlament) liige, pöördus esimese astme kohtusse seoses oma ühe käsikirja ja ühe artikli tervikteksti kättesaadavaks tegemisega Spiegel Online'i veebisaidil. V. Beck pidas seda oma autoriõiguse rikkumiseks. Nimetatud kohus rahuldas V. Becki nõuded. Spiegel Online, kelle apellatsioonkaebus jäeti rahuldamata, esitas kassatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule, Bundesgerichtshofile (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus).

Euroopa Kohus asus seisukohale, et direktiivi 2001/29/EÜ sätted, mis võimaldavad teha autori ainuõigustest erandi ajakohastest sündmustest teavitamise ja tsiteerimise tarbeks, jätavad liikmesriikidele kaalutlusruumi nende sätete riigisisesse õigusesse ülevõtmisel, aga kõnealuste sätete puhul ei ole tegemist täieliku ühtlustamise meetmetega. Sellele vaatamata peavad liikmesriigid neil nende sätete rakendamiseks ette nähtud kaalutlusruumi kasutamisel jääma liidu õigusega seatud piiridesse, selleks et säilitada õiglane tasakaal eri huvide vahel – ühelt pool õiguste omajate huvi nende intellektuaalomandi kaitse vastu, mis on tagatud hartaga, ja teiselt poolt kaitstud objektide kasutajate huvide ja põhiõiguste, eriti nende sõna- ja teabevabaduse, mis on samuti hartaga tagatud, samuti üldhuvi vahel.

Seoses sõna- ja teabevabadusega täpsustas Euroopa Kohus, et see vabadus ei saa väljaspool direktiivis 2001/29/EÜ sätestatud erandeid ja piiranguid õigustada muud kui selles direktiivis ette nähtud erandit autori ainuõigustest oma teoseid reprodutseerida ja üldsusele edastada. Ta rõhutas sellega seoses, et kõnealuses direktiivis ette nähtud erandite ja piirangute loetelu on ammendav.

Ühtlasi selgitas Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohus, kes täidab tal lasuvat ülesannet juhtumi kõiki asjaolusid arvesse võttes kaaluda ühelt poolt autori ainuõigusi oma teoseid reprodutseerida ja üldsusele edastada ning teiselt poolt kaitstud objektide kasutajatele ajakohastest sündmustest teavitamise ja tsiteerimise tarbeks direktiivis 2001/29/EÜ ette nähtud eranditest tulenevaid õigusi, peab lähtuma kõnealuste sätete tõlgendusest, mis küll järgib nende sätete sõnastust ja säilitab nende soovitava toime, kuid on täielikult kooskõlas hartas tagatud põhiõigustega.

Kõigepealt märkis Euroopa Kohus ajakohastest sündmustest teavitamise tarbeks direktiivis 2001/29/EÜ ette nähtud erandi kohta, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnorm, mis piirab selles sättes ette nähtud erandi või piirangu kohaldamise juhtudega, kui eelneva loa saamine kaitstud teose kasutamiseks ajakohastest

sündmustest teavitamise eesmärgil ei ole mõistlikult võimalik. Ajakohase sündmuse asetleidmine nõuab nimelt üldjuhul ja iseäranis infoühiskonnas, et seda puudutavat teavet saaks edastada kiiresti, mistõttu see ei ole hästi ühildatav nõudega saada autorilt eelnev nõusolek, mis võib teha üldsusele asjakohase teabe kiire edastamise liiga raskeks või seda isegi takistada.

Seejärel asus Euroopa Kohus esiteks seisukohale, et direktiivis 2001/29/EÜ ette nähtud tsiteerimist käsitlevat erandit sisaldavas sättes hõlmab mõiste „tsiteerimine“ hüperlingi abil suunamist eraldi avatavale failile. Euroopa Kohus viitas siin oma kohtupraktikale, mille kohaselt hüperlingid aitavad kaasa interneti sujuvale toimimisele, mis on hartaga tagatud sõna- ja teabevabaduse seisukohast eriti oluline, ning aitavad kaasa arvamuste ja teabe vahetusele selles võrgus, milles pääseb ligi tohutule hulgale teabele. Teiseks otsustas Euroopa Kohus, et teos on juba seaduslikult üldsusele kättesaadavaks tehtud juhul, kui üldsus on varem saanud sellega konkreetsel kujul tutvuda õiguse omaja loal või tulenevalt kohustuslikust litsentsist või seadusest tulenevast loast. Selle üle, kas teos on üldsusele seaduslikult kättesaadavaks tehtud, peab otsustama liikmesriigi kohus, kes peab seejuures lähtuma tema lahendada olevast konkreetses juhtumist ja võtma arvesse juhtumi kõiki asjaolusid.

9. märtsi 2021. aasta kohtuotsus (suurkoda) VG Bild-Kunst (C-392/19, [EU:C:2021:181](#))

Saksamaal asuv sihtasutus Stiftung Preußischer Kulturbesitz (edaspidi „SPK“) haldab Deutsche Digitale Bibliotheki, mis on Saksamaa kultuuri- ja teadusasutuste võrgustikuna toimiv kultuurile ja teadmistele keskendunud digitaalne raamatukogu. Selle raamatukogu veebisait sisaldab linke võrgustikus osalevate asutuste veebiportaalides hoitavatele digitaalsetele infoallikatele. Deutsche Digitale Bibliothekis, mis on nagu „digitaalne vaateaken“, hoitakse üksnes pispilte (*thumbnails*) ehk piltide selliseid versioone, mille suurust on originaalsuurusega võrreldes vähendatud.

VG Bild-Kunst, kes on Saksamaal visuaalse kunsti valdkonnas autoriõiguste kollektiivse esindamise organisatsioon, on nõus sõlmima SPKga litsentsilepingu, et anda oma teostekataloog pispiltide kujul kasutamiseks, juhul kui leping sisaldab tingimust, mille kohaselt SPK kohustub rakendama lepingu esemeks olevate teoste kasutamisel tõhusaid tehnilisi meetmeid, et takistada neist teostest Deutsche Digitale Bibliotheki veebisaidil kuvatavate pispiltide kaudlisamist (*framing*)⁷⁹ kolmandate isikute poolt.

Olles leidnud, et selline lepingutingimus ei ole autoriõiguse seisukohast mõistlik, esitas SPK Saksamaa kohtusse hagi, paludes tuvastada, et VG Bild-Kunst peab vaidlusaluse

⁷⁹ Kaudlisamise meetod (*framing*) seisneb selles, et veebisaidi leheküljel jagatakse mitmeks paneeliks ja ühel neist kuvatakse klõpsuga aktiveeritava lingi või allikobjekti otse kuvava lingi (*inline linking*) abil teiselt saidilt pärinev element, et varjata selle veebisaidi kasutajate eest elemendi originaalkeskkonda.

litsentsi andma ilma, et selle andmise tingimuseks oleks kaudlisamist takistavate meetmete rakendamine.⁸⁰

Selles kontekstis palus Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) Euroopa Kohtul selgitada, kas sellist kaudlisamist tuleb käsitada direktiivi 2001/29 tähenduses üldsusele edastamisena;⁸¹ jaatava vastuse korral oleks VG Bild-Kunstil võimalik kohustada SPKd neid meetmeid rakendama.

Euroopa Kohtu suurkoda otsustas, et juurdepääsupiiranguteta veebisaidil autoriõiguse omaja loal üldsusele kättesaadavaks tehtud autoriõigusega kaitstud teoste paigutamine kaudlisamise meetodil teisele veebisaidile on käsitatav üldsusele edastamisena, kui seda tehes hoitakse kõrvale kaudlisamise eest kaitsvatest meetmetest, mille autoriõiguse omaja on võtnud või mille võtmist ta on nõudnud.

Kõigepealt märkis Euroopa Kohus, et hinnangu andmisel sellele, kas tegemist on üldsusele edastamise toiminguga, ei ole tähtsust, kas kaudlisamise kontekstis teoste suurust muudetakse, juhul kui teoste originaalelemendid on tajutavad.

Järgmiseks tõi Euroopa Kohus esile, et ühest küljest kujutab kaudlisamise meetod endast üldsusele edastamise toimingut, kuna selle tulemusel tehakse kuvatud element kättesaadavaks kõigile veebisaidi potentsiaalsetele kasutajatele. Teisest küljest tuletas ta meelde, et kuivõrd kaudlisamise meetod kasutab sama tehnilist vahendit kui see, mida on kaitstud teose üldsusele edastamiseks algsel veebisaidil juba kasutatud, ehk internetti, ei ole selle edastamise puhul täidetud uue üldsuse tingimus, ja seega ei ole selle puhul tegemist direktiivi 2001/29 tähenduses „üldsusele“ edastamisega.

Euroopa Kohus täpsustas siiski, et see järeldus kehtib ainult olukorras, kus algsel veebisaidil ei ole piiravaid meetmeid, mis takistaks juurdepääsu asjaomastele teostele. Sellises olukorras on õiguste omaja nimelt algusest peale lubanud oma teoseid kõigile internetikasutajatele edastada.

Euroopa Kohus rõhutas aga, et kui õiguste omaja on algusest peale rakendanud oma teoste avaldamisele piiravaid meetmeid või nõudnud nende rakendamist, siis ei ole ta nõustunud sellega, et kolmandad isikud võiks tema teoseid üldsusele piiranguteta edastada. Ta on vastupidi soovinud, et üldsus, kellel on võimalik nende teostega tutvuda, piirduks ainult konkreetse veebisaidi kasutajatega.

Seetõttu otsustas Euroopa Kohus, et kui autoriõiguse omaja on rakendanud kaudlisamise vastaseid piiravaid meetmeid või nõudnud nende rakendamist, on juhul, kui tema teos paigutatakse selle meetodi abil kolmanda isiku veebisaidile, tegemist selle teose „uuele

⁸⁰ Saksa õiguse kohaselt on autoriõiguste kollektiivse esindamise organisatsioonidel kohustus anda igale taotlejale mõistlikel tingimustel litsents, mille alusel saab kasutada õigusi, mille haldamine on neile organisatsioonidele üle antud. Saksa kohtupraktika kohaselt võivad aga autoriõiguste kollektiivse esindamise organisatsioonid litsentsi andmisest erandina keelduda tingimusega, et see keeldumine ei ole käsitatav monopoolse seisundi kuritarvitamisena, ning juhul, kui litsentsitaotluse nõudele saab vastu seada ülekaaluka õigustatud huvi.

⁸¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivis 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230) on artikli 3 lõikes 1 sätestatud, et liikmesriigid näevad ette, et autoritel on ainuõigus lubada või keelata oma teoste edastamist üldsusele.

üldsusele kättesaadavaks tegemisega“. Selliseks üldsusele edastamiseks on seega vaja saada asjaomaste õiguste omajate luba.

Vastupidine seisukoht tähendaks edastamisõiguse ammendumise põhimõtte tunnistamist. Selline põhimõte võtaks autoriõiguse omajalt võimaluse nõuda oma teose kasutamise eest nõuetekohast tasu. Niisiis kõigutaks selline seisukoht õiglast tasakaalu, mida tuleb digitaalses keskkonnas säilitada ühelt poolt autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste omajatele tagatud intellektuaalomandi kaitse ja teiselt poolt kaitstud objekti kasutajate huvide ja põhiõiguste kaitse vahel.

Viimaks täpsustas Euroopa Kohus, et autoriõiguse omaja ei või oma nõusolekut kaudlisamiseks piirata muul viisil kui tõhusate tehniliste meetmete abil. Selliste meetmete puudumisel võiks nimelt olla raske kontrollida, kas õiguse omaja soovis keelata oma teoste kaudlisamist.

22. juuni 2021. aasta kohtuotsus (suurkoda) YouTube ja Cyando (C-682/18 ja C-683/18, [EU:C:2021:503](#))

Esimese kohtuasja (C-682/18) aluseks olnud vaidluses pöördus muusikaprodutsent Frank Peterson Saksamaa kohtutesse YouTube'i ja tema seadusliku esindaja Google'i vastu seoses sellega, et 2008. aastal pandi YouTube'i üles mitu fonogrammi, mille kohta produtsent väidab, et omab nende suhtes mitmesuguseid õigusi. Platvormi kasutajad panid need teosed üles ilma tema loata. Tegemist oli paladega artist Sarah Brightmani albumilt „A Winter Symphony“ ning tema turnee „Symphony Tour“ kontsertidel tehtud eraaudiosalvestistega.

Teise kohtuasja (C-683/18) aluseks olnud vaidluses pöördus kirjastus Elsevier Saksamaa kohtutesse Cyando vastu seoses sellega, et 2013. aastal pandi viimase failide majutus- ja jagamisplatvormil Uploaded üles teoseid, mille suhtes Elsevieril on ainuõigused. Platvormi kasutajad panid need teosed üles ilma tema loata. Tegemist oli teostega „Gray's Anatomy for Students“, „Atlas of Human Anatomy“ ja „Campbell-Walsh Urology“, millega oli platvormil Uploaded võimalik tutvuda lingikogude rehabgate.com, avaxhome.ws ja bookarchive.ws kaudu.

Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) esitas neid kahte vaidlust lahendades Euroopa Kohtule mitu eelotsuse küsimust, et viimane täpsustaks muu hulgas, milline on veebiplatvormide haldajate vastutus autoriõigusega kaitstud teoste puhul, mille panevad neile platvormidele ebaseaduslikult üles nende kasutajad.

Euroopa Kohus analüüsis seda vastutust asjaolude asetleidmise ajal kehtinud normistiku alusel, mis tulenes autoriõiguse direktiivist 2001/29⁸², direktiivist 2000/31 elektroonilise

⁸² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (ELT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).

kaubanduse kohta⁸³ ja intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiivist 2004/48⁸⁴. Esitatud eelotsuse küsimused ei puuduta pärast asjaolude asetleidmist jõustunud õigusnorme, mis kehtestati direktiiviga 2019/790, mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul⁸⁵.

Euroopa Kohtu suurkoda leidis oma otsuses eelkõige, et kehtiva liidu õiguse kohaselt ei edasta veebiplatvormide haldajad autoriõigusega kaitstud sisu, mille nende kasutajad ebaseaduslikult veebi üles panevad, üldjuhul ise üldsusele, välja arvatud juhul, kui haldajad aitavad lisaks pelgalt platvormide kättesaadavaks tegemisele kaasa sellele, et üldsus pääseks niisugusele sisule autoriõigust rikkudes ligi. Peale selle leidis Euroopa Kohus, et haldajad võivad elektroonilise kaubanduse direktiivi 2000/31 tähenduses vastutusest vabaneda tingimusel, et nad ei täida aktiivset rolli, mis annaks neile teadmised nende platvormile üles laaditud sisu kohta ja kontrolli selle üle.

Esimesena analüüsis Euroopa Kohus küsimust, kas isik, kes haldab videojagamisplatvormi või failide majutus- ja jagamisplatvormi, kus kasutajad saavad kaitstud sisu ebaseaduslikult üldsusele kättesaadavaks teha, tegeleb sellistel asjaoludel nagu kõnealustes kohtuasjades ise sisu „üldsusele edastamisega“ autoriõiguse direktiivi 2001/29 tähenduses⁸⁶. Kõigepealt tuletas Euroopa Kohus meelde mõiste „üldsusele edastamine“ eesmärgi ja määratlust ning lisakriteeriume, mida tuleb arvesse võtta sellise juhtumipõhise hindamise raames, mida see mõiste eeldab.

Nii rõhutas Euroopa Kohus nende kriteeriumide hulgas platvormi haldaja moodapäasmatut rolli ja tema sekkumise tahtlikkust. Ta teeb nimelt „edastamistoimingut“, kui ta oma tegevuse tagajärgedest täielikult teadlikuna sekkub, et anda oma klientidele juurdepääs kaitstud teosele, ja seda iseäranis olukorras, kus tema sekkumiseta ei oleks klientidel üldjuhul võimalik edastatud teost kasutada.

Selles kontekstis leidis Euroopa Kohus, et isik, kes haldab videojagamisplatvormi või failide majutus- ja jagamisplatvormi, kus kasutajad saavad kaitstud sisu ebaseaduslikult üldsusele kättesaadavaks teha, ei tegele sisu „üldsusele edastamisega“ autoriõiguse direktiivi tähenduses, välja arvatud juhul, kui ta lisaks pelgalt platvormi kättesaadavaks tegemisele aitab kaasa sellele, et üldsus pääseks niisugusele sisule autoriõigust rikkudes ligi.

Nii on see eelkõige siis, kui haldaja on konkreetselt teadlik kaitstud sisu ebaseaduslikult kättesaadavaks tegemisest tema platvormil ja hoidub seda kiiresti kustutamast või sellele

⁸³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (EÜT 2000, L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399).

⁸⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta (ELT 2004, L 157, lk 45; ELT eriväljaanne 17/02, lk 32; parandus ELT 2004, L 195, lk 16).

⁸⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/790, mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ (ELT 2019, L 130, lk 92). Selle direktiiviga kehtestati uus veebiplatvormide haldajate vastutuse erikord seoses teostega, mille nende platvormide kasutajad ebaseaduslikult veebi üles panevad. Selle direktiiviga, mille iga liikmesriik peab oma riigisisesele õigusesse üle võtma hiljemalt 7. juuniks 2021, on neile haldajatele eelkõige pandud kohustus saada teoste jaoks, mille nende platvormi kasutajad üles panevad, õiguste omajatelt luba, näiteks sõlmides litsentsilepingu.

⁸⁶ Autoriõiguse direktiivi 2001/29 artikli 3 lõike 1 tähenduses. Selle sätte kohaselt näevad liikmesriigid ette, et autoritel on ainuõigus lubada või keelata oma teoste edastamist üldsusele kaabel- või kaablita sidevahendite kaudu, sh nende teoste sellisel viisil kättesaadavaks tegemist, et isik pääseb neile ligi enda valitud kohas ja enda valitud ajal.

juurdepääsu tõkestamast, kui haldaja küll teab või peaks teadma, et üldiselt teevad tema platvormi kasutajad kaitstud sisu platvormi kaudu ebaseaduslikult üldsusele kättesaadavaks, kuid hoidub rakendamast sobivaid tehnilisi meetmeid, mida võib oodata tema olukorras tavapäraselt hoolsalt ettevõtjalt, et võidelda usutavalt ja tõhusalt autoriõiguse rikkumiste vastu sellel platvormil; või ka siis, kui haldaja osaleb ebaseaduslikult üldsusele edastatava kaitstud sisu valimisel, pakub oma platvormil spetsiaalselt sellise sisu ebaseaduslikuks jagamiseks mõeldud vahendeid või teadlikult soodustab sellist jagamist, millest võib tunnistust anda asjaolu, et haldaja on kasutusele võtnud majandusliku mudeli, mis õhutab tema platvormi kasutajaid kaitstud sisu platvormil ebaseaduslikult üldsusele edastama.

Teisena kaalus Euroopa Kohus, kas veebiplatvormide haldaja võib elektroonilise kaubanduse direktiivi 2000/31⁸⁷ alusel olla vabastatud oma vastutusest kaitstud sisu eest, mida kasutajad tema platvormi kaudu ebaseaduslikult üldsusele edastavad. Selles kontekstis analüüsis Euroopa Kohus, kas haldaja roll on neutraalne, see tähendab, kas tema tegevus on üksnes tehniline, automaatne ja passiivne, mis tähendab, et tal ei ole teabe kohta, mida ta talletab, teadmisi ega kontrolli selle üle, või kas haldajal on hoopis aktiivne roll, mis annab talle teadmised selle sisu kohta või kontrolli selle üle. Sellega seoses leidis Euroopa Kohus, et haldaja võib vabaneda vastutusest, kui ta ei täida aktiivset rolli, mis annaks talle teadmised tema platvormile üles laaditud sisu kohta või kontrolli selle üle. Euroopa Kohus täpsustas selle kohta, et selleks, et oleks välistatud vastutusest vabastamine, mis on selles direktiivis ette nähtud, peab haldaja olema teadlik oma kasutajate konkreetsetest ebaseaduslikest tegudest, mis on seotud tema platvormile üles laaditud kaitstud sisuga.

Kolmandana täpsustas Euroopa Kohus tingimusi, mille korral õiguste omajad võivad autoriõiguse direktiivi 2001/29 kohaselt⁸⁸ saada kohtu ettekirjutuse veebiplatvormide haldajate vastu. Nii leidis Euroopa Kohus, et direktiiviga ei ole vastuolus, kui autoriõiguse või sellega kaasneva õiguse omaja võib riigisisese õiguse alusel saada haldaja vastu, kelle teenust kasutas kolmas isik tema õiguse rikkumiseks, ilma et haldaja oleks sellest elektroonilise kaubanduse direktiivi 2000/31 tähenduses teadnud⁸⁹, ettekirjutuse üksnes tingimusel, et enne kohtumenetluse alustamist teatati rikkumisest haldajale ja viimane ei sekkunud kiiresti, et eemaldada kõnealune sisu või tõkestada juurdepääs sellele ning tagada, et niisugused rikkumised ei korduks.

Liikmesriikide kohtud peavad sellise tingimuse kohaldamisel siiski tagama, et nimetatud tingimus ei vii selleni, et rikkumise tegelik lõppemine viibiks sellisel viisil, et õiguste omajale tekiks ebaoproportsionaalne kahju.

⁸⁷ Elektroonilise kaubanduse direktiivi 2000/31 artikli 14 lõige 1. Selles sättes on ette nähtud, et kui osutatakse infoühiskonna teenust, mis seisneb teenuse saaja poolt pakutava teabe talletamises, tagavad liikmesriigid, et teenuseosutaja ei vastuta teenuse saaja taotluse põhjal talletatava teabe eest, tingimusel et teenuseosutajal ei ole tegelikku teavet ebaseadusliku tegevuse või teabe kohta ja kahjunõuete osas ei tea ta fakte või asjaolusid, millest ilmneb ebaseaduslik tegevus või teave, või sellisest asjaoludest teadlikuks saades kõrvaldab teenuseosutaja kiiresti teabe või tõkestab juurdepääsu sellele.

⁸⁸ Autoriõiguse direktiivi 2001/29 artikli 8 lõike 3 kohaselt. Selle sätte kohaselt tagavad liikmesriigid, et õiguste omajatel on võimalik taotleda kohtu ettekirjutust vahendajatele, kelle teenuseid kolmandad isikud kasutavad autoriõiguse või sellega kaasneva õiguse rikkumiseks.

⁸⁹ Elektroonilise kaubanduse direktiivi 2000/31 artikli 14 lõike 1 punkt a.

II. Elektroonilise kaubanduse alane õigusraamistik

1. Reklaam

23. märtsi 2010. aasta kohtuotsus (suurkoda) Google France (C-236/08–C-238/08, [EU:C:2010:159](#))

Äriühing Google käitas interneti otsingumootorit ja pakkus muu hulgas tasulist viitamisteenust AdWords. See teenus võimaldas igal ettevõtjal ühe või mitme märksõna valimise abil kuvada vastuseks reklaamlink, mis suunas tema veebilehele ja millega kaasnes kaubanduslik teadaanne. Vuitton, kellele kuulub ühenduse kaubamärk Vuitton, ja ka mitu teist Prantsuse kaubamärgiomanikku märkasid, et kui internetikasutaja sisestab Google'it kasutades neile kaubamärkidele vastavad otsingusõnad, kuvati linke nii veebisaitidele, mis pakkusid Vuittoni toodete imitatsioone, kui ka nende teiste kaubamärkide omanike konkurentide veebisaitidele. Cour de cassation (Prantsusmaa kassatsioonikohus) esitas Euroopa Kohtule küsimuse, kas see, kui interneti viitamisteenuse raames kasutatakse võtmesõnadena tähiseid, mis vastavad kaubamärkidele, ilma et kaubamärgiomanik oleks selleks loa andnud, on õiguspärane.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et selline interneti viitamisteenuse osutaja ei kasuta kõnealust tähist direktiivi 89/104/EMÜ⁹⁰ artikli 5 lõigete 1 ja 2 või määruse (EÜ) nr 40/94⁹¹ artikli 9 lõike 1 tähenduses, isegi kui viitamisteenuse osutaja võimaldab reklaamijatel valida märksõnadeks kaubamärgiga identseid tähiseid, talletab need ja kuvab oma klientide reklaamsõnumid vastusena neile märksõnadele. Kaubamärgiomaniku kaubamärgiga identse või sarnase tähise kasutamine kolmanda isiku poolt eeldab vähemalt seda, et kolmas isik kasutaks tähist oma kommertsteadaandes, ning juhul, kui kuvamise eesmärk on internetikasutajaid oma kaupade või teenuste päritolu osas eksitada, on kõnealuse direktiivi tähenduses tegemist kasutamisega. Kui kolmas isik kasutab kaubamärgiomaniku kaubamärgiga identset või sarnast tähist, eeldab see vähemalt seda, et kolmas isik kasutab tähist oma kommertsteadaandes ning tegemist on kasutamisega kõnealuse direktiivi tähenduses juhul, kui kuvamise eesmärk on internetikasutajaid eksitada oma kaupade või teenuste päritolu osas.

Kaubamärgiomanikul on õigus keelata reklaamijal teha reklaami, kui see võimaldab keskmisel internetikasutajal üksnes raskustega aru saada, kas reklaamitavad kaubad või teenused pärinevad kaubamärgiomanikult või kolmandalt isikult. Kaubamärgi peamine ülesanne seisneb eelkõige selles, et internetikasutajatel oleks võimalik eristada selle kaubamärgi omaniku kaupu või teenuseid muud päritolu kaupadest või teenustest.

⁹⁰ Nõukogu 21. detsembri 1988. aasta direktiiv 89/104/EMÜ kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT 1989, L 40, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 92).

⁹¹ Nõukogu 20. detsembri 1993. aasta määrus (EÜ) nr 40/94 ühenduse kaubamärgi kohta (EÜT 1994, L 11, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 146).

Kaubamärgiga identse tähise kasutamine kolmandate isikute poolt ei kahjusta siiski iseenesest kaubamärgi reklaamiga seotud ülesannet. Direktiivi 2000/31/EÜ⁹² artiklit 14 tuleb tõlgendada nii, et selles esitatud normi kohaldatakse interneti viitamisteenuse osutaja suhtes siis, kui ta ei tegutse aktiivselt viisil, mis võimaldab tal teada saada talletatud andmeid või saavutada kontrolli nende üle. Kui tegevus on üksnes tehnilist, automaatset ja passiivset laadi, mis tähendab, et tal pole talletatava teabe kohta teadmisi ega kontrolli selle üle, ei saa teda pidada vastutavaks.

11. juuli 2013. aasta kohtuotsus Belgian Electronic Sorting Technology (C-657/11, EU:C:2013:516)

Ettevõtjad BEST ja Visys arendasid, tootsid ja turustasid lasertehnoloogial põhinevaid sorteerimismasinaid ja -süsteeme. Visyse asutaja oli endine BESTi töötaja B. Peelaers. B. Peelaers registreeris Visyse kulul domeeninime www.bestlasersorter.com. Selle domeeninime all asuva veebisaidi sisu oli identne Visyse kasutusel olevate veebisaitidega, mis on kättesaadavad domeeninimede www.visys.be ja www.visysglobal.be all. Kui otsingumootoris google.be sisestati sõnad „Best Laser Sorter“, viitas see teise otsingutulemusena pärast BESTi veebisaiti Visyse veebisaidile. Visys kasutas oma veebisaitidel muu hulgas metasiltide, näiteks „Best+Helius, Best+Genius“. Eelotsusetaotluse esitanud kohus, Hof van Cassatie (Belgia kassatsioonikohus), pöördus Euroopa Kohtu poole, et saada teada, kas esiteks domeeninime registreerimist ja kasutamist ning teiseks metasiltide (*metatags*) kasutamist veebisaidi metaandmetes (*metadata*) võib pidada mõiste „reklaam“ alla kuuluvaks direktiivide 84/450/EMÜ⁹³ ja 2006/114/EÜ⁹⁴ tähenduses.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et direktiivi 84/450/EMÜ artikli 2 punkti 1 ning direktiivi 2006/114/EÜ artikli 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et nimetatud sätetes määratletud mõiste „reklaam“ hõlmab domeeninime ja metasiltide kasutamist veebisaidi metaandmetes olukorras, kus domeeninime või metasiltide näol on tegemist võtmesõnadega (*keyword metatags*), mis viitavad teatavatele kaupadele või teenustele või ka äriühingu ärinimele, ja kujutavad endast nii üht teabe vormi, mis on suunatud potentsiaalsetele tarbijatele ja sisendab neile, et nad leiavad nimetatud kaupade või teenustega või kõnealuse äriühinguga seotud veebisaidi.

Mõistet „reklaam“ ei saa tõlgendada ega kohaldada nii, et ettevõtja poolt oma kaupade või teenuste müügi edendamiseks tehtud toimingud, mis võivad mõjutada tarbijate majanduskäitumist ja seega ka selle ettevõtja konkurente, jäävad nende direktiivide kehtestatud ausa konkurentsi eeskirjade kohaldamisalast välja.

⁹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (EÜT 2000, L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399).

⁹³ Nõukogu 10. septembri 1984. aasta direktiiv 84/450/EMÜ, mis käsitleb eksitava reklaamiga seotud liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamist, muudetud direktiiviga 2005/29/EÜ (EÜT 1984, L 250, lk 17; ELT eriväljaanne 15/01, lk 227).

⁹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/114/EÜ eksitava ja võrdleva reklaami kohta (ELT 2006, L 376, lk 21).

Seevastu ei hõlma nimetatud mõiste domeeninime registreerimist kui sellist. Tegemist on puhtformaalse toiminguga, mis iseenesest ei too tingimata kaasa potentsiaalsete tarbijate teadasaamist domeeninimest ega saa seega mõjutada nende valikut.

4. mai 2017. aasta kohtuotsus Vanderborght (C-339/15, [EU:C:2017:335](#))

Luc Vanderborght tegutses Belgias hambaarstina ja reklaamis hambaraviteenuseid. Ta paigaldas infotahvli, millele oli märgitud tema nimi, tema hambaarstikvalifikatsioon ning tema hambaravikabineti veebisaidi aadress ja kontakttelefoni number. Veel tegi L. Vanderborght veebisaidi, andes patsientidele teada tema hambaravikabinetis pakutavastest raviliikidest. Lisaks avaldas ta kohalikes päevalehtedes kuulutusi. Hambaarstide kutseliidu Verbond der Vlaamse tandartsen kaebuse alusel alustati L. Vanderborghti suhtes kriminaalmenetlust. Belgia õiguse kohaselt oli suuhooldus- ja hambaraviteenuste reklaam mis tahes vormis keelatud ja kehtestatud on tagasihoidlikkuse nõuded. Vaidluse lahendamiseks pööruti Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brusseli (Brüsseli hollandikeelne esimese astme kohus, Belgia) poole, kes otsustas esitada Euroopa Kohtule selle kohta küsimused.

Euroopa Kohus leidis, et direktiivi 2000/31/EÜ⁹⁵ peab tõlgendama nii, et niisugused õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on sellega vastuolus.

Direktiivi 2000/31/EÜ põhjenduses 18 on täpsustatud, et mõiste „infoühiskonna teenused“ on seotud veebis toimuva mitmesuguse majandustegevusega. Lisaks on selle direktiivi artikli 2 punktis f täpsustatud, et mõiste „kommertsteedaanne“ hõlmab muu hulgas igasuguseid teadaandeid, mis on kavandatud edendama reguleeritud kutsealal tegutseva isiku teenuseid. Sellest tuleneb, et suuhooldus- ja hambaraviteenuste reklaam, mida tehakse veebisaidi vahendusel, kujutab endast sellist teenust. Liidu seadusandja ei ole direktiivi artikli 8 lõikes 1 ette nähtud ja veebis kommertsteedaannete avaldamist lubava põhimõtte kohaldamisalast välja jätnud reguleeritud kutsealasid. Kuigi nimetatud säte võimaldab võtta arvesse tervishoiukutsealade eripära, kui koostatakse vastavat ala puudutavaid kutse-eeskirju, mis reguleerivad veebis avaldatavate kommertsteedaannete vormi ja tingimusi selleks, et muu hulgas tagada, et need ei riivaks patsientidepoolset usaldust kutseala asjatundjate vastu, ei tulene sellest siiski, et nende kutse-eeskirjadega võiks üldiselt ja täielikult keelata mis tahes vormis veebireklaami, mis on mõeldud sellel kutsealal töötava isiku tegevuse edendamiseks.

ELTL artiklit 56 tuleb tõlgendada nii, et niisugused liikmesriigi õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, milles on üldiselt ja täielikult keelatud suuhooldus- ja hambaraviteenuste mis tahes vormis reklaam, on sellega vastuolus.

Mis puudutab põhikohtuasjas käsitletava teenuste osutamise vabaduse piiramise vajalikkust, siis tuleb arvestada asjaolu, et inimeste elu ja tervis on aluslepinguga kaitstud

⁹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (EÜT 2000, L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399).

hüvede ja huvide hulgas esikohal, ning seda, et liikmesriigid võivad põhimõtteliselt otsustada, millisel tasemel nad kavatsevad rahvatervise kaitse tagada.

Nimelt ei pruugi kõik nende õigusnormidega keelatud reklaamsõnumid iseenesest avaldada nimetatud eesmärkidele kahjulikku mõju. Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et põhikohtuasjas käsitletavate liikmesriigi õigusnormide eesmärgid võib saavutada ka vähem piiravate meetmetega.

30. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Verband Sozialer Wettbewerb eV (C-146/16, [EU:C:2017:243](#))

Kohtuasi käsitles ajalehes DHL Paket avaldatud reklaami. DHL Paketile kuulub interneti MeinPaket.de müügiportaal, kus oma kaupu pakkusid müügiettevõtjad. Portaali kaudu oli võimalik osta kolmandatest isikutest müüjatelt reklaamis pakutud kaupu, millele oli lisatud kood. Kui kasutaja oli veebisaidil, sai ta sisestada vastava koodi ning tal avanes asjaomast toodet üksikasjalikumalt käsitlev veebileht, kus oli märgitud ka toote müüja, kelle andmetega sai tutvuda selleks mõeldud rubriigis.

Verband Sozialer Wettbewerb (VSW) on ühing, mille liikmed on muu hulgas elektri- ja elektroonikakaupade tarnijad ning eri liiki kaupu pakuvad postimüügiettevõtjad. Tema hinnangul kujutas avaldatud reklaam endast ebaausat kaubandustava. VSW sõnul ei ole DHL Paket täitnud oma kohustust märkida seda müügiportaaali kasutatavate tarnijate isik ja geograafiline aadress. VSW esitas hagi nõudega lõpetada selline reklaamtegevus.

Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) esitas küsimuse Euroopa Kohtule, kes asus seisukohale, et direktiivi 2005/29/EÜ⁹⁶ artikli 7 lõiget 4 tuleb tõlgendada nii, et selline reklaamteadaanne, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mida kuulub mõiste „ostukutse“ alla selle direktiivi tähenduses, võib olla kooskõlas kõnealuses sättes ette nähtud teavitamiskohustusega.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab igal konkreetsel juhul kontrollima esiteks seda, kas ruumilised piirangud reklaamtekstis põhjendavad seda, et tarnija kohta esitatakse teavet üksnes interneti müügiportaaali tasandil, ja teiseks vajaduse korral seda, kas kõnealuse direktiivi artikli 7 lõike 4 punktis b nõutud teave interneti müügiportaaali kohta on esitatud lihtsalt ja kiirelt.

3. märtsi 2016. aasta kohtuotsus Daimler AG (C-179/15, [EU:C:2016:134](#))

Ungari õiguse alusel asutatud äriühing Egyűd Garage, kes tegeles Mercedesi marki sõidukite müügi ning remondiga, oli müügiärgse teeninduse lepingu kaudu seotud Daimleriga, kes on Mercedesi automarki tootja ja Mercedes-Benzi rahvusvahelise kaubamärgi omanik. Ungari äriühingul oli selle kaubamärgi kasutamise

⁹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2005. aasta direktiiv 2005/29/EÜ, mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 84/450/EMÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 97/7/EÜ, 98/27/EÜ ja 2002/65/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 2006/2004 (ELT 2005, L 149, lk 22).

õigus ja õigus kasutada enda reklaamides märget „Mercedes-Benzil volitatud hooldusteenuse pakkuja“. Pärast lepingu ülesütlemist üritas Együd Garage eemaldada internetist kõik reklaamid, mille põhjal tarbijad võisid ekslikult arvata, et tema ja Daimleri vahel on endiselt lepingulised suhted. Püüdlustest hoolimata olid kuulutused, millest võis niisugune seos ilmned, jätkuvalt veebis kättesaadavad ja otsingumootorid näitasid neid. Fővárosi Törvényszék (Pealinna Budapesti kohus, Ungari) küsis Euroopa Kohtult, kas kaubamärgidirektiiv 2008/95/EÜ⁹⁷ võimaldab Daimleril nõuda varem lepingupartnerilt põhjalike pingutuste tegemist, et vältida kahju tema kaubamärgile.

Euroopa Kohus leidis, et kaubamärgi kasutamine kolmanda isiku poolt ilma selle omaniku loata selleks, et teavitada avalikkust, et see kolmas isik remondib ja hooldab nimetatud kaubamärki kandvaid tooteid või et ta on spetsialiseerunud neile toodetele, kujutab endast kaubamärgi kasutamist direktiivi 2008/95/EÜ artikli 5 lõike 1 punkti a tähenduses. Kaubamärgiomanik võib selle kasutamise keelata, kui kaubamärgi mõju piiranguid käsitlev direktiivi artikkel 6 või kaubamärgist tulenevate õiguste ammendumist käsitlev direktiivi artikkel 7 ei kuulu kohaldamisele. Kaubamärgi kasutamine, kui seda tehakse ilma kaubamärgiomaniku nõusolekuta, võib kaubamärgi päritolu tähistamise ülesannet kahjustada.

Kõnealuse direktiivi artikli 5 lõike 1 punkte a ja b tuleb tõlgendada nii, et kui kõnealust kuulutust ei ole kättesaadavaks teinud nimetatud kolmas isik või tema nimel mõni muu isik, või kui juhul, mil kõnealuse kuulutuse on kättesaadavaks teinud nimetatud kolmas isik või tema nimel mõni muu isik kaubamärgi omaniku nõusolekul, on see kolmas isik sõnaselgelt palunud veebisaidi haldajalt, kellelt ta oli reklaami tellinud, reklaam või selles esitatud märges vastava kaubamärgi kohta kõrvaldada, siis ei ole tegemist kasutamisega. Reklaami tellijale ei saa omistada ka muude ettevõtjate nagu nende veebiotsingusaitide haldajate iseseisvat tegevust, kes ei tegutse tellija tellimusel, vaid omal initsiatiivil ning enda nimel.

Kummalgi juhul ei ole kaubamärgiomanikul direktiivi 2008/95/EÜ artikli 5 lõike 1 punktide a ja b alusel õigust reklaamija vastu hagi esitada, nõudes, et tal keelataks tema kaubamärki mainiva kuulutuse avaldamine veebis.

22. detsembri 2022. aasta kohtuotsus (suurkoda) Louboutin (kaubamärgist tulenevaid õigusi rikkuva tähise kasutamine veebipõhisel kauplemiskohal) (C-148/21 ja C-184/21, [EU:C:2022:1016](#))

Teatav punane värvus, mida kasutatakse kõrge kontsaga jalatsite välistallal, on registreeritud alates 2016. aastast Prantsuse luksusjalatsite ja -käekottide disaineri C. Louboutini taotlusel Euroopa Liidu kaubamärgina.

⁹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2008. aasta direktiiv 2008/95/EÜ kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (ELT 2008, L 299, lk 25).

Amazon haldab veebisaite, millel pakub müügiks mitmesugust kaupa nii otse enda nimel ja huvides kui ka kaudselt, pakkudes kolmandast isikust müüjatele veebipõhist kauplemiskohta. Samuti pakub see haldaja kolmandast isikust müüjatele nende kauba ladustamise ja saatmise lisateenuseid.

C. Louboutin tuvastas, et neil veebisaitidel ilmub sageli punase tallaga jalatsite müügikuulutusi, mis tema väitel puudutavad ilma tema nõusolekuta turule viidud kaupa. Tuginedes kõnealusest kaubamärgist tulenevate ainuõiguste rikkumisele, esitas ta Amazoni vastu kaks kaubamärgist tulenevate õiguste rikkumise hagi, ühe tribunal d'arrondissement de Luxembourgile (Luxembourgi piirkondlik kohus, Luksemburg)⁹⁸ ja teise tribunal de l'entreprise francophone de Bruxelles'ile (Brüsseli prantsuskeelne kaubanduskohus, Belgia)⁹⁹.

Need kohtud otsustasid seejärel esitada Euroopa Kohtule mitu eelotsuse küsimust.

Sisuliselt palusid eelotsusetaotluse esitanud kohtud selgitada, kas Euroopa Liidu kaubamärgi määrust¹⁰⁰ tuleb tõlgendada nii, et kui veebimüügisaidil on lisaks saidi haldaja enda müügipakkumustele ka veebipõhine kauplemiskoht, saab seda haldajat käsitada nii, et ta ise kasutab teatavale muule isikule kuuluva ELi kaubamärgiga identset tähist kaupade jaoks, mis on identsed nendega, mille suhtes see kaubamärk on registreeritud, kui kolmandast isikust müüjad pakuvad niisugusel veebipõhisel kauplemiskohal ilma asjaomase kaubamärgi omaniku nõusolekuta müügiks vastava tähisega tähistatud kaupu.

Eelkõige küsisid eelotsusetaotluse esitanud kohtud, kas sellega seoses on tähtsust asjaoludel, et niisugune haldaja kasutab oma veebisaidil avaldatud pakkumuste ühetaolist esitusviisi, avaldades samal ajal reklaamkuulutusi nii kauba kohta, mida ta müüb oma nimel ja huvides, kui ka kolmandast isikust müüjate pakutava kauba kohta asjaomasel veebipõhisel kauplemiskohal, et ta kuvab kõigil neil reklaamkuulutustel enda kui maineka turustaja logo ja et ta pakub kolmandast isikust müüjatele nende kauba turustamisel lisateenuseid, mis seisnevad selles, et ta osutab abi nende reklaamkuulutuste esitamisel, samuti samal turul pakutava kauba ladustamisel ja saatmisel. Selles kontekstis on eelotsusetaotluse esitanud kohtutel tekkinud ka küsimus, kas vajaduse korral tuleb arvesse võtta seda, kuidas kõnealuse veebisaidi kasutajad neid reklaamkuulutusi tajuvad.

Euroopa Kohtu suurkojal oli võimalus teha olulisi täpsustusi küsimuse kohta, kas veebipõhist kauplemiskohta hõlmava veebimüügisaidi haldajal on otsene vastutus ELi kaubamärgi omaniku õiguste rikkumise eest, mis tuleneb asjaolust, et selle kaubamärgiga identne tähis esineb niisugusel kauplemiskohal tegutsevate kolmandast isikust müüjate reklaamkuulutuses.

⁹⁸ Kohtuasi C-148/21.

⁹⁹ Kohtuasi C-184/21.

¹⁰⁰ Täpsemalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2017. aasta määrus (EL) 2017/1001 Euroopa Liidu kaubamärgi kohta (ELT 2017, L 154, lk 1), artikli 9 lõike 2 punkti a.

Olgu meelde tuletatud, et Euroopa Liidu kaubamärgi määruse kohaselt¹⁰¹ annab ELi kaubamärgi registreerimine selle omanikule õiguse takistada kõiki kolmandaid isikuid kasutamast äritegevuse käigus selle kaubamärgiga identset tähist kaupade või teenuste puhul, mis on identsed nendega, mille suhtes kaubamärk on registreeritud.

Euroopa Kohus märkis kõigepealt, et mõistet „kasutamine“ ei ole Euroopa Liidu kaubamärgi määruses määratletud. Ühelt poolt eeldab see sõna siiski aktiivset tegevust ja otsest või kaudset kontrolli kasutamisenä käsitatava toiminguga. Tegelikult on ainult kolmandal isikul, kes saab asjaomast tegevust kontrollida, võimalik vastavat kaubamärgi omaniku nõusolekuta toimuvat kasutamist lõpetada.

Teiselt poolt eeldab kaubamärgiomaniku kaubamärgiga identse või sarnase tähise kasutamine kolmanda isiku poolt vähemalt seda, et kolmas isik kasutab tähist oma kaubandusteedaannetes. Isik võib seega võimaldada oma klientidel kaubamärkidega identseid või sarnaseid tähiseid kasutada, ilma et ta neid tähiseid ise kasutaks. Seetõttu on Euroopa Kohus veebipõhise kauplemiskoha haldajaga seoses asunud seisukohale, et niisugusel kauplemiskohal kuvatavate müügipakkumuste puhul kasutab kaubamärkidega identseid või sarnaseid tähiseid ainult selle haldaja kliendist müüja, mitte haldaja ise, kuna haldaja ei kasuta seda tähist oma kaubandusteedaannetes.

Euroopa Kohus märkis siiski, et tema varasema kohtupraktika raames ei ole temalt küsitud, milline mõju on asjaolul, et kõnealusel veebimüügisaidil on lisaks seal olevale veebipõhisele kauplemiskohale ka asjaomase veebisaidi haldaja enda müügipakkumused, samas kui käesolevates kohtuasjades küsiti just selle mõju kohta. Nimelt oli eelotsusetaotluse esitanud kohtutel käesoleval juhul küsimus, kas lisaks kolmandast isikust müüjale kasutab ka selline veebipõhine kauplemiskoht hõlmava veebimüügisaidi haldaja nagu Amazon oma kaubandusteedaannetes muu isiku kaubamärgiga identset tähist kaupade jaoks, mis on identsed nendega, mille suhtes see kaubamärk on registreeritud, millest tulenevalt võidakse teda lugeda vastutavaks selle kaubamärgi omaniku õiguste rikkumise eest, kui see kolmandast isikust müüja pakub kõnealuse tähisega tähistatud kaupa müügiks niisugusel veebipõhisel kauplemiskohal.

Euroopa Kohus tõdes, et nimetatud küsimus tekib sõltumata sellest, et asjaomase haldaja rolli võib vajaduse korral analüüsida lähtuvalt muudest õigusnormidest, ning kuigi seda, kas haldaja kasutab sellist tähist, tuleb lõppkokkuvõttes hinnata liikmesriigi kohtutel, võib Euroopa Kohus siiski anda liidu õiguse tõlgendamise juhised, mis võivad selleks kasulikud olla.

Selles osas täpsustas Euroopa Kohus seoses kaubandusteedaannetega, et muu isiku kaubamärgiga identse tähise kasutamine selliste veebimüügisaitide, millel asuvad veebipõhised kauplemiskohad, haldaja enda kaubandusteedaannetes eeldab, et niisugune tähis on kolmandate isikute silmis selle ettevõtja kaubandusteedaannete lahutamatu osa ja seega osa selle haldaja tegevusest.

¹⁰¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2017. aasta määrus (EL) 2017/1001 Euroopa Liidu kaubamärgi kohta (ELT 2017, L 154, lk 1), artikli 9 lõike 2 punkt a.

Siinkohal tuletas Euroopa Kohus meelde, et olukorras, kus teenuseosutaja kasutab muu isiku kaubamärgiga identset või sarnast tähist selleks, et edendada mõne oma kliendi poolt selle teenuse abil turustatava kauba müüki, kasutab see teenuseosutaja ise vastavat tähist, kui kasutamine toimub nii, et seeläbi luuakse seos kõnealuse tähise ja asjaomase teenuseosutaja osutatavate teenuste vahel.

Euroopa Kohus on juba asunud seisukohale, et selline teenuseosutaja ise ei kasuta muu isiku kaubamärgiga identset või sarnast tähist, kui tema osutatav teenus ei ole võrreldav teenusega, mille eesmärk on edendada selle tähisega tähistatud kaupade turustamist, ega too kaasa seose loomist asjaomase teenuse ja tähise vahel, kuna kõnealune teenuseosutaja ei ole tarbijale nähtav, mis välistab tema teenuste ja asjaomase tähise igasuguse seostamise.

Euroopa Kohus on seevastu otsustanud, et selline seos on olemas juhul, kui veebipõhise kauplemiskoha haldaja reklaamib veebipõhise viitamisteenuse kaudu muule isikule kuuluva kaubamärgiga identse märksõna abil selliseid kõnealuse kaubamärgiga tähistatud kaupu, mida tema kliendid tema veebipõhisel kauplemiskohal müüvad. Nimelt loob selline reklaam internetikasutajate jaoks, kes sooritavad otsingu selle märksõna järgi, ilmselge seose asjaomase kaubamärgiga tähistatud kauba ja selle ostmise võimaluse vahel vastava veebipõhise kauplemiskoha kaudu. Seetõttu on kõnealuse kaubamärgi omanikul õigus keelata sellel haldajal selline kasutamine, kui reklaam rikub kaubamärgiõigust, kuna niisugune reklaam ei võimalda piisavalt informeeritud ja mõistlikult tähelepanelikul internetikasutajal aru saada, kas reklaamitavad kaubad pärinevad kaubamärgiomanikult või temaga majanduslikult seotud ettevõtjalt või hoopis kolmandalt isikult, või võimaldab tal sellest aru saada üksnes raskustega.

Euroopa Kohus järeldas eeltoodust, et selle kindlakstegemiseks, kas sellise veebimüügisaidi, millel asub teatav veebipõhine kauplemiskoht, haldaja kasutab ise teatava muu isiku kaubamärgiga identset tähist, mis esineb reklaamkuulutuses kauba kohta, mida kolmandast isikust müüja sel veebipõhisel kauplemiskohal pakub, tuleb hinnata, kas selle veebisaidi piisavalt informeeritud ja mõistlikult tähelepanelik kasutaja seostab omavahel asjaomase haldaja teenused ja kõnealuse tähise.

Setõttu on selle kindlakstegemiseks, kas reklaamkuulutust, mille on veebipõhisel kauplemiskohal avaldanud sellel kauplemiskohal tegutsev kolmandast isikust müüja, kasutades muu isiku kaubamärgiga identset tähist, saab lugeda selle veebisaidi haldaja kaubandustedaannete osaks, vaja niisiis analüüsida, kas kuulutus võib luua seose selle haldaja pakutavate teenuste ja kõnealuse tähise vahel, kuna kasutaja võib jääda uskuma, et just see haldaja turustab oma nimel ja huvides kaupa, mille jaoks kõnealust tähist on kasutatud.

Euroopa Kohus rõhutas, et kõnealuse juhtumi asjaolude igakülgse hindamise kontekstis on eriti oluline viis, kuidas reklaamkuulutusi on kõnealusel veebisaidil nii üksikult kui ka kogumis esitatud, ning veebisaidi haldaja pakutavate teenuste laad ja ulatus.

Esiteks, mis puudutab reklaamkuulutuste esitusviisi, siis kohustab liidu õigus reklaamkuulutusi internetis esitama läbipaistvalt viisil, mis võimaldab piisavalt informeeritud ja mõistlikult tähelepanelikul kasutajal hõlpsasti vahet teha, millised pakkumused pärinevad veebisaidi haldajalt ja millised veebipõhisel kauplemiskohal tegutsevalt kolmandast isikust müüjalt. Euroopa Kohtu hinnangul võib asjaolu, et see haldaja kasutab avaldatud pakkumuste ühetaolist esitusviisi, avaldades samal ajal nii enda kui ka kolmandast isikust müüjate reklaamkuulutusi ja kuvades enda kui maineka turustaja logo nii oma veebisaidil kui ka kõigis reklaamkuulutustes, muuta sellise vahetegemise keeruliseks ja jätta seega mulje, et see haldaja turustab oma nimel ja huvides ka nende kolmandast isikust müüjate pakutavaid kaupu.

Teiseks on samuti tõenäoline, et veebipõhise kauplemiskoha haldaja poolt müüjatele osutatavate teenuste, eriti nende kaupade ladustamises, saatmises ja tagastamise haldamises seisnevate teenuste laad ja ulatus jätavad informeeritud ja mõistlikult tähelepanelikule kasutajale mulje, et haldaja turustab kõnealuseid kaupu ise, ja loovad seeläbi nende kasutajate silmis seose selle haldaja teenuste ja kolmandast isikust müüjate kaupadel ja reklaamkuulutustes esinevate tähistega vahel.

Kokkuvõttes otsustas Euroopa Kohus, et sellise veebimüügisaidi haldajat, millel asub lisaks haldaja enda müügipakkumustele ka veebipõhine kauplemiskoht, saab käsitada nii, et ta ise kasutab teatavale muule isikule kuuluva ELi kaubamärgiga identset tähist kaupade jaoks, mis on identsed nendega, mille suhtes see kaubamärk on registreeritud, kui kolmandast isikust müüjad pakuvad niisugusel veebipõhisel kauplemiskohal ilma asjaomase kaubamärgi omaniku nõusolekuta müügiks vastava tähisega tähistatud kaupu, juhul kui selle veebisaidi piisavalt informeeritud ja mõistlikult tähelepanelik kasutaja seostab omavahel haldaja teenused ja kõnealuse tähise, millega on tegemist eelkõige juhul, kui kasutajale võib kõiki asjaomase olukorra asjaolusid arvestades jääda mulje, et vastava tähisega tähistatud kaupu turustab veebisaidi haldaja ise oma nimel ja huvides. Euroopa Kohus lisas, et sellega seoses on tähtsad järgmised asjaolud:

- haldaja kasutab oma veebisaidil avaldatud pakkumuste ühetaolist esitusviisi, avaldades samal ajal reklaamkuulutusi nii kauba kohta, mida ta müüb oma nimel ja huvides, kui ka kolmandast isikust müüjate asjaomasel veebipõhisel kauplemiskohal pakutava kauba kohta;
- ta kuvab kõigil neil reklaamkuulutustel enda kui maineka turustaja logo;
- ta pakub kolmandast isikust müüjatele asjaomase tähisega tähistatud kauba turustamise raames lisateenuseid, mis seisnevad muu hulgas kauba ladustamises ja saatmises.

22. detsembri 2022. aasta kohtuotsus (suurkoda) EUROAPTIEKA (C-530/20, EU:C:2022:1014)

„EUROAPTIEKA“ SIA on Lätis farmaatsiavaldkonnas tegutsev äriühing. Ta kuulub kontserni, mille omandis on apteekide võrgustik ja ravimite jaemüügiga tegelevad äriühingud selles riigis. Veselibas inspekcijas Zāļu kontroles nodaļa (tervishoiuinspeksiooni

ravimijärelevalve talitus, Läti) keelas 2016. aastal EUROAPTIEKA-l levitada soodusmüügi reklaami, mis pakkus vähemalt kolme toote ostmisel iga ravimi ostuhinna vähendamist 15% võrra. Nimetatud otsus võeti vastu riigisisese õigusnormi alusel, mille kohaselt ei tohi käsimumüügiravimite ning hüvitamisele mittekuuluvate ravimite reklaam üldsusele sisaldada teavet, mis ergutab ravimit ostma, õigustades ravimi ostmise vajalikkust ravimi hinnaga, kuulutades välja soodusmüügi või rõhutades, et ravimit müüakse koos teiste (sealhulgas soodushinnaga) ravimite või toodetega.¹⁰²

Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Läti konstitutsioonikohus), kellele EUROAPTIEKA oli 2020. aastal esitanud taotluse, paludes kontrollida selle sätte vastavust põhiseadusele, esitas Euroopa Kohtule eelotsuse küsimused direktiivi 2001/83 tõlgendamise kohta.¹⁰³

Euroopa Kohtu suurkoda täpsustas oma kohtuotsuses mõiste „ravimite reklaamimine“ ulatust selle direktiivi tähenduses eelkõige niisuguse sisu osas, mis ei puuduta mitte konkreetset ravimit, vaid kindlaksmääramata ravimeid. Lisaks võttis ta seisukoha selle kohta, kas riigisisene õigusnorm, milles on ette nähtud sellised keelud, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on nimetatud direktiiviga kooskõlas, eelkõige seoses küsimusega, kas nende keeldude eesmärk on soodustada ravimite mõistlikku kasutamist kõnealuse direktiivi tähenduses.

Esimesena otsustas Euroopa Kohus, et niisuguse teabe levitamine, millega ergutatakse ravimeid ostma, õigustades sellise ostmise vajalikkust nende ravimite hinnaga, kuulutades välja erimumüügi või andes teada, et neid ravimeid müüakse koos muude ravimitega, sealhulgas soodsama hinnaga, või koos muude toodetega, on hõlmatud mõistega „ravimite reklaamimine“ direktiivi 2001/83 tähenduses, isegi kui see teave ei puuduta mitte konkreetset ravimit, vaid kindlaksmääramata ravimeid.

Kõigepealt märkis Euroopa Kohus sõnastuse aspektist, et selle direktiivi artikli 86 lõikes 1, kus kasutatakse mõistet „ravimite reklaamimine“, on ravimitest juttu süstemaatiliselt mitmuses. Lisaks on kõnealune mõiste selles sättes määratletud väga laialt, nii et see hõlmab kõiki ravimite koduüksel propageerimise viise, klientide värbamist või meelitusvahendeid, mille hulka kuulub ravimite reklaamimine üldsusele.

Seejärel märkis Euroopa Kohus kontekstuaalsest vaatenurgast, et direktiivi 2001/83 VIII jaotise sätted, mille hulka kuulub ka artikkel 86, sisaldavad ravimireklaami üldnorme ja aluspõhimõtteid, mistõttu need sätted on kohaldatavad igasugusele tegevusele, mille eesmärk on ravimite väljakirjutamist, tarnimist, müüki ja tarbimist edendada.

Viimaks, mis puudutab direktiiviga 2001/83 taotletavaid eesmärke, siis asus Euroopa Kohus seisukohale, et selle direktiiviga järgitav rahvatervise kaitse põhieesmärk jääks

¹⁰² Ministrite nõukogu 17. mai 2011. aasta määrus nr 378, millega kehtestatakse ravimite reklaamimise üksikasjalikud eeskirjad ja kord, mille alusel on ravimite valmistajatel lubatud anda arstidele tasuta raviminäidiseid (Ministru kabineta noteikumi Nr. 378 „Zāļu reklamēšanas kārtība un kārtība, kādā zāļu ražotājs ir tiesīgs nodot ārstiem bezmaksas zāļu paraugus“) (*Latvijas Vēstnesis* 2011, nr 78), punkt 18.12.

¹⁰³ Täpsemalt peeti silmas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. novembri 2001. aasta direktiivi 2001/83/EÜ inimtervishoiu kasutatavaid ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta (EÜT 2001, L 311, lk 67; ELT eriväljaanne 13/27, lk 69), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiiviga 2004/27/EÜ (ELT 2004, L 136, lk 34; ELT eriväljaanne 13/34, lk 262), artikli 86 lõiget 1, artikli 87 lõiget 3 ja artiklit 90.

suures osas täitmata, kui ravimite koduüksel propageerimine, klientide värbamine või ravimite väljakirjutamise, tarnimise, müügi ja tarbimise edendamiseks mõeldud meelitusvahendid, milles ei viidata konkreetsele ravimile, ei oleks mõistega „ravimite reklaamimine“ hõlmatud ega kuuluks seega selle direktiiviga reklaamimise suhtes ette nähtud keeldude, tingimuste ja piirangute kohaldamisalasse.

Kuna kindlaksmääramata ravimite reklaam, nagu seda on reklaam, mis hõlmab tervet sama patoloogia raviks mõeldud ravimite klassi, võib hõlmata ka retseptiravimeid või hüvitamisele kuuluvaid ravimeid, võtaks nimelt see, kui selline reklaam jäetaks direktiivi 2001/83 ravimite reklaami käsitlevate sätete kohaldamisalast välja, kõnealuses direktiivis sätestatud keeldudelt¹⁰⁴ suures osas nende soovitava toime, kuna siis ei hõlmaks see keeld mis tahes reklaami, mis ei puuduta konkreetset sellesse ravimiklassi kuuluvat ravimit.

Lisaks tõdes Euroopa Kohus, et kindlaksmääramata käsimüügiravimite ning selliste ravimite kogumile, mida ei hüvitata, tehtav reklaam võib samamoodi nagu üheinsa konkreetse ravimi reklaam olla ülemäärane ja järelemõtlematu ning seega kahjustada tervist, meelitades tarbijaid asjaomaste ravimite ületarbimisele või väärkasutusele.

Euroopa Kohus järeldas, et hoolimata sellest, mida märgiti kohtuotsuses A (ravimireklaam ja -müük internetis)¹⁰⁵ ning kohtuotsuses DocMorris¹⁰⁶, hõlmab mõiste „ravimite reklaamimine“ direktiivi 2001/83 tähenduses kõiki konkreetse ravimi või kindlaksmääramata ravimite koduüksel propageerimise viise, klientide värbamist või konkreetse ravimi või kindlaksmääramata ravimite väljakirjutamise, tarnimise, müügi ja tarbimise edendamiseks mõeldud meelitusvahendeid.

Euroopa Kohus lisas, et kuna selle mõiste põhiline tunnusjoon on vastava sõnumi eesmärk, millel on määrav roll reklaami eristamisel tavalisest teabest, ning kuna teabe levitamise tegevusel, mille suhtes põhikohtuasjas kõne all olevat riigisisest õigusnormi kohaldatakse, näib olevat selline müügiedenduslik eesmärk, siis kuulub see tegevus kõnealuse mõiste alla.

Teisena asus Euroopa Kohus seisukohale, et kui riigisisese õigusnormiga kehtestatakse piirangud, mida ei ole selles direktiivis ette nähtud, kuid mis vastavad asjaomase direktiiviga järgitavale rahvatervise kaitse põhieesmärgile, keelates käsimüügiravimite ning selliste ravimite, mida ei hüvitata, üldsusele suunatud reklaamis sellise teabe kasutamise, millega ergutatakse ravimeid ostma, õigustades sellise ostmise vajalikkust nende ravimite hinnaga, kuulutades välja erimüügi või rõhutades, et neid ravimeid müüakse koos muude ravimitega, sealhulgas soodsama hinnaga, või koos muude toodetega, siis ei ole see riigisisene õigusnorm direktiivi 2001/83 sätetega¹⁰⁷ vastuolus.

¹⁰⁴ Direktiivi 2001/83 artikli 88 lõike 1 punkt a ja lõige 3.

¹⁰⁵ 1. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus A (ravimireklaam ja -müük internetis) (C-649/18, [EU:C:2020:764](#)), punkt 50).

¹⁰⁶ 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus DocMorris (C-190/20, [EU:C:2021:609](#)), punkt 20.

¹⁰⁷ Täpsemalt direktiivi 2001/83 artikli 87 lõikega 3 ja artikliga 90.

Nimetatud tõlgenduse toetuseks meenutas Euroopa Kohus seoses sellega, kuidas suhestuvad omavahel nõue, et nimetatud reklaamiga peab olema soodustatud ravimite mõistlik kasutamine,¹⁰⁸ ning direktiivis 2001/83 nimetatud piirangud, mis on esitatud lubamatute reklaami sisu elementide loetelu kujul,¹⁰⁹ esiteks seda, et asjaolu, et asjaomane direktiiv ei sisalda teatavaid reklaami sisu komponente käsitlevat erinormi, ei takista igasuguse ravimite ülemäärase ja järelemõtlematu reklaamimise ärahoidmise eesmärki järgides seda, et liikmesriigid keelavad¹¹⁰ sellised reklaami sisu komponendid põhjusel, et need soodustavad ravimi ebamõistlikku kasutamist.

Järelikult ning isegi kui direktiiv 2001/83 lubab käsimüügiravimeid reklaamida, peavad liikmesriigid selleks, et vastavalt kaitse tagamise põhieesmärgile ennetada rahvatervisele ohu ilmnamist, keelama käsimüügiravimite ning hüvitamisele mittekuuluvate ravimite reklaamis selliste reklaami sisu komponentide kasutamise, mis soodustavad ravimi ebamõistlikku kasutamist.

Teiseks, mis puudutab küsimust, kas niisugused keelud, nagu on kõne all põhikohtuasjas, puudutavad taolisi reklaami sisu komponente, siis märkis Euroopa Kohus, et lõpptarbija hindab käsimüügiravimite ning ravimite, mida ei hüvitata, puhul sageli niisuguste ravimite ostmise kasulikkust või vajalikkust ise, ilma arsti abita. Tarbijal ei ole aga tingimata spetsiifilisi ja objektiivseid teadmisi, mis võimaldaksid tal nende ravitoimet hinnata. Reklaam võib seega avaldada tarbija hinnangule ja valikule eriti olulist mõju nii ravimi kvaliteedi kui ka ostetava koguse osas.

Nimetatud kontekstis võivad sellised reklaami sisu komponendid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, meelitada tarbijaid käsimüügiravimeid ning ravimeid, mida ei hüvitata, ostma, lähtudes nende ravimite hinnaga seotud majanduslikust kriteeriumist, ning seetõttu võivad need ajendada tarbijaid asjaomaseid ravimeid ostma ja tarbima, ilma et oleks antud objektiivset hinnangut, mis põhineks vastavate ravimite ravitoimel ja konkreetsel meditsiinilistel vajadustel.

Euroopa Kohus asus aga seisukohale, et reklaam, mis juhib tarbija tähelepanu kõrvale ravimi võtmise vajaduse objektiivselt hindamiselt, ergutab ravimi ebamõistlikku ja ülemäärast kasutamist. Selline ravimite ebamõistlik ja ülemäärane kasutamine võib tuleneda ka reklaamist, mis samastab nagu sooduspakkumisi või ravimite ja muude toodete kombineeritud müüki puudutav reklaam ravimid teiste tarbekaupadega, millele tehakse üldiselt allahindlusi ja sooduspakkumisi, kui tehtavad kulutused ületavad teatavat määra.

Euroopa Kohus järeldas selle põhjal, et selline riigisisene õigusnorm, nagu on kõne all põhikohtuasjas, vastab rahvatervise kaitse põhieesmärgile ja on seega direktiiviga 2001/83 kooskõlas, kuivõrd selle normiga on keelatud levitada käsimüügiravimite ning ravimite, mida ei hüvitata, ebamõistlikku ja ülemäärast

¹⁰⁸ Direktiivi 2001/83 artikli 87 lõikes 3 sätestatud nõue.

¹⁰⁹ Direktiivi 2001/83 artiklis 90 loetletud piirangud.

¹¹⁰ Direktiivi 2001/83 artikli 87 lõike 3 alusel.

kasutamist ergutavate reklaami sisu komponente, ilma et see kahjustaks apteekide võimalust teha ravimite ja muude tervishoiutoodete müümisel allahindlusi ja sooduspakkumisi.

2. Vahendajast teenuseosutajate vastutus

3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Glawischnig-Piesczek* (C-18/18, [EU:C:2019:821](#))

Facebook Ireland haldab ülemaailmset suhtlusvõrgustiku platvormi (edaspidi „Facebook Service“), mis on mõeldud kasutajatele väljaspool Ameerika Ühendriike ja Kanadat. Eva Glawischnig-Piesczek oli Austria parlamendi alamkoja (Nationalrat) saadik, Roheliste (die Grünen) parlamendifraktsiooni esimees ja Roheliste partei üleriigiline juht. Üks Facebook Service'i kasutaja jagas 3. aprillil 2016 oma isiklikul Facebooki-profiilil Austria veebiajakirjast oe24.at pärinevat artiklit pealkirjaga „Rohelised: põgenike minimaalne sissetulek peab jääma“. Selle avaldamise tulemusel tekkis suhtlusvõrgustiku platvormile eelvaade artikli avaldanud veebisaidile, nii et näha oli artikli pealkiri, lühike sisukokkuvõte ja E. Glawischnig-Piesczeki pilt. See kasutaja avaldas artikli kohta ka kommentaari, mille sõnastus oli eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul põhikohtuasja hageja au riivav ning teda solvav ja laimav. Postitust võis näha iga Facebook Service'i kasutaja.

E. Glawischnig-Piesczek nõudis 7. juuli 2016. aasta kirjas Facebook Irelandilt muu hulgas kõnealuse kommentaari kustutamist. Kuna Facebook Ireland kommentaari ei eemaldanud, esitas E. Glawischnig-Piesczek hagi kaubanduskohtule, kes kohustas Facebook Irelandi lõpetama kohe ja kuni rikkumise lõpetamise hagi lõpliku lahendamiseni põhikohtuasja hagejat kujutavate fotode avaldamise ja/või levitamise. Facebook Ireland tõkestas Austrias juurdepääsu postituse algsele sisule.

Liidumaa kõrgeim kohus jättis talle esitatud apellatsioonkaebust menetledes esimese astme kohtu määruse identselt sõnastatud väidete osas jõusse. Kõnealune kohus otsustas seevastu, et kohustus lõpetada samatähendusliku sisuga väidete levitamine puudutab üksnes väiteid, millest andis Facebook Irelandile teada põhikohtuasja hageja või kolmas isik või millest ta sai teada muul viisil. Mõlemad põhikohtuasja pooled esitasid Oberster Gerichtshofile (Austria kõrgeim üldkohus) kassatsioonkaebuse.

Eelotsusetaotlus käsitles peamiselt direktiivi 2000/31/EÜ artikli 15 lõike 1 tõlgendamist.

Euroopa Kohus märkis esmalt, et on õiguspärane, kui pädeval kohtul on võimalik selleks, et kohustada veebimajutusteenuse osutajat tõkestama igasugused uued rünnakud asjasse puutuvate huvide vastu, nõuda sellelt veebimajutusteenuse osutajalt, et ta tõkestaks juurdepääsu talletatud teabele, mis on sisu poolest identne varem ebaseaduslikuks tunnistatud teabega, või kõrvaldaks selle teabe olenemata sellest, kelle taotlusel see teave on talletatud.

Seejärel leidis Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohtul on lubatud kohustada veebimajutusteenuse osutajat kustutama teabe, mille ta on talletanud ja mille sisu on samatähenduslik varem ebaseaduslikuks tunnistatud teabega, või tõkestama sellele juurdepääsu. Seda esiteks tingimusel, et selle ettekirjutusega nõutav teabe jälgimine ja otsimine on piiratud teabega, millega edastatakse sõnum, mille sisu jääb ebaseaduslikuks tunnistatud teabe sisuga võrreldes põhimõtteliselt muutumatuks, ja mis sisaldab ettekirjutuses kindlaks määratud asjaolusid. Teiseks peab olema täidetud tingimus, et erinevused selle samatähendusliku sisu sõnastuses ei ole varem ebaseaduslikuks tunnistatud teabe sõnastusega võrreldes sellised, et asjaomane veebimajutusteenuse osutaja oleks sunnitud seda sisu eraldi hindama.

Viimaks on sellisel kohtul õigus kohustada veebimajutusteenuse osutajat kõrvaldama ettekirjutuses nimetatud teabe või tõkestama sellele juurdepääsu üle maailma, arvestades asjakohast rahvusvahelist õigust.

8. detsembri 2022. aasta kohtuotsus (suurkoda) Google (väidetavalt ebaõigele sisule suunava lingi eemaldamine) (C-460/20, [EU:C:2022:962](#)).

Põhikohtuasja hagejad on TU, kes on mitmel vastutaval ametikohal ja kellel on osalus mitmes äriühingus, ning tema elukaaslane RE, kes oli kuni 2015. aasta maini neist äriühingutest ühe prokurist. Nende kohta ilmus kolm artiklit, mille avaldas 2015. aastal oma hallataval veebisaidil G-LLC. Neis artiklites, millest ühte illustreeris neli hagejatest tehtud fotot, mis jätsid mulje, et viimased elavad luksuslikku elu, kritiseeriti nende mitme äriühingu investeerimismudelit. Artiklitega sai tutvuda Google LLC (edaspidi „Google“) otsingumootori kaudu, sisestades sellesse hagejate perekonna- ja eesnimed kas eraldi või ka koos teatavate äriühingute nimedega. Otsingutulemuste loetelus viidati neile artiklitele lingiga ning fotodega, mis olid kuvatud pisipiltidena (*thumbnails*).

Põhikohtuasja hagejad palusid Google'il kui tema otsingumootoriga töödeldavate isikuandmete vastutaval töötlejal esiteks eemaldada otsingutulemuste loetelust lingid kõnealustele artiklitele, kuna need sisaldavad ebaõigeid väiteid ja laimavaid arvamusi, ning teiseks eemaldada otsingutulemuste loetelust pisipildid. Google keeldus seda taotlust rahuldamast.

Kuna põhikohtuasja hagejate hagi ja apellatsioonkaebus jäeti rahuldamata, esitasid nad Bundesgerichtshofile (liitvabariigi kõrgeim üldkohus, Saksamaa) kassatsioonkaebuse, mida menetledes esitas Bundesgerichtshof Euroopa Kohtule isikuandmete kaitse üldmääruse¹¹¹ ja direktiivi 95/46¹¹² tõlgendamise kohta eelotsusetaotluse.

¹¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT 2016, L 119, lk 1), artikli 17 lõike 3 punkt a.

¹¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT 1995, L 281, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355), artikli 12 punkt b ja artikli 14 esimese lõigu punkt a.

Euroopa Kohtu suurkoda arendas oma otsusega edasi enda kohtupraktikat, milles käsitletakse tingimusi, mida kohaldatakse linkide eemaldamise taotluste suhtes, mis on esitatud otsingumootori haldajale isikuandmete kaitse reeglite alusel.¹¹³ Konkreetsemalt analüüsis ta esiteks otsingumootori haldaja kohustuste ja vastutuse ulatust, kui ta menetleb linkide eemaldamise taotlust, mis põhineb lingitud sisu leiduva teabe väidetaval ebaõigsusel, ning teiseks andmesubjekti tõendamiskoormist seoses selle ebaõigsusega. Samuti sõnastas ta seisukoha selle suhtes, kas pildiotsingu tulemuste loetelust pisipiltidena kuvatud fotode eemaldamise taotluse läbivaatamisel on vaja arvesse võtta nende fotode veebis avaldamise algset konteksti.

Esimesena otsustas Euroopa Kohus, et kui linkide eemaldamise taotlust – mis on esitatud otsingumootori haldajale ja milles nõutakse otsingutulemuste loetelust selle lingi eemaldamist, mis suunab väidetavalt ebaõigeid väiteid sisaldava sisu juurde – läbi vaadates kaalutakse ühelt poolt õigust eraelu puutumatusel ja isikuandmete kaitsele ning teiselt poolt õigust sõna- ja teabevabadusele¹¹⁴, siis ei sõltu lingi eemaldamine tingimusest, et lingitud sisu õigsuse küsimus oleks vähemalt ajutiselt lahendatud taotluse esitanud isiku poolt sisu pakkuja vastu esitatud hagi raames.

Selle analüüsimisel, millistel tingimustel on otsingumootori haldaja kohustatud linkide eemaldamise taotluse rahuldama ja seega kustutama andmesubjekti nimega tehtud otsingu tagajärjel kuvatavast tulemuste loetelust lingi veebilehele, mis sisaldab väiteid, mida kõnealune isik peab ebaõigeiks, meenutas Euroopa Kohus kõigepealt järgmist:

- kuna otsingumootori tegevus võib märkimisväärselt ja veebisaitide avaldajate tegevusele lisanduvalt mõjutada põhiõigust eraelu puutumatusel ja isikuandmete kaitsele, peab otsingumootori haldaja kui selle tegevuse eesmärgi ja vahendeid kindlaks määrav isik oma ülesannete, pädevuse ja võimaluste piires tagama, et direktiivis 95/46 ja isikuandmete kaitse üldmääruses ette nähtud tagatised saaksid avaldada oma täielikku mõju ning et andmesubjektid oleksid tõepoolest tõhusalt ja täielikult kaitstud;
- otsingumootori haldaja peab linkide eemaldamise taotluse saamisel kontrollima, kas kõnealuse veebilehe lingi sisaldumine otsingutulemuste loetelus on vajalik selleks, et internetikasutajad, kes võivad olla huvitatud sellise otsingu kaudu sellele veebilehele pääsemisest, saaksid teostada õigust teabevabadusele, mis on kaitstud õigusega sõna- ja teabevabadusele;
- isikuandmete kaitse üldmääruses on sõnaselgelt ette nähtud nõue kaaluda ühelt poolt põhiõigust eraelu puutumatusel ja isikuandmete kaitsele ning teiselt poolt põhiõigust teabevabadusele.

¹¹³ 13. mai 2014. aasta kohtuotsus Google Spain ja Google (C-131/12, [EU:C:2014:317](#)) ning 24. septembri 2019. aasta kohtuotsus GC jt (delikaatsetele andmetele viitavate linkide eemaldamine) (C-136/17, [EU:C:2019:773](#)) ja Google (linkide eemaldamise territoriaalne ulatus) (C-507/17, [EU:C:2019:772](#)).

¹¹⁴ Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklitega 7, 8 ja 11 tagatud põhiõigused.

Kõigepealt märkis Euroopa Kohus, et kuigi õigus eraelu puutumatusel ja õigus andmesubjekti isikuandmete kaitsele kaaluvad üldjuhul üles nende internetikasutajate õigustatud huvi, kes on kõnealusele teabele juurdepääsust potentsiaalselt huvitatud, võib see tasakaal siiski sõltuda juhtumi konkreetsetest asjaoludest, eelkõige selle teabe laadist ja delikaatsusest andmesubjekti eraelu seisukohast ning üldsuse huvist seda teavet saada, mis omakorda võib varieeruda olenevalt sellest, milline on selle andmesubjekti roll avalikus elus.

Küsimus, kas lingitud sisu on õige või mitte, on sellisel hindamisel samuti asjakohane tegur. Teatud asjaoludel võivad nimelt internetikasutajate õigus teabele ja sisu pakkuja sõnavabadus kaaluda üles õiguse eraelu puutumatusel ja isikuandmete kaitsele, eelkõige siis, kui andmesubjekt mängib rolli avalikus elus. Kuid see suhe muutub vastupidiseks siis, kui vähemalt osa linkide eemaldamise taotlusega hõlmatud teabest, mis ei ole kogu sisu seisukohast vähetähtis, osutub ebaõigeks. Sellisel juhul ei saa teabe andmise ja saamise õigust arvesse võtta, kuna need ei saa hõlmata õigust sellist teavet levitada ja sellega tutvuda.

Esiteks täpsustas Euroopa Kohus kohustuste kohta, mis on seotud lingitud sisus oleva teabe õigsuse või ebaõigsuse tõendamisega, et selle teabe ebaõigsuse tõttu linkide eemaldamist taotlev isik peab tõendama, et see teave või vähemalt selline osa sellest teabest, mis ei ole kogu sisu seisukohast vähetähtis, on ilmselgelt ebaõige. Selleks et sellele isikule ei pandaks aga ülemäärast koormust, mis võib kahjustada linkide eemaldamise õiguse soovitatavat toimet, peab ta esitama üksnes tõendid, mida võib konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades temalt mõistlikult nõuda. See isik ei saa üldjuhul olla kohustatud esitama juba kohtueelses etapis oma linkide eemaldamise taotluse toetuseks kohtuotsust, mis on tehtud veebisaidi avaldaja suhtes, ka mitte esialgse õiguskaitse menetluses tehtud lahendi vormis.

Teiseks rõhutas Euroopa Kohus otsingumootori haldaja kohustuste ja vastutuse kohta, et otsingumootori haldaja peab selle kontrollimisel, kas konkreetne sisu võib pärast linkide eemaldamise taotluse esitamist jätkuvalt olla tema otsingumootori kaudu tehtud otsingute tulemuste loetelus, võtma aluseks kõik asjasse puutuvad õigused ja huvid ning kõik konkreetse juhtumi asjaolud. Sellelt haldajalt ei saa aga nõuda, et ta uuriks faktilisi asjaolusid ja peaks selleks sisu pakkujaga diskussiooni, et saada puuduvad andmed lingitud sisu õigsuse kohta. Kohustus aidata kaasa lingitud sisu õigsuse või ebaõigsuse kindlakstegemisele paneks kõnealusele haldajale suurema koormuse, kui temalt võib mõistlikult oodata, arvestades tema ülesandeid, pädevust ja võimalusi. Selline lahendus tooks kaasa tõsise ohu, et eemaldatakse lingid sisule, mis vastavad avalikkuse õiguspärasele ja ülekaalukale teabevajadusele, ja seetõttu muutub selle teabe internetis leidmine keeruliseks. Seega esineks tegelik heidutava mõju oht sõna- ja teabevabaduse teostamisele, kui otsingumootori haldaja tegeleks peaaegu süstemaatiliselt selliste linkide eemaldamisega, et vältida olukorda, kus tal lasub selle kindlakstegemiseks, kas lingitud sisu on õige või mitte, kohustus uurida asjasse puutuvaid fakte.

Seega juhul, kui linkide eemaldamise taotleja esitab tõendid, mis tõendavad, et lingitud sisus leiduv teave või vähemalt selline osa teabest, mis ei ole kogu sisu seisukohast vähetähtis, on ilmselgelt ebaõige, on otsingumootori haldaja kohustatud linkide eemaldamise taotluse rahuldama. Sama kehtib juhul, kui taotleja esitab kohtuotsuse, mis on tehtud veebisaidi avaldaja suhtes ja milles on tuvastatud, et lingitud sisus leiduv teave, mis ei ole kogu selle sisu seisukohast vähetähtis, on vähemalt esmapilgul ebaõige. Seevastu juhul, kui sellist kohtuotsust ei ole tehtud ning kui lingitud sisus leiduv teave ei ole taotleja esitatud tõendeid arvestades ilmselgelt ebaõige, ei ole otsingumootori haldaja kohustatud linkide eemaldamise taotlust rahuldama. Kui kõnealune teave võib anda panuse avalikes huvides toimuvasse arutellu, tuleb konkreetse juhtumi kõiki asjaolusid arvestades omistada eriline tähtsus sõna- ja teabevabaduse õigusele.

Lõpuks lisas Euroopa Kohus, et kui otsingumootori haldaja jätab linkide eemaldamise taotlusele reageerimata, võib andmesubjekt pöörduda järelevalveasutusse või kohtusse, et need teeksid vajalikud kontrollid ja annaksid vastutavale töötajale korralduse konkreetsete meetmete võtmiseks. Just kohtute ülesanne on tagada vastanduvate huvide kaalumine, kuna neil on parimad eeldused keeruliseks ja põhjalikuks kaalumiseks, mille käigus võetakse arvesse kõiki asjakohases kohtupraktikas esitatud kriteeriume ja vaatepunkte.

Teisena otsustas Euroopa Kohus, et kui linkide eemaldamise taotlust – milles nõutakse füüsilise isiku nime põhjal tehtud pildiotsingu tulemustest seda isikut kujutavate pisipiltidena kuvatud fotode eemaldamist – läbi vaadates kaalutakse eespool viidatud põhiõigusi, tuleb võtta arvesse nende fotode informatiivset väärtust, olenemata nende fotode avaldamise kontekstist veebilehel, kust need on võetud. Siiski tuleb arvesse võtta otsingutulemuste loetelus kuvatud fotodega vahetult kaasnevat tekstilist osa, mis võib selgitada nende fotode informatiivset väärtust.

Seda järeldust tehes rõhutas Euroopa Kohus, et internetis otsingumootori abil isiku nime põhjal tehtud pildiotsingule kehtivad samad põhimõtted, mis kehtivad veebilehtede ja seal sisalduva teabe otsingute suhtes. Tähtis on, et kui pärast nime põhjal tehtud otsingut kuvatakse andmesubjekti fotod pisipiltidena, võib see riivata eriti tugevalt selle isiku eraelu puutumatust ja õigust isikuandmete kaitsele.

Seetõttu peab otsingumootori haldaja juhul, kui talle on esitatud linkide eemaldamise taotlus, milles palutakse kustutada isiku nime põhjal tehtud pildiotsingu tulemustest seda isikut kujutavad pisipiltidena kuvatud fotod, kontrollima, kas kõnealuste fotode kuvamine on vajalik selleks, et internetikasutajad, kes on potentsiaalselt huvitatud sellise otsingu kaudu nende fotodega tutvumisest, saaksid teostada õigust teabevabadusele.

Kuna otsingumootor kuvab aga andmesubjekti fotosid väljaspool konteksti, milles need on viidatud veebilehel avaldatud, enamasti eesmärgiga illustreerida sellel veebilehel olevat teksti, siis tuleb kindlaks teha, kas nõutaval vastanduvate õiguste ja huvide kaalumisel tuleb seda konteksti siiski arvesse võtta. Küsimus, kas see hindamine peab

hõlmama ka selle veebilehe sisu, kus asub foto, mille pisipildina kuvamise lõpetamist taotletakse, sõltub kõnealuse töötlemise esemest ja laadist.

Euroopa Kohus märkis esiteks kõnealuse töötlemise eseme kohta, et fotode kui mitteverbaalsete kommunikatsioonivahendite avaldamine võib mõjutada internetikasutajaid rohkem kui avaldatud tekstid. Fotod on sellistena tõepoolest oluline vahend internetikasutajate tähelepanu äratamisel ja võivad tekitada huvi nendega illustreeritud artiklitega tutvumise vastu. Eriti just selle asjaolu tõttu, et fotosid saab sageli tõlgendada mitut moodi, võib aga nende pisipiltidena kuvamine otsingutulemuste loetelus riivata andmesubjekti õigust tema kujutise kaitsesele eriti tõsiselt, mida tuleb vastanduvate õiguste ja huvide kaalumisel arvesse võtta. Õigusi ja huve peab kaaluma erinevalt, sõltuvalt sellest, kas tegemist on artiklitega, millele on lisatud veebilehe avaldaja avaldatud fotod, mis nende algses kontekstis illustreerivad neis artiklites esitatud teavet ja neis väljendatud arvamusi, või hoopis fotodega, mille otsingumootori haldaja kuvab tulemuste loetelus pisipiltidena väljaspool konteksti, milles need algsel internetilehel avaldati.

Sellega seoses meenutas Euroopa Kohus, et põhjus, mis õigustab isikuandmete avaldamist veebisaidil, ei lange tingimata kokku põhjusega, mida kohaldatakse otsingumootori tegevusele, ning pealegi, kui see nii ka oleks, võib asjasse puutuvate õiguste ja huvide vajaliku kaalumise tulemus olla erinev sõltuvalt sellest, kas andmeid töötles otsingumootori haldaja või selle veebilehe avaldaja. Ühelt poolt võivad töötlemist õigustavad huvid olla erinevad ja teiselt poolt ei tarvitse tagajärjed, mis on sellisel töötlemisel andmesubjektile ja eelkõige tema eraelule, olla samasugused.¹¹⁵

Teiseks tõdes Euroopa Kohus otsingumootori haldaja poolse töötlemise laadi kohta, et kui otsingumootori haldaja kogub internetis avaldatud füüsiliste isikute fotosid ja kuvab neid pildiotsingu tulemustes eraldi pisipiltidena, pakub ta teenust, millega kaasneb autonoomne isikuandmete töötlemine, mis on eraldiseisev selle veebilehe avaldaja andmetöötlustest, millelt fotod on võetud, ning eraldiseisev töötlemisest, mis seisneb sellele veebilehele linkidega viitamises, mille eest otsingumootori haldaja samuti vastutab.

Järelikult tuleb otsingumootori haldaja tegevust, mis seisneb pildiotsingu tulemuste pisipiltidena kuvamises, hinnata autonoomselt, kuna sellest tegevusest tulenev põhiõiguste täiendav riive võib olla eriti intensiivne seetõttu, et nime põhjal tehtud otsingu käigus koondatakse kogu teave, mida internetis andmesubjekti kohta leidub. Selle autonoomse hindamise raames tuleb arvesse võtta asjaolu, et see kuvamine on iseenesest tulemus, mida internetikasutaja otsib, olenemata sellest, kas ta hiljem otsustab algselt veebilehele minna või mitte.

Euroopa Kohus nentis siiski, et selline spetsiifiline kaalumise, milles võetakse arvesse otsingumootori haldaja poolse töötlemise autonoomsust, ei mõjuta selliste tekstilõikude

¹¹⁵ Vt kohtuotsus Google Spain ja Google (C-131/12, [EU:C:2014:317](#), punkt 86).

võimalikku asjakohasust, mis võivad olla vahetult otsingutulemuste loetelus kuvatud foto juures, kuna need tekstilõigud võivad selgitada kõnealuse foto informatiivset väärtust avalikkuse jaoks ning seega mõjutada asjasse puutuvate õiguste ja huvide kaalumist.

3. Konkurentsioigus

13. oktoobri 2011. aasta kohtuotsus Pierre Fabre (C-439/09, [EU:C:2011:649](#))

Äriühing Pierre Fabre Dermo-Cosmétique (edaspidi „PFDC“) valmistas kosmeetikatooteid ja turustas neid apteekide kaudu Euroopa turul. Need tooted ei kuulunud ravimite hulka. Toodete turustuslepingutes oli siiski täpsustatud, et müük peab toimuma üksnes füüsilises ruumis ja kohal peab viibima proviisori diplomiga isik. Sellega oli sisuliselt välistatud igasugune müük interneti kaudu. Prantsuse konkurentsiamet otsustas, et kuna sisuliselt keelavad PFDC turustuslepingud igasuguse müügi interneti kaudu, kujutavad need endast konkurentsivastaseid lepinguid, mis on vastuolus nii Prantsuse õigusaktide kui ka Euroopa Liidu konkurentsioigusega. PFDC esitas cour d'appel de Paris'le (Pariisi apellatsioonikohus, Prantsusmaa) konkurentsiameti otsuse peale kaebuse. See kohus soovis Euroopa Kohtult teada, kas üldine ja täielik keeld müüa kaupu interneti kaudu kujutab endast „eesmärgil põhinevat“ konkurentsipiirangut, kas sellisele lepingule võib kohaldada grupierandit või – kui grupierand ei ole kohaldatav –, kas siis võib tegemist olla ELTL artikli 101 lõike 3 kohase üksikerandiga.

Euroopa Kohus vastas, et ELTL artikli 101 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et valikulise turustussüsteemi raames kehtestatud lepingutingimus kujutab endast selle sätte mõttes eesmärgil põhinevat piirangut, kui pärast selle lepingutingimuse individuaalset uurimist ilmneb, et see tingimus ei ole objektiivselt põhjendatud. Kõnealune lepingutingimus vähendab nimelt oluliselt volitatud turustaja võimalust müüa lepingujärgseid tooteid klientidele, kes asuvad väljaspool tema lepingujärgset territooriumi või tegevuspiirkonda. Niisiis võib see piirata konkurentsi selles sektoris.

Siiski on olemas õiguspäraseid nõudeid, näiteks spetsialiseerunud kaubanduse säilitamine, milles suudetakse osutada spetsiifilisi teenuseid kõrgekvaliteetsete ja kõrgtehnoloogiliste toodete puhul, ning need nõuded õigustavad hinnakonkurentsi kahanemist niisuguse konkurentsi kasuks, mis põhineb muudel teguritel kui hind. Valikulise turustussüsteemi korraldamine ei kuulu ELTL artikli 101 lõikes 1 sätestatud keelu alla juhul, kui edasimüüjate valik toimub kvalitatiivset laadi objektiivsete kriteeriumide alusel, mis määratakse kindlaks ühetaoliselt kõikide potentsiaalsete edasimüüjate suhtes ning mida kohaldatakse mittediskrimineerivalt, kui kõnealuse toote omadused nõuavad kvaliteedi säilitamiseks ja asjakohase kasutamise tagamiseks niisugust turustusvõrku ning viimaseks juhul, kui kindlaksmääratud kriteeriumid ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik. Kõnealusel juhul, kus tegemist on konkreetset

kosmeetika- ja kehahügieenitoodete müügiga, ei saa maine säilitamine olla õiguspärane eesmärk, mis põhjendaks konkurentsi piiramist.

Määruse (EÜ) nr 2790/1999¹¹⁶ artikli 4 punkti c tuleb tõlgendada nii, et selle määruse artiklis 2 ette nähtud grupierandit ei kohaldata vertikaalkokkulepete suhtes, mille eesmärk on piirata jaemüügitasandil tegutsevate valikulise turustussüsteemi liikmete aktiivset või passiivset müüki lõppkasutajatele, ilma et see piiraks võimalust keelata süsteemi liikmetel tegutseda asukohas, milleks puudub luba.

6. detsembri 2017. aasta kohtuotsus Coty Germany (C-230/16, [EU:C:2017:941](#))

Coty Germany müüs Saksamaal luksuskosmeetikatooteid. Selleks et säilitada oma luksuslikku mainet, turustas ta oma teatavaid kaubamärke valikulise turustussüsteemi, see tähendab volitatud turustajate kaudu. Turustajate müügikohad pidid vastama teatud hulga nõuetele müügiiruumi asukoha, sisustuse ja paigutuse suhtes. Volitatud turustajatel oli ka lubatud müüa kõnealuseid tooteid veebis, kuid ainult juhul, kui see toimub nende enda elektroonilise vaateakna kaudu või kolmandate, volituseta isikute platvormide kaudu, kui viimased sekkuvad tarbijale nähtamatul kujul. Seevastu oli keelatud nende kaupade müük internetis kolmandate isikute platvormide kaudu, mis on tarbijale nähtavad.

Coty Germany esitas Saksa kohtutele hagi ühe oma volitatud turustaja, Parfümerie Akzente vastu, et selle lepingutingimuse alusel keelataks viimasel turustada Coty tooteid amazon.de platvormi kaudu. Kuna Oberlandesgericht Frankfurt am Mainil (liidumaa kõrgeim üldkohus Frankfurdis, Saksamaa) tekkis küsimus, kas selline tingimus on liidu konkurentsiõiguse kohaselt lubatud, pöördus ta Euroopa Kohtusse.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et ELTL artikli 101 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et luksuskaupade valikuline turustussüsteem, mille eesmärk on säilitada nende kaupade luksuslikku mainet, on selle sättega kooskõlas. Seda juhul, kui edasimüüjate valik toimub kvalitatiivset laadi objektiivsete kriteeriumide alusel, mis määratakse kindlaks ühetaoliselt kõikide potentsiaalsete edasimüüjate suhtes ja mida kohaldatakse mittediskrimineerivalt, ning kui kindlaksmääratud kriteeriumid ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik.

Peale selle tuleb määruse (EL) nr 330/2010¹¹⁷ artiklit 4 tõlgendada nii, et turul turustajatena tegutsevatele luksuskaupade valikulise turustussüsteemi liikmetele kehtestatud keeld kaasata nähtaval viisil internetimüüki kolmandaid ettevõtjaid ei ole klientide piirang artikli 4 punkti b tähenduses ega lõppkasutajatele passiivse müügi piirang nimetatud määruse artikli 4 punkti c tähenduses.

¹¹⁶ Komisjoni 22. detsembri 1999. aasta määrus (EÜ) nr 2790/1999 asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamise kohta vertikaalkokkuleppe ja kooskõlastatud tegevuse liikide suhtes (EÜT 1999, L 336, lk 21; ELT eriväljaanne 08/01, lk 364).

¹¹⁷ Komisjoni 20. aprilli 2010. aasta määrus (EL) nr 330/2010 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki vertikaalsete kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse suhtes (ELT 2010, L 102, lk 1).

4. juuli 2023. aasta kohtuotsus Meta Platforms jt (suhtlusvõrgustiku kasutamise tüüptingimused) (C-252/21, [EU:C:2023:537](#))

Äriühingule Meta Platforms kuulub veebipõhine suhtlusvõrgustik Facebook, mis on erakasutajatele tasuta. Selle suhtlusvõrgustiku ärimudel põhineb rahastamisel internetireklaami kaudu, mida kohandatakse võrgustiku üksikasutajatele. Sellise reklaami teevad tehniliselt võimalikuks võrgustiku kasutajate üksikasjalike profiilide automatiseeritud koostamine ja Meta kontserni tasandil pakutavad veebipõhised teenused. Selleks, et kasutajatel oleks võimalik seda suhtlusvõrgustikku kasutada, peavad nad nõustuma Meta Platformsi koostatud tüüptingimustega, milles on viidatud selle äriühingu kehtestatud andmete ja küpsiste kasutamise poliitikale. Viimase kohaselt kogub Meta Platforms lisaks andmetele, mida kasutajad registreerimisel ise esitavad, ka andmeid, mis puudutavad kasutajate tegevust suhtlusvõrgustikus ja sellest väljaspool, ning seob need asjaomaste kasutajate Facebooki kontodega. Viimati nimetatud andmed, mida nimetatakse ka „*off-Facebooki* andmeteks“, on osalt andmed kolmandate isikute veebisaitide ja rakenduste külastamise kohta ning osalt andmed teiste Meta kontserni kuuluvate veebipõhiste teenuste (sh Instagrami ja WhatsAppi) kasutamise kohta. Koos võetuna võimaldavad niiviisi kogutud andmed teha üksikasjalikke järeldusi kõnealuste kasutajate eelistuste ja huvide kohta.

Saksamaa föderaalne konkurentsiamet (Bundeskartellamt) keelas 6. veebruari 2019. aasta otsusega Meta Platformsil esiteks seada tol ajal kehtinud tüüptingimustes¹¹⁸ Saksamaal elavatele erakasutajatele suhtlusvõrgustiku Facebook kasutamise tingimuseks nende kohta käivate *off-Facebooki* andmete töötlemise ja teiseks töödelda neid andmeid ilma kasutajate nõusolekuta. Lisaks kohustas föderaalne konkurentsiamet teda neid tüüptingimusi kohandama nii, et neist nähtuks selgelt, et kõnealuseid andmeid ei koguta, ei seota Facebooki kasutajakontodega ega kasutata ilma asjasse puutuva kasutaja nõusolekuta. Viimaks rõhutas see asutus, et selline nõusolek ei ole kehtiv, kui see on suhtlusvõrgustiku kasutamise tingimus. Ta põhjendas oma otsust asjaoluga, et kõnealuste andmete töötlemine, mis ei ole kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusega¹¹⁹, kujutab endast Meta Platformsi turgu valitseva seisundi kuritarvitamist veebipõhiste suhtlusvõrgustike turul.

Selle otsuse peale esitas Meta Platforms kaebuse Oberlandesgericht Düsseldorfile (liidumaa kõrgeim üldkohus Düsseldorfis, Saksamaa). Kuna Oberlandesgericht Düsseldorf (liidumaa kõrgeim üldkohus Düsseldorfis) ei olnud esi teks kindel selles, kas konkurentsiasutustel on võimalik kontrollida isikuandmete töötlemise vastavust isikuandmete kaitse üldmääruses sätestatud nõuetele, ning teiseks selles, kuidas tõlgendada ja kohaldada selle määruse teatavaid sätteid, esitas ta Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse.

¹¹⁸ Meta Platforms kehtestas 31. juulil 2019 uued tüüptingimused, milles on sõnaselgelt märgitud, et Facebooki toodete kasutamise eest maksmise asemel kinnitab kasutaja, et nõustub reklaamteadetega.

¹¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetetu tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT 2016, L 119, lk 1, ning pa-randused ELT 2016, L 314, lk 72, ja ELT 2018, L 127, lk 3; edaspidi „isikuandmete kaitse üldmäärus“).

Euroopa Kohtu suurkoda sõnastas oma kohtuotsuses seisukoha selle kohta, kas liikmesriigi konkurentsiasutus on pädev tuvastama isikuandmete töötlemise vastuolu isikuandmete kaitse üldmäärusega, ning selle kohta, kuidas konkurentsiasutuse pädevus suhestub isikuandmete kaitse järelevalve eest vastutavate riigisiseste asutuste pädevusega.¹²⁰ Lisaks andis ta selgitusi suhtlusvõrgustiku operaatori võimaluse kohta töödelda oma kasutajate delikaatseid isikuandmeid ning täpsustas sellise operaatori andmetöötlemise seaduslikkuse tingimusi ja küsimust, kas nõusolek, mille need kasutajad on selliseks töötlemiseks andnud ettevõtjale, kes on riigisisisel veebipõhiste suhtlusvõrgustike turul valitsevas seisundis, on kehtiv.

Esimesena leidis Euroopa Kohus seoses konkurentsiasutuse pädevusega tuvastada isikuandmete töötlemise vastuolu isikuandmete kaitse üldmäärusega, et kui konkurentsiasutus on järginud järelevalveasutustega lojaalse koostöö tegemise kohustust,¹²¹ võib ta selle analüüsimisel, kas ettevõtja kuritarvitab turgu valitsevat seisundit,¹²² tuvastada, et selle ettevõtja koostatud tüüptingimused ja nende kohaldamine ei ole isikuandmete töötlemist puudutavas osas selle määrusega kooskõlas, kui selline järelendus on niisuguse kuritarvituse tuvastamiseks vajalik. Kui konkurentsiasutus tuvastab turgu valitseva seisundi kuritarvitamise tuvastamise raames isikuandmete kaitse üldmääruse rikkumise, ei astu ta siiski järelevalveasutuste asemele.

Lojaalse koostöö põhimõtet arvestades peavad konkurentsiasutused seega siis, kui neil tuleb oma pädevust teostades kontrollida ettevõtja tegevuse vastavust isikuandmete kaitse üldmääruse sätetele, konsulteerima asjaomaste riigisiseste järelevalveasutuste või juhtiva järelevalveasutusega ja tegema nendega lojaalset koostööd. Kõik need asutused on niisiis kohustatud jääma oma volituste ja pädevuse piiridesse, et isikuandmete kaitse üldmäärusest tulenevaid kohustusi ja selle määruse eesmärke järgitaks ning nende soovitatav toime säiliks. Sellest järeldeb, et kui konkurentsiasutus, kes analüüsib, kas ettevõtja kuritarvitab turgu valitsevat seisundit, peab vajalikuks hinnata selle ettevõtja tegevuse kooskõla isikuandmete kaitse üldmääruse sätetega, peab see asutus kontrollima, kas liikmesriigi pädev järelevalveasutus või juhtiv järelevalveasutus või Euroopa Kohus on selle või samalaadse tegevuse kohta juba otsuse teinud. Kui see on nii, ei või konkurentsiasutus sellest otsusest kõrvale kalduda, kuid tal on vabadus teha sellest oma järelused konkurentsioiguse kohaldamise seisukohalt.

Kui tal on kahtlusi liikmesriigi pädeva järelevalveasutuse või juhtiva järelevalveasutuse hinnangu sisu suhtes olukorras, kus need asutused samal ajal uurivad analüüsivat tegevust või samalaadset tegevust või kus need asutused ei ole uurimist läbi viinud, või kui ta leiab, et ettevõtja tegevus ei ole isikuandmete kaitse üldmääruse sätetega kooskõlas, peab konkurentsiasutus nende asutustega konsulteerima ja esitama neile taotluse koostöö tegemiseks, et kõrvaldada oma kahtlused või teha kindlaks, kas enne oma hinnangu andmist tuleb ära oodata järelevalveasutuse otsuse vastuvõtmine. Kui

¹²⁰ Isikuandmete kaitse üldmääruse artiklite 51–59 kohaselt.

¹²¹ Vastavalt ELL artikli 4 lõikele 3.

¹²² ETL artikli 102 tähenduses.

need asutused ei esita mõistliku aja jooksul vastuväiteid ega vasta, võib konkurentsiasutus oma uurimist jätkata.

Teisena leidis Euroopa Kohus seoses isikuandmete eriliikide¹²³ töötlemisega, et juhul, kui veebipõhise suhtlusvõrgustiku kasutaja külastab veebisaiti või kasutab rakendusi, millel on seos ühe või mitme nimetatud andmeliigiga, ja – kui see on asjakohane – sisestab seal registreerudes või internetis tellimusi tehes andmeid, tuleb selle veebipõhise suhtlusvõrgustiku operaatori poolset isikuandmete töötlemist¹²⁴ käsitada „isikuandmete eriliikide töötlemisena“ isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 9 lõike 1 tähenduses, kui selle andmetöötluse tõttu võib ilmsiks tulla mõnda sellisesse andmete eriliiki kuuluv teave, olenemata sellest, kas see teave puudutab selle võrgustiku kasutajat või mõnda muud füüsilist isikut. Selline andmetöötlus on põhimõtteliselt keelatud, välja arvatud teatud erandite¹²⁵ korral.

Viimati nimetatud küsimuses täpsustas Euroopa Kohus, et juhul, kui veebipõhise suhtlusvõrgustiku kasutaja külastab ühe või mitme andmete eriliigiga seotud veebisaiti või rakendusi, ei ole ta andmeid, mida selle veebipõhise suhtlusvõrgustiku operaator kogub küpsiste või samalaadsete salvestustehnoloogiate abil, ilmselgelt avalikustanud.¹²⁶ Kui selline kasutaja sisestab neil saitidel või neis rakendustes andmeid või klõpsab neisse integreeritud valikunuppe, näiteks nuppe „meeldib“ või „jaga“ või nuppe, millega kasutaja saab end nendel veebisaitidel või rakendustes identifitseerida, kasutades oma veebipõhise suhtlusvõrgustiku kasutajakontoga seotud sisselogimisandmeid, telefoninumbrit või e-posti aadressi, võib asuda seisukohale, et ta on need andmed, mis on sel viisil sisestatud või tulenevad nende nuppude aktiveerimisest, ilmselgelt avalikustanud üksnes juhul, kui ta on enne sõnaselgelt väljendanud oma valikut – kui see on asjakohane, siis teadliku individuaalse seadistuse abil – teha enda kohta käivad andmed avalikult kättesaadavaks piiramatule arvule isikutele.

Kolmandana tuletas Euroopa Kohus seoses isikuandmete töötlemise seaduslikkuse tingimustega meelde, et isikuandmete kaitse üldmääruse kohaselt on töötlemine seaduslik juhul ja sellisel määral, kui andmesubjekt on andnud nõusoleku töödelda oma isikuandmeid ühel või mitmel konkreetsel eesmärgil.¹²⁷ Kui sellist nõusolekut ei ole antud või kui nõusolekut ei ole antud vabatahtlikult, konkreetselt, teadlikult ja ühemõtteliselt, on

¹²³ Nimetatud isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 9 lõikes 1. Selles sättes on ette nähtud, et „[k]eelatud on töödelda isikuandmeid, millest ilmneb rassiline või etniline päritolu, poliitilised vaated, usulised või filosoofilised veendumused või ametiühingusse kuulumine, geneetilisi andmeid, füüsilise isiku kordumatuks tuvastamiseks kasutatavaid biomeetrilisi andmeid, terviseandmeid või andmeid füüsilise isiku seksuaalse ja seksuaalse sättumuse kohta“.

¹²⁴ See töötlemine seisneb nii nende veebisaitide külastamisest ja rakenduste kasutamisest tulenevate andmete kui ka kasutaja sisestatud andmete kogumises integreeritud liidest, küpsiste või muude sarnaste salvestustehnoloogiate abil, kõigi nende andmete sidumises kasutaja suhtlusvõrgustiku kontoga ja nende andmete kasutamises kõnealuse operaatori poolt.

¹²⁵ Need on loetletud isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 9 lõikes 2. Kõnealuses sättes on ette nähtud, et „[l]õiget 1 ei kohaldata, kui kehtib üks järgmistest asjaoludest:

- a) andmesubjekt on andnud selgesõnalise nõusoleku nende isikuandmete töötlemiseks ühel või mitmel konkreetsel eesmärgil, välja arvatud juhul, kui liidu või liikmesriigi õiguse kohaselt ei saa andmesubjekt lõikes 1 nimetatud keeldu tühistada; [...]
- e) töödeldakse isikuandmeid, mille andmesubjekt on ilmselgelt avalikustanud;
- f) töötlemine on vajalik õigusnõude koostamiseks, esitamiseks või kaitsmiseks või juhul, kui kohtud täidavad oma õigust mõistvat funktsiooni; [...].“

¹²⁶ Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 9 lõike 2 punkti e tähenduses.

¹²⁷ Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 esimese lõigu punkti a kohaselt.

selline töötlemine siiski põhjendatud, kui see vastab mõnele vajadusele,¹²⁸ mida tuleb tõlgendada kitsalt. Kasutajate isikuandmete töötlemist veebipõhise suhtlusvõrgustiku operaatori poolt saab aga pidada andmesubjekti osalusel sõlmitud lepingu täitmiseks vajalikuks üksnes tingimusel, et see töötlemine on objektiivselt vältimatu sellise eesmärgi saavutamiseks, mis on nende kasutajate kasuks tehtava lepingulise soorituse lahutamatu osa, mistõttu ei oleks lepingu põhieesmärki võimalik ilma selle töötlemiseta saavutada.

Lisaks leidis Euroopa Kohus, et kõnealust andmetöötlust saab vastutava töötleja või kolmanda isiku taotletavate õigustatud huvide järgimiseks vajalikuks pidada üksnes tingimusel, et see operaator on andnud kasutajatele, kellelt andmed koguti, teada, et andmeid töödeldakse õigustatud huvi elluviimiseks, ning tingimusel, et töötlemine toimub selle õigustatud huvi elluviimiseks rangelt vajaliku piires ja et vastanduvate huvide kaalumisel on kõiki asjakohaseid asjaolusid arvesse võttes selgunud, et nende kasutajate huvid või põhiõigused ja -vabadused ei kaalu seda vastutava töötleja või kolmanda isiku õigustatud huvi üles. Euroopa Kohus asus seejuures seisukohale, et kasutajate nõusoleku puudumisel kaaluvad nende huvid ja põhiõigused üles veebipõhise suhtlusvõrgustiku operaatori huvi isikupärastada reklaami, millega ta oma tegevust rahastab.

Lõpuks täpsustas Euroopa Kohus, et kõnealune andmetöötlus on põhjendatud, kui see on vastutava töötleja suhtes kohaldatavas liidu või liikmesriigi õiguses ette nähtud seadusjärgse kohustuse täitmiseks tegelikult vajalik, kui see õiguslik alus vastab avalikku huvi teenivale eesmärgile ja on taotletava õiguspärase eesmärgiga proportsionaalne ning kui töötlemine toimub rangelt vajaliku piires.

Neljanda ja viimasena leidis Euroopa Kohus seoses küsimusega, kas asjasse puutuvate kasutajate nõusolek neid puudutavate andmete töötlemiseks on isikuandmete kaitse üldmääruse kohaselt kehtiv, et asjaolu, et veebipõhise suhtlusvõrgustiku operaator on suhtlusvõrgustike turul valitsevas seisundis, ei takista iseenesest selle suhtlusvõrgustiku kasutajaid andmast kehtivat nõusolekut oma isikuandmete töötlemiseks selle operaatori poolt. Võttes aga arvesse, et turgu valitsev seisund võib mõjutada nende kasutajate valikuvabadust ning panna nemad ja selle operaatori selgelt ebavõrdsesse olukorda, kujutab see endast olulist tegurit selle kindlakstegemisel, kas nõusolek on antud tõepoolest kehtivalt ja eelkõige vabatahtlikult, ning seda peab tõendama kõnealune operaator.¹²⁹

Kõnealuse suhtlusvõrgustiku kasutajatel peab nimelt olema vabadus lepingu sõlmimise protsessis eraldi keelduda nõusoleku andmisest konkreetseteks andmetöötlustoiminguteks, mis ei ole lepingu täitmiseks vajalikud, ilma et nad peaksid seejuures täiesti loobuma selle veebipõhise suhtlusvõrgustiku kasutamisest; see tähendab, et kasutajatele pakutakse – vajaduse korral sobiva tasu eest – samaväärset

¹²⁸ Loetletud isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 esimese lõigu punktides b–f. Nende sätete kohaselt on töötlemine seaduslik ainult siis ja niivõrd, kui see on muu hulgas vajalik andmesubjekti osalusel sõlmitud lepingu täitmiseks (isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 esimese lõigu punkt b), vastutava töötleja seadusjärgse kohustuse täitmiseks (isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 esimese lõigu punkt c) või vastutava töötleja või kolmanda isiku õigustatud huvi korral (isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 6 lõike 1 esimese lõigu punkt f).

¹²⁹ Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 7 lõike 1 kohaselt.

alternatiivi ilma andmetöötlustoiminguteta. Lisaks peab olema võimalik anda eraldi nõusolek *off-Facebook*i andmete töötlemiseks.

4. Ravimite ja meditsiiniseadmete veebipõhine müük

11. detsembri 2003. aasta kohtuotsus (suurkoda) Deutscher Apothekerverband (C-322/01, [EU:C:2003:664](#))

Põhikohtuasja üks pool oli proviisorite majandus- ja sotsiaalseid huve kaitsev ja edendav organisatsioon Deutscher Apothekerverband eV ja teine pool Madalmaades asuv apteek 0800 DocMorris NV. Jacques Waterval oli proviisor ja üks DocMorrise seaduslikke esindajaid. DocMorrisel ja J. Watervalil oli alates 2000. aasta juunist ravimite müügiks veebisait aadressil www.0800DocMorris.com. Tegemist oli ravimitega, mille kohta oli luba antud kas Saksamaal või Madalmaades. Selliseid ravimeid väljastati üksnes arsti originaalretsepti alusel. Apothekerverband pöördus Landgericht Frankfurt am Maini (Frankfurdi esimese astme kohus, Saksamaa), paludes keelata ravimite pakkumise interneti teel ja nende väljastamise piiriülese postiteenuse vahendusel. Tema väitel Saksa ravimiseaduse sätteid niisugust tegevust ei luba. Esimese astme kohus küsis Euroopa Kohtult, kas niisugused keelud on vastuolus kaupade vaba liikumise põhimõttega. Seejärel soovis eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas eeldusel, et EÜ artiklit 28 on rikutud, on põhikohtuasjas käsitletavat Saksamaa õigusnormid vajalikud, et kaitsta tõhusalt inimeste elu ja tervist EÜ artikli 30 tähenduses.

Euroopa Kohus tõdes, et liikmesriigi keeld kujutab endast EÜ artikli 28 tähenduses samaväärse toimega meetet. See puudutab väljaspool riigi territooriumi asuvaid apteeke rohkem ja võiks takistada teistest liikmesriikidest pärit toodete turulepääsu rohkem kui kodumaiste toodete oma.

Niisugust liikmesriigi keeldu võib põhjendada EÜ artikliga 30, kui see keeld puudutab retseptiravimeid. Arvestades nende ravimite kasutamisega kaasneda võivaid ohte, on vaja, et arstide välja kirjutatud ravimiretseptide ehtsust oleks võimalik tõhusalt ja vastutustundlikult kontrollida ja tagada, et ravim antakse üle kas kliendile endale või isikule, kelle klient on ravimi järele saatnud. EÜ artikli 30 alusel ei saa seevastu põhjendada ravimite postimüügi täielikku keeldu.

Lisaks on liikmesriigi keeld reklaamida selliste ravimite postimüüki, mida on lubatud väljastada üksnes asjaomase liikmesriigi apteekides, vastuolus direktiivi 2001/83/EÜ¹³⁰ artikli 88 lõikega 1 niivõrd, kuivõrd see keeld puudutab käsimüügiravimeid.

¹³⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. novembri 2001. aasta direktiiv 2001/83/EÜ inimtervishoiu kasutatavaid ravimeid käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta (EÜT 2001, L 311, lk 67; ELT eriväljaanne 13/27, lk 69).

Direktiivi 2001/83/EÜ artikli 88 lõiget 2, mis lubab reklaamida üldsusele käsimüügiravimeid, ei saa nimelt tõlgendada nii, et seda ei kohaldata ravimite postimüügi reklaami suhtes väidetaval põhjusel, et vajalik on proviisori füüsiline kohalolek.

2. detsembri 2010. aasta kohtuotsus Ker-Optika (C-108/09, [EU:C:2010:725](#))

Ungari õigusnormides nõuti, et kontaktläätsede müümiseks peab olema vähemalt 18-ruutmeetrise pindalaga spetsiaalne müügikoht või valmistamiskohast eraldatud ruum. Peale selle oli kontaktläätsede müümiseks vaja kasutada kontaktläätsede alal kvalifitseeritud optometriisti või silmaarsti teenuseid. Ungari äriühing Ker-Optika turustas kontaktläätsi aga oma veebisaidi kaudu. Ungari tervisekaitseamet keelas tal seda teha. Ker-Optika vaidlustas keelava otsuse kohtus. Baranya megyei bíróság (Baranya esimese astme kohus, Ungari), kelle poole ta selle vaidlusega oli pöördunud, küsis Euroopa Kohtult, kas Ungari õigusnormid on liidu õigusega vastuolus.

Euroopa Kohus vastas, et riigisisesed õigusnormid kontaktläätsede müügi kohta kuuluvad direktiivi 2000/31/EÜ¹³¹ kohaldamisalasse osas, milles neis käsitletakse kaupade veebipakkumusi ning lepingu elektroonilist sõlmimist. Nende läätsede tarnimist reguleerivad riigisisesed sätted ei kuulu seevastu selle direktiivi kohaldamisalasse. ETL artikleid 34 ja 36 ning direktiivi 2000/31/EÜ tuleb tõlgendada nii, et riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt kontaktläätsede turustamine on lubatud üksnes meditsiinilistele abivahenditele spetsialiseerunud müügikohas, on nendega vastuolus.

Need normid kujutavad endast ETL artikliga 34 keelatud koguselise piiranguga samaväärse toimega meetet, sest sellega keelatakse kontaktläätsede postimüük veebis ja liikmesriigi territooriumil elavatele tarbijatele koju toimetamine ja nii võtab see keeld muudest liikmesriikidest pärit ettevõtjatelt iseäranis tõhusa vahendi oma toodete müümiseks ja tõkestab seega märkimisväärselt nende pääsu kõnealuse liikmesriigi turule.

Liikmesriigi seadusandja on ületanud kaalutusõiguse piire, mis tal on otsustades, millisel tasemel ta kavatseb rahvatervise kaitse tagada, ning tuleb asuda seisukohale, et need õigusnormid lähevad kaugemale, kui eesmärgi saavutamiseks vaja. Eesmärki on võimalik saavutada vähem piiravate meetmetega, näiteks kohaldades teatavaid piiranguid üksnes kontaktläätsede esmakordsel tarnimisel ja kohustades huvitatud ettevõtjaid pakkuma kliendile kvalifitseeritud optometriistiga konsulteerimise võimalust. Samadel põhjustel ei saa neid norme pidada direktiivi 2000/31/EÜ artikli 3 lõike 4 seisukohast rahvatervise kaitse eesmärgiga proportsionaalseks.

¹³¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (EÜT 2000, L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399).

19. oktoobri 2016. aasta kohtuotsus Deutsche Parkinson Vereinigung (C-148/15, [EU:C:2016:776](#))

Deutsche Parkinson Vereinigung – Saksa eneseabiorganisatsioon, mille eesmärk on parandada Parkinsoni tõbe põdevate patsientide olukorda – ühines Madalmaade postimüügiapteegi DocMorris boonussüsteemiga. Organisatsiooni liikmed said boonussüsteemist soodustust, kui nad ostsid selle kaudu ainult apteekides müüdavaid Parkinsoni tõve ravimiseks ette nähtud retseptiravimeid. Saksa kõlvatu konkurentsi vastase võitluse keskus leidis, et boonussüsteem rikub Saksa õigusnorme, mille kohaselt pidid apteekides kehtima retseptiravimitele ühtsed müügihinnad.

Oberlandesgericht Düsseldorf (liidumaa kõrgeim üldkohus Düsseldorfis, Saksamaa) esitas Euroopa Kohtule küsimuse, kas selline ühtsete hindade kehtestamine on kooskõlas kaupade vaba liikumisega.

Euroopa Kohus otsustas, et ETL artiklit 34 tuleb tõlgendada nii, et need liikmesriigi õigusnormid kujutavad endast koguselise impordipiiranguga samaväärse toimega meetet. Need õigusnormid mõjutavad retseptiravimite müüki teistes liikmesriikides asuvates apteekides rohkem kui nende ravimite müüki riigi enda territooriumil asuvates apteekides.

Tavaapteegid sobivad postimüügiapteekidest paremini patsientidele individuaalset nõu andma ja kindlustama ravimitega varustamise erakorralistel juhtudel. Tuleb tõdeda, et hinnakonkurents võib osutada olulisemaks konkurentsiparameetrikks just viimati nimetatutele.

ETL artiklit 36 tuleb tõlgendada nii, et kõnealuseid liikmesriigi õigusnorme ei saa põhjendada inimeste elu ja tervise kaitsega, kuna need õigusnormid ei ole taotletud eesmärkide saavutamiseks sobivad. Eesmärk kindlustada kindel ja kvaliteetne ravimitega varustus kogu riigi territooriumil kuulub küll ETL artikli 36 alla. Aga niisugused õigusnormid võivad olla põhjendatud vaid juhul, kui need on taotletud õiguspärase eesmärgi saavutamiseks sobivad ega lähe kaugemale, kui on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik.

Suurenev hinnakonkurents apteekide vahel oleks kasulik ravimitega ühtsele varustamisele ja sel ei ole negatiivset mõju tavaapteekide teatavate le üldisest huvist kantud tegevustele nagu ektemporaalsete ravimite valmistamine või ravimite teatava varu ja valiku hoidmine. Viimaks tuleb märkida, et hinnakonkurents võib olla patsiendile kasulik, kuna see võimaldab pakkuda retseptiravimeid soodsamate hindadega.

29. veebruari 2024. aasta kohtuotsus Doctipharma (C-606/21, [EU:C:2024:179](#)).

Euroopa Kohus täpsustas Cour d'appel de Paris' (Pariisi apellatsioonikohus, Prantsusmaa) eelotsusetaotlusele vastates mõiste „infoühiskonna teenus“ piire ja andis tõlgendusjuhised, mille abil hinnata, kas liikmesriigi keeld osutada veebisaidi kaudu

teenust, mis seisneb apteekrite ja klientide kokkuviiimises käsimumüügiravimite veebimüügi eesmärgil (edaspidi „osutatav teenus“), on liidu õigusega kooskõlas.

Doctipharma asutas veebisaidi www.doctipharma.fr, mille kaudu internetikasutajad said osta apteekide veebilehtedelt farmaatsiatooteid ja käsimumüügiravimeid.

Sellel saidil said apteekrid liituda Doctipharmale makstava kuutasu eest veebimüügiplatvormiga ning kliendid pidid looma kliendikonto, et pääseda enda valitud apteekrite veebisaitidele.

Union des Groupements de pharmaciens d'officine (jaemüügiapteekide ühenduste esindusühing, UDGPO), kes leidis, et Doctipharma tegeleb selle tegevuse näol elektroonilise ravimikaubandusega, esitas tema vastu hagi Tribunal de commerce de Nanterre'ile (Nanterre'i kaubanduskohus, Prantsusmaa), kes tuvastas veebisaidi õigusvastasuse ja kohustas Doctipharmat oma tegevuse lõpetama. Cour de cassation (Prantsusmaa kassatsioonikohus) tühistas Cour d'appel de Versailles' (Versailles' apellatsioonikohus, Prantsusmaa) otsuse, millega esimese astme kohtuotsus oli tühistatud. Ta leidis, et Doctipharma osales apteekreid ja potentsiaalseid patsiente kokku viies käsimumüügiravimite müügi vahendajana elektroonilises ravimikaubanduses, kuigi tal ei olnud riigisisese õiguse nõutavat proviisori kvalifikatsiooni. Ta saatis kohtuasja tagasi Cour d'appel de Paris'le (Pariisi apellatsioonikohus, Prantsusmaa), kes on käesolevas asjas eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Kuna Prantsuse kohtud olid kasutanud erinevat lähenemisviisi, otsustas eelotsusetaotluse esitanud kohus esitada Euroopa Kohtule mitu eelotsuse küsimust. Ta küsis Euroopa Kohtult, kuidas tuleb tõlgendada direktiivi 98/34,¹³² et teha kindlaks, kas osutatav teenus on mõistega „infoühiskonna teenus“ hõlmatud, ja direktiivi 2001/83¹³³ artiklit 85c, et selgitada välja, kas liikmesriigid võivad selle sätte alusel asjaomase teenuse osutamise keelata.

Esimese küsimuse kohta märkis Euroopa Kohus seoses tingimustega, mis peavad olema täidetud, et teenuse saaks kvalifitseerida direktiivide 98/34 ja 2015/1535 tähenduses mõistele „infoühiskonna teenus“ vastavaks,¹³⁴ kõigepealt seda, et esiteks pole oluline, et Doctipharmale maksid kindlasummalise tasu tema platvormiga liitunud apteekrid, teiseks pole oluline, et apteekrid maksid tema osutatud teenuse eest talle igakuist tellimustasu ja ta pidas enda kasuks kinni protsentuaalse osa platvormi kaudu toimunud müügi tulust, kuna sellistest asjaoludest – kui need leiavad kinnitust – nähtub, et kõnealust teenust tuleb pidada tasu eest osutamise tingimusele vastavaks. Seejärel märkis Euroopa Kohus,

¹³² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiiv 98/34/EÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (EÜT 1998, L 204, lk 37; ELT eriväljaanne 13/20, lk 337), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuli 1998. aasta direktiiviga 98/48/EÜ (EÜT 1998, L 217, lk 18; ELT eriväljaanne 13/21, lk 8) (edaspidi „direktiiv 98/34“).

¹³³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. novembri 2001. aasta direktiiv 2001/83/EÜ inimtervishoiu kasutatavate ravimite käsitlevate ühenduse eeskirjade kohta (EÜT 2001, L 311, lk 67; ELT eriväljaanne 13/27, lk 69), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2011. aasta direktiiviga 2011/62/EL (ELT 2011, L 174, lk 74).

¹³⁴ Direktiivi 98/34 artikli 1 punkt 2 on sama sõnastus, mis Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. septembri 2015. aasta direktiivi 2015/1535, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (ELT 2015, L 241, lk 1), artikli 1 lõike 1 punkt b. Neis artiklites on mõiste „infoühiskonna teenus“ määratletud nelja tingimuse kaudu: „infoühiskonna iga teenus ehk kõik vahemaa tagant elektroonilisel teel ja teenusesaaja isikliku taotluse alusel ning tavaliselt tasu eest osutatavad teenused“.

et kõnealuse teenuse kvalifitseerimine „infoühiskonna teenuseks“ tuleneb ka asjaolust, et seda osutatakse veebisaidi kaudu, ilma et teenuseosutaja ja klient või apteeker oleksid kohal ühel ajal, ning asjaolust, et teenust osutatakse apteekrite ja klientide isikliku taotluse alusel.

Euroopa Kohus järeldas sellest, et veebisaidil osutatav teenus, mis viib apteekrid ja kliendid kokku, et selle teenusega liitunud apteekide saitidelt saaks käsimüügiravimeid müüa, on hõlmatud mõistega „infoühiskonna teenus“.

Seoses teise küsimusega, nimelt mis puutub liikmesriikide võimalusse keelata niisugune vahendusteenus direktiivi 2001/83 artikli 85c alusel, tuletas Euroopa Kohus meelde tõika, et liikmesriikidel on ainupädevus määrata kindlaks füüsilised või juriidilised isikud, kellele antakse volitus või õigus pakkuda üldsusele kaugmüügis infoühiskonna teenuste vahendusel ravimeid.

Euroopa Kohtu hinnangul tuleneb direktiivi 2001/83 artikli 85c lõike 1 punktist a eelotsusetaotluse esitanud kohtu kohustus kontrollida, kas kõnealuse teenuse osutaja osutab müüjaid ja kliente kokku viies üksnes omaenda teenust, mis on müügist eraldiseisev, või tuleb seda teenuseosutajat ennast pidada müügiteenus osutajaks.

Kui käesoleval juhul peaks selle analüüsi tulemusel selguma, et Doctipharmat ennast tuleb pidada müügiteenus osutajaks, ei ole artikli 85c lõike 1 punktiga a vastuolus, kui tema asukohaliikmesriik keelab sellise teenuse osutamise. Liikmesriik võib tõepoolest otsustada, et õigus üldsusele infoühiskonna teenuste vahendusel kaugmüügi teel käsimüügiravimeid müüa on üksnes proviisori kvalifikatsiooniga isikutel.

Seevastu juhul, kui selgub, et Doctipharma osutab omaenda teenust, mis on müügist eraldiseisev, ei saa selle teenuse osutamist direktiivi 2001/83 artikli 85c lõike 2 alusel keelata ning see teenus ei ole ravimite üldsusele kaugjaemüügi tingimuste mõistega hõlmatud. Niisugune teenus tuleb nimelt kvalifitseerida „infoühiskonna teenuseks“. Artikli 85c lõikes 1 on aga sõnaselgelt ette nähtud, et ilma et see piiraks selliste riigisiseste õigusaktide kohaldamist, mis keelavad retseptiravimite kaugmüügi üldsusele, tagavad liikmesriigid, et ravimeid pakutakse üldsusele infoühiskonna teenuste vahendusel kaugmüügis. Seega ei ole loogiline asuda seisukohale, et liikmesriigid võivad keelata sellise teenuse kasutamise.

5. Hasartmängud

6. novembri 2003. aasta kohtuotsus (suurkoda) Gambelli (C-243/01, [EU:C:2003:597](#))

Piergiorgio Gambelli ja 137 muud isikut käitasid Itaalias andmeedastuskeskuseid, mis kogusid Itaalia territooriumil totopanuseid Inglise kihlveovahendaja eest, kellega nad olid ühenduses interneti teel. Kihlveovahendaja Stanley International Betting Ltd tegutses

litsentsi alusel, mille oli talle Inglise õiguse kohaselt andnud Liverpooli linn. Itaalias oli see tegevus üksnes riigi või tema kontsessioonäride pädevuses. Selle reegli mis tahes rikkumise eest võis kriminaalkorras karistada kuni üheaastase vangistusega. P. Gambelli vastu alustati kriminaalmenetlust. Ta väitis, et Itaalia õigusnormid on vastuolus selliste ühenduse õiguspõhimõtetega nagu asutamisvabaduse põhimõte ja teenuste osutamise vabaduse põhimõte. Tribunale di Ascoli Piceno (Ascoli Piceno esimese astme kohus, Itaalia), kes selle kohtuasja pidi lahendama, küsis Euroopa Kohtult, kuidas tõlgendada selles valdkonnas EÜ asutamislepingu sätteid.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et niisugused liikmesriigi õigusnormid kujutavad endast vastavalt EÜ artiklites 43 ja 49 sätestatud asutamisvabaduse ja teenuste osutamise vabaduse piirangut. Selleks et selline piirang saaks olla põhjendatud, peab see lähtuma ülekaalukast üldisest huvist, olema taotletava eesmärgi saavutamiseks sobiv, ei tohi minna kaugemale sellest, mis on eesmärgi saavutamiseks vajalik ning seda peab kohaldama mittediskrimineerivalt.

Liikmesriikide kohtute ülesanne on kontrollida, kas sellised õigusnormid vastavad konkreetseid rakendusmeetmeid arvesse võttes tõepoolest eesmärkidele, mis võivad neid piiranguid põhjendada, ning kas kehtestatud piirangud ei osutu nende eesmärkidega ebaproportsionaalseks.

Samuti leidis Euroopa Kohus, et kuna liikmesriigi ametiasutused õhutavad ja julgustavad tarbijaid osalema loteriides, hasartmängudes või kihlvedudes selleks, et riigikassa saaks sellest rahalist kasu, ei saa selle riigi ametiasutused tugineda ühiskonna avaliku korra kaitsele, pidades silmas vajadust vähendada mängimisvõimalusi, et põhjendada selliseid meetmeid, nagu on arutamisel põhikohtuasjas.

8. septembri 2009. aasta kohtuotsus (suurkoda) Liga Portuguesa ja Bwin International (C-42/07, [EU:C:2009:519](#))

Bwin oli *online*-mänguettevõtja, kelle asukoht oli Gibraltaril (Ühendkuningriik) ja kellel ei olnud Portugalis ühtegi esindust; ta pakkus oma veebisaidil hasartmänge. Tema serverid asusid Gibraltaril ja Austrias. Eraõiguslik juriidiline isik Liga, kes ühendab kõiki Portugalis professionaalsel tasemel jalgpallivõistlustel võistlevaid klubisid, võttis uueks nimeks Bwin Liga, sest Bwinist sai Portugali jalgpalli esiliiga peamine institutsiooniline sponsor. Liga veebisaidile pandi viited ja link Bwini veebisaidile.

Santa Casa mängude osakonna juhtkond võttis seejärel vastu otsused, millega määras Ligale ja Bwinile trahvid ajaviitemängude arendamise ja reklaamimise eest. Liga ja Bwin esitasid Tribunal de Pequena Instância Criminal do Porto (Porto kriminaalkohus, Portugal) kaebused, milles palusid nende otsuste tühistamist, tuginedes eelkõige EÜ artiklitele 43, 49 ja 56.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et kui liikmesriigi meede mõjutab samal ajal mitut põhivabadust, uurib Euroopa Kohus kõnealust meetet üldjuhul üksnes seoses ühega

neist vabadustest, kui nähtub, et teised vabadused on konkreetse juhtumi asjaolusid arvesse võttes esimese suhtes täiesti teisejärgulised ja neid on võimalik käsitleda koos.

Seejärel tõdes ta, et sellised õigusnormid piiravad EÜ artikliga 49 tagatud teenuste osutamise vabadust, piirates ka asjaomase liikmesriigi residentide vabadust kasutada interneti vahendusel teistes liikmesriikides pakutavaid teenuseid. Kõnealust piirangut võib siiski pidada põhjendatuks eesmärgiga võidelda pettuse ja kuritegevuse vastu.

Internetis pakutavate hasartmängude sektorit ei ole ühenduse tasandil ühtlustatud. Seega võib liikmesriik asuda seisukohale, et kui eraõiguslik ettevõtja pakub teises liikmesriigis, kus on tema asukoht, interneti kaudu teenuseid seaduslikult, ei ole see asjaolu üksi piisav tagatis, et kaitsta liikmesriigi tarbijaid. Kuna tarbija ja ettevõtja vahel puudub ka otsene kontakt, kaasnevad internetis pakutavate hasartmängudega lisaks eri laadi ohud seoses võimalike pettustega. Peale selle ei saa välistada võimalust, et ettevõtja, kes sponsib teatud spordivõistlusi, mille peale ta kihlvedusid korraldab, võib sattuda olukorda, mis võimaldab tal võistluste tulemust mõjutada ja sel viisil oma tulu suurendada. EÜ artikliga 49 ei ole vastuolus, kui liikmesriigi õigusnormides on eraettevõtjatel, kes asuvad teistes liikmesriikides, kus nad analoogseid teenuseid seaduslikult osutavad, keelatud pakkuda esimesena nimetatud liikmesriigi territooriumil internetis hasartmänge.

22. juuni 2017. aasta kohtuotsus Unibet International (C-49/16, [EU:C:2017:491](#))

Malta äriühing Unibet International korraldas kaughasartmänge. 2014. aastal osutas Unibet, kellel olid mitme eri liikmesriigi välja antud load, veebisaitidel hasartmänguteenuseid ungari keeles, kuigi tal Ungaris nõutavat luba ei olnud. Ungari ametiasutused andsid esiteks korralduse sulgeda Ungaris ajutiselt juurdepääs Unibeti veebisaitidele ning määrasid teiseks Unibetile trahvi. Teoreetiliselt oleksid teistes liikmesriikides asuvad ettevõtjad võinud kaughasartmängude korraldamise loa saada, kuna niisuguste teenuste osutamine ei olnud riigi ainupädevuses. Praktikas oli neil niisugust luba saada siiski võimatu. Neil asjaoludel otsustas Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Pealinna Budapesti haldus- ja töökohus, Ungari) küsida Euroopa Kohtult, kas kõnealused Ungari õigusnormid on kooskõlas teenuste osutamise vabaduse põhimõttega.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et ETL artiklit 56 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi õigusnormid, milles on kaughasartmängude korraldamiseks kehtestatud kontsessioonide kord, on sellega vastuolus, kui need õigusnormid sisaldavad reegleid, mis on teistes liikmesriikides asutatud hasartmängukorraldajate suhtes diskrimineerivad, või kui need sisaldavad mittediskrimineerivaid reegleid, mida ei kohaldata läbipaistvalt, mis takistab või raskendab teistes liikmesriikides asutatud pakkujatel oma kandidatuuri esitada.

Reegel, mille kohaselt peavad usaldusväärsed korraldajad olema tegelenud selle liikmesriigi territooriumil hasartmängude korraldamisega vähemalt 10 aastat, seab teistes

liikmesriikides asuvad ettevõtjad ebasoodsamasse olukorda. Sellise kohtlemiserinevuse õigustamiseks ei piisa pelgalt viitamisest üldise huviga seotud eesmärgile.

Riigisisene kohustus olla kolm aastat tegelenud mõnes liikmesriigis hasartmängude korraldamisega ei too kaasa vastuvõtvast liikmesriigis asutatud hasartmängukorraldajate soosimist ja seda saab üldise huviga seotud eesmärgiga põhjendada. Vajalik on aga, et kõnealuseid reegleid kohaldataks kõigi pakkujate suhtes läbipaistvalt. Sellele tingimusele ei vasta liikmesriigi õigusnormid, milles ei ole piisava täpsusega määratletud majandusministri pädevuse kasutamise tingimused selles menetluses ega tehnilised tingimused, mida hasartmängukorraldajad peavad oma pakkumuse esitamisel täitma.

ELTL artiklit 56 tuleb tõlgendada nii, et sanktsioonid, mis määratakse hasartmängude korraldamiseks kontsessioonide ja lubade korra kehtestanud riigisiseste õigusnormide rikkumise eest, on sellega vastuolus, kui need riigisiseseid õigusnormid osutuvad selle artikliga vastuolus olevaks.

6. Jagamismajandus

20. detsembri 2017. aasta kohtuotsus (suurkoda) Asociación Profesional Élite Taxi (C-434/15, [EU:C:2017:981](#))

Uberi elektrooniline platvorm pakkus rakenduse abil tasulist teenust, mis seisneb ühenduse pakkumises oma autot kasutavate mittekuutseliste juhtidega. 2014. aastal esitas Barcelona linna (Hispaania) taksojuhte ühendav kutseorganisatsioon hagi Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Barcelonale (Barcelona kaubanduskohus nr 3, Hispaania). Tema arvates oli Uberi tegevus eksitav ning kujutas endast ebaausat konkurentsi. Kaubanduskohus pidas vajalikuks kontrollida, kas Uberil peab olema eelnev haldusasutuse luba. Kui teenuse suhtes tuleb kohaldada kas direktiivi teenuste kohta siseturul¹³⁵ või direktiivi 98/34/EÜ¹³⁶, ei saa Uberi tegevust pidada ebaausaks.

Euroopa Kohus leidis, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused puudutavad kõnealusele teenusele antavat õiguslikku kvalifikatsiooni ja seega on ta pädev neile vastama.

Niisuguse teenuse saaks kvalifitseerida „infoühiskonna teenuseks“, mis on määratletud direktiivi 98/34/EÜ artikli 1 lõikes 2, millele viitab direktiivi 2000/31/EÜ artikli 2 punkt a. Selle teenuse määratlus on „vahemaa tagant elektroonilisel teel ja teenusesaaja isikliku taotluse alusel ning tavaliselt tasu eest osutatavad teenused“.

¹³⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/123/EÜ teenuste kohta siseturul (ELT 2006, L 376, lk 36).

¹³⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiiv 98/34/EÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (EÜT 1998, L 204, lk 37; ELT eriväljaanne 13/20, lk 337).

Niisugune teenus ei piirdu ainult vahendusteenusega, mis seisneb oma autot kasutava mittekutselise juhi ja linnas ühest kohast teise sõita sooviva isiku kokkuviiemises nutitelefoni rakenduse abil. Nimelt pakub teenuse osutaja sellises olukorras, nagu kirjeldas eelotsusetaotluse esitanud kohus, ühtlasi linnatransporditeenust, mille ta teeb kättesaadavaks eeskätt telefonirakenduse abil ja mille üldist toimimist ta korraldab.

Ilma selle rakenduseta ei saaks autojuhid veoteenuseid osutada ega sõita soovivad isikud nende juhtide teenuseid kasutada. Lisaks on Uberil otsustav mõju sellele, millistel tingimustel need juhid teenust osutavad ja ta kehtestab samanimelise rakenduse kaudu vähemalt maksimaalse sõiduhinna, võtab kliendilt sellele vastava tasu ja kannab seejärel osa sellest üle mittekutselisele autojuhile. Peale selle on tal teatav kontroll autode ja juhtide kvaliteedi ning juhtide käitumise üle, mis võib vajaduse korral tuua kaasa juhtide väljaarvamise. Seda vahendusteenust tuleb järelilikult pidada „transpordi valdkonna teenuseks“ direktiivi 2006/123/EÜ artikli 2 lõike 2 punkti d tähenduses ning see jääb niisiis selle direktiivi kohaldamisalast välja.

10. aprilli 2018. aasta kohtuotsus (suurkoda) Uber France (C-320/16, [EU:C:2018:221](#))

Prantsuse äriühing Uber France osutas teenust nimega Uber Pop, millega ta viis nutitelefoni rakenduse kaudu kokku isiklikku sõidukit kasutavad mittekutselised autojuhid ja isikud, kes soovivad sõita linnas ühest kohast teise. Selle teenuse korraldamise eest esitati talle süüdistus. Uber France väitis, et Prantsuse õigusnorm, mille alusel talle süüdistus esitati, on infoühiskonna teenuseid puudutav tehniline eeskiri tehniliste standardite ja eeskirjade direktiivi tähenduses.¹³⁷ Direktiivi kohaselt peavad liikmesriigid edastama komisjonile kõik infoühiskonna kaupade ja teenuste tehnilisi eeskirju kehtestavad seadus- või määruseelnõud. Käesoleval juhul ei teatanud Prantsuse ametivõimud aga komisjonile kõnealustest kriminaalõigusnormidest enne nende vastuvõtmist. Kohtuasja lahendav tribunal de grande instance de Lille (Lille'i esimese astme kohus, Prantsusmaa) esitas Euroopa Kohtule küsimuse, kas Prantsuse ametivõimud olid kohustatud komisjonile seaduseelnõust ette teatama või mitte.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et direktiivi 98/34/EÜ (mida on muudetud direktiiviga 98/48/EÜ) artiklit 1 ja direktiivi 2006/123/EÜ artikli 2 lõike 2 punkti d tuleb tõlgendada nii, et riigisisene õigusnorm, milles on ette nähtud kriminaalkaristus sellise süsteemi korraldamise eest, puudutab „transpordi valdkonna teenust“ niivõrd, kuivõrd seda kohaldatakse vahendusteenuse suhtes, mida osutatakse nutitelefoni rakenduse abil ja mis moodustab lahutamatu osa üldisest teenusest, mille põhikomponent on veoteenus. Selline teenus ei kuulu kõnealuste direktiivide kohaldamisalasse.

Euroopa Kohus osutas sellele, et ta on juba otsustanud kohtuasjas C-434/15 Asociación Profesional Élite Taxi (vt eespool), et teenus UberPop kuulub transpordi valdkonda ega

¹³⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiiv 98/34/EÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (EÜT 1998, L 204, lk 37; ELT eriväljaanne 13/20, lk 337).

ole direktiivi 98/34 tähenduses infoühiskonna teenus. Euroopa Kohtu hinnangul on Prantsuse UberPopi teenus Hispaanias osutatava teenusega põhiolemuselt samasugune. Seetõttu ei olnud Prantsuse ametivõimud kohustatud komisjonile kõnealusel karistusseaduse eelnõust enne selle vastuvõtmist teatama.

19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus (suurkoda) Airbnb Ireland (C-390/18, [EU:C:2019:1112](#)).

Euroopa Kohtu suurkoda otsustas 19. detsembri 2019. aasta kohtuotsuses Airbnb Ireland (C-390/18) esiteks, et vahendusteenus, mille eesmärk on viia elektroonilise platvormi kaudu tasu eest kokku potentsiaalsed üürnikud ja lühiajalist majutusteenust pakkuvad kutselised või mittekutselised üürileandjad, kui samal ajal osutatakse ka teatav arv seda vahendusteenust täiendavaid teenuseid, tuleb kvalifitseerida elektroonilise kaubanduse direktiivi 2000/31¹³⁸ kohaldamisalasse kuuluvaks „infoühiskonna teenuseks“. Teiseks leidis Euroopa Kohus, et eraõiguslik isik võib vastu vaielda sellele, et tema suhtes kohaldatakse kriminaalmenetluses, milles osaleb tsiviilhageja, liikmesriigi meetmeid, mis piiravad tema poolt teisest liikmesriigist osutatavate infoühiskonna teenuste vaba liikumist, kui nendest meetmetest ei ole teatatud kooskõlas selle direktiivi artikli 3 lõike 4 punkti b teise taandega.

Põhikohtuasi on seotud Prantsusmaal algatatud kriminaalmenetlusega, mida alustati kutseliste majutus- ja turismiettevõtjate ühenduse esitatud kaebuse ja tsiviilhagiga kriminaalmenetluses Airbnb Irelandi vastu kahju hüvitamise nõudes. Airbnb Ireland on lirimaa äriühing, kes administreerib sellist elektroonilist platvormi, mis võimaldab muu hulgas Prantsusmaal viia tasu eest kokku lühiajalist majutusteenust pakkuvad kutselised ja eraisikust üürileandjad sellist majutust otsivate isikutega. Lisaks pakub Airbnb Ireland nendele üürileandjatele täiendavaid teenuseid, näiteks vormi, milles saab kindlaks määrata oma pakkumise sisu, tsiviilvastutuskindlustust ja vahendit nende üürihinna hindamiseks või ka makseteenust nende teenuste eest tasumiseks.

Airbnb Irelandi vastu hagi esitanud ühendus leidis, et see äriühing ei piirdu samanimelisel platvormil poolte kontakti vahendamise, vaid tegutseb ilma kutsetunnistusega kinnisvaramaaklerina, millega ta rikub nn Hoguet' seadust, mida kohaldatakse Prantsusmaal kutsetegevusele kinnisvarasektoris. Airbnb Ireland väitis aga, et need normid on igal juhul vastuolus direktiiviga 2000/31.

Seoses esimese küsimusega, mis esitati Airbnb Irelandi osutatud vahendusteenuse kvalifitseerimise kohta, märkis Euroopa Kohus kohtuotsusele Asociación Profesional Elite Taxi¹³⁹ viidates, et kui vahendusteenus vastab direktiivi 2015/1535¹⁴⁰ artikli 1 lõike 1 punktis b nimetatud tingimustele, millele on viidatud direktiivi 2000/31 artikli 2 punktis a, on see põhimõtteliselt „infoühiskonna teenus“, mis on järgnevalt seotud teenusest

¹³⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (EÜT 2000, L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399).

¹³⁹ 20. detsembri 2017. aasta kohtuotsus Asociación Profesional Elite Taxi (C-434/15, [EU:C:2017:981](#)), punkt 40.

¹⁴⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. septembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/1535, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (ELT 2015, L 241, lk 1).

sõltumatu. Teisiti on aga siis, kui vahendusteenus osutub lahutamatuks osaks koguteenusel, mille põhikomponent on õigusliku kvalifikatsiooni poolest teistsugune teenus.

Kõnealuses asjas leidis Euroopa Kohus, et kuigi Airbnb Iirlandi osutatud vahendusteenuse puhul on need tingimused täidetud, ei saa vahendusteenuse ja majutusteenuse vaheline seosega siiski põhjendada seda, et see vahendusteenus jäetakse „infoühiskonna teenuseks“ kvalifitseerimata ja järelikult selle suhtes direktiiv 2000/31 kohaldamata.

Rõhutamaks sellise vahendusteenuse lahutatavust majutusteenusest, millega see on seotud, märkis Euroopa Kohus esiteks, et see teenus ei ole suunatud ainult majutusteenuse otsesele osutamisele, vaid peamiselt sellele, et pakkuda üürimiseks pakutavate majutuskohtade esitlemis- ja otsimisvahendit, mis lihtsustaks tulevaste üürilepingute sõlmimist. Järelikult ei saa sedalaadi teenust pidada ainult majutuse koguteenusel täiendiks. Teiseks rõhutas Euroopa Kohus, et Airbnb Iirlandi osutatav vahendusteenus ei ole majutusteenuse osutamiseks ilmingimata vajalik, kuna nii üürnikel kui ka üürileandjatel on selleks arvukalt muidki kanaleid, millest osa on juba pikka aega olemas olnud. Kolmandaks märkis Euroopa Kohus, et ainsastki toimikus olevast dokumendist ei nähtu, et Airbnb määraks kindlaks tema platvormi kasutavate üürileandjate küsitava üüri summa või seaks sellele ülempiiri.

Euroopa Kohus täpsustas veel, et seda järeldust ei sea kahtluse alla ka teised Airbnb Iirlandi pakutavad teenused, kuna need eri teenused ainult täiendavad selle äriühingu osutatavat vahendusteenust. Ka selgitas kohus, et erinevalt kohtuotsustes Asociación Profesional Élite Taxi ja Uber France¹⁴¹ käsitletud vahendusteenustest ei saa ei Airbnb Iirlandi vahendusteenuse ega tema pakutavate täiendavate teenuste põhjal tuvastada, et sellel äriühingul oleks otsustav mõju sellele majutusteenusele, millega tema tegevus on seotud – olgu siis nõutava üürihinna kindlaksmääramisel või üürileandjate ja platvormil üürimiseks pakutavate majutuskohtade valimisel.

Teise küsimuse analüüsimisel kontrollis Euroopa Kohus, kas Airbnb Iirland võib tugineda põhikohtuasjas selle vastu, et tema suhtes kohaldatakse seadust, mis piirab teenuseosutaja poolt teisest liikmesriigist osutatavate infoühiskonna teenuste vaba liikumist – nagu seda teeb Hoguet' seadus –, asjaolule, et Prantsusmaa ei ole sellest seadusest kooskõlas direktiivi 2000/31 artikli 3 lõike 4 punkti b teise taandega teatanud. Selle kohta märkis Euroopa Kohus, et asjaolu, et see seadus võeti vastu enne direktiivi 2000/31 jõustumist, ei vabasta Prantsuse Vabariiki teatamiskohustusest. Edasi leidis ta kohtuotsuses CIA Security International¹⁴² toodud arutluskäigule tuginedes, et sellele kohustusele, mis kujutab endast olulist menetluslikku nõuet, tuleb omistada vahetu õigusmõju. Eeltoodust järeldas ta, et kui liikmesriik jätab täitmata kohustuse sellisest meetmest teatada, võib eraõiguslik isik sellele tugineda, ja seda mitte üksnes

¹⁴¹ 10. aprilli 2018. aasta kohtuotsus Uber France (C-320/16, [EU:C:2018:221](#)).

¹⁴² 30. aprilli 1996. aasta kohtuotsus CIA Security International (C-194/94, [EU:C:1996:172](#)).

tema suhtes toimivas kriminaalmenetluses, vaid ka teise eraõigusliku isiku kui tsiviilhageja esitatud kahju hüvitamise nõude suhtes.

9. novembri 2023. aasta kohtuotsus Google Ireland jt (C-376/22, [EU:C:2023:835](#))

Google Ireland Limited, Meta Platforms Ireland Limited ja Tik Tok Technology Limited on lirimaal asutatud äriühingud, mis pakuvad muu hulgas Austrias suhtlusplatvormide teenuseid.

Kommunikationsbehörde Austria (KommAustria) (Austria ringhäälingusektorit reguleeriv asutus) leidis oma 2021. aastal vastu võetud otsustes, et kolme eespool nimetatud äriühingu suhtes on kohaldatav Austria õigus.¹⁴³

Kuna need äriühingud olid seisukohal, et Austria seadust – milles on suhtlusplatvormide pakujatele kehtestatud olenemata sellest, kas nad asuvad Austrias või mitte, rida kohustusi seoses väidetavalt ebaseadusliku sisu kontrollimise ja sellest teatamisega – ei peaks nende suhtes kohaldama, esitasid nad KommAustria otsuste peale kaebused. Need kaebused jäeti esimeses kohtuastmes rahuldamata.

Asjaomased äriühingud esitasid selle rahuldamata jätmise peale Verwaltungsgerichtshofile (liidumaa kõrgeim halduskohus, Austria) kassatsioonkaebused. Kassatsioonkaebuste põhjenduseks väitsid nad muu hulgas, et Austria seadusega kehtestatud kohustused on ebaproportsionaalsed ning vastuolus infoühiskonna teenuste vaba liikumisega ja põhimõttega, et neid teenuseid kontrollib päritoluliikmesriik, teisisõnu teenuseosutaja asukohariik, nagu on ette nähtud elektroonilise kaubanduse direktiivis¹⁴⁴.

Kuna kõrgeimal halduskohtul oli kahtlusi, kas Austria seadused ja sellega teenuseosutajatele kehtestatud kohustused on kooskõlas direktiiviga elektroonilise kaubanduse kohta, milles on ette nähtud võimalus, et teatavatel tingimustel võib infoühiskonna teenuste vaba liikumise põhimõttest erandi teha muu liikmesriik kui päritoluliikmesriik, esitas ta Euroopa Kohtule selle direktiivi tõlgendamise kohta eelotsusetaotluse.

Euroopa Kohus võttis oma otsuses seisukoha küsimuses, kas infoühiskonna teenuste sihtliikmesriik võib teha erandi nende teenuste vabast liikumisest, võttes lisaks individuaalsetele ja konkreetsetele meetmetele ka üldiseid ja abstraktseid meetmeid, mis puudutavad konkreetsete teenuste kategooriat, ja täpsemalt, kas need meetmed võivad kuuluda konkreetse infoühiskonna teenuse vastu võetavate meetmete mõiste alla elektroonilise kaubanduse direktiivi¹⁴⁵ tähenduses.

¹⁴³ Nimelt föderaalne seadus suhtlusplatvormide kasutajate kaitsemeetmete kohta (suhtlusplatvormide seadus) (Bundesgesetz über Maßnahmen zum Schutz der Nutzer auf Kommunikationsplattformen (Kommunikationsplattformen-Gesetz) (BGBl. I, 151/2020).

¹⁴⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (EÜT 2000, L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399; edaspidi „elektroonilise kaubanduse direktiiv“).

¹⁴⁵ Elektroonilise kaubanduse direktiivi artikli 3 lõike 4.

Euroopa Kohus märkis kõigepealt, et võimalus teha erand infoühiskonna teenuste vaba liikumise põhimõttest puudutab elektroonilise kaubanduse direktiivi sõnastuse kohaselt „konkreetset infoühiskonna teenust“. Sõna „konkreetne“ kasutamine selles kontekstis näib viitavat sellele, et niiviisi nimetatud teenust tuleb mõista kui individuaalset teenust. Järelikult ei saa liikmesriigid võtta konkreetsete infoühiskonna teenuste üldiselt kirjeldatud kategooria suhtes üldiseid ja abstraktseid meetmeid, mida kohaldatakse vahet tegemata iga selle teenuste kategooria teenuseosutaja suhtes.

Seda hinnangut ei sea kahtluse alla asjaolu, et elektroonilise kaubanduse direktiivis on kasutatud mõistet „meetmed“. Euroopa Liidu seadusandja jättis sellist laia ja üldist mõistet kasutades liikmesriikide otsustada nende meetmete laadi ja vormi, mida nad võivad infoühiskonna teenuste vaba liikumise põhimõttest erandi tegemiseks võtta. Sellise mõiste kasutamine ei mõjuta seevastu mingil viisil nende meetmete olemust ja materiaalõiguslikku sisu.

Järgmisena märkis Euroopa Kohus, et seda grammatilist tõlgendust kinnitab elektroonilise kaubanduse direktiivi konteksti analüüs.

Nimelt on infoühiskonna teenuste vaba liikumise põhimõttest erandi tegemise võimalusele seatud tingimus, et asjaomane liikmesriik peab olema enne taotlenud meetmete võtmist päritoluliikmesriigilt,¹⁴⁶ mis eeldab teenuseosutajate ja järelikult ka asjaomaste liikmesriikide tuvastamise võimalust. Kui aga liikmesriikidel lubatakse piirata infoühiskonna teenuste osutamise vabadust üldiste ja abstraktsete meetmetega, mida kohaldatakse nende teenuste teatavas kategoorias vahet tegemata iga teenuseosutaja suhtes, oleks selline tuvastamine isegi siis, kui see ei ole võimatu, vähemalt ülemäära raske, mistõttu liikmesriigid ei suudaks sellist tingimust täita.

Lõpuks rõhutas Euroopa Kohus, et elektroonilise kaubanduse direktiiv tugineb päritoluliikmesriigis toimuva kontrolli põhimõttele ja vastastikuse tunnustamise põhimõttele, mistõttu reguleeritakse infoühiskonna teenuseid kooskõlastatud valdkonna¹⁴⁷ raames üksnes liikmesriigis, kelle territooriumil asub nende teenuste osutaja. Kui aga lubada päritoluliikmesriikidel võtta üldiseid ja abstraktseid meetmeid, mida kohaldatakse teatavas infoühiskonna teenuste kategoorias vahet tegemata iga teenuseosutaja suhtes, olenemata sellest, kas ta asub viimati nimetatud liikmesriigis või mitte, seatakse kahtluse alla päritoluliikmesriigis toimuva kontrolli põhimõte. Nimelt tuleneb viidatud põhimõttest reguleerimispädevuse jaotus infoühiskonna teenuste osutaja päritoluliikmesriigi ja sihtliikmesriigi vahel. Kui aga lubada sihtliikmesriigil võtta taolisi meetmeid, sekkutaks päritoluliikmesriigi reguleerimispädevusse ja selle tagajärjel kohaldataks nendele teenuseosutajatele nii päritoluliikmesriigi kui ka sihtliikmesriikide õigusakte. Nimetatud põhimõtte kahtluse alla seadmine kahjustaks elektroonilise kaubanduse direktiivi süsteemi ja eesmärgi. Pealegi kahjustaks see, kui lubada

¹⁴⁶ Elektroonilise kaubanduse direktiivi artikli 3 lõike 4 punkt b.

¹⁴⁷ Elektroonilise kaubanduse direktiivi artikli 2 punkti h tähenduses.

sihtliikmesriiigil taolisi meetmeid võtta, liikmesriikidevahelist vastastikust usaldust ja oleks vastuolus vastastikuse tunnustamise põhimõttega.

Lisaks märkis Euroopa Kohus, et elektroonilise kaubanduse direktiivi eesmärk on kõrvaldada siseturu nõuetekohase toimimise juriidilised tõkked, mis tekivad õigusaktide lahknevustest ja õiguskindluse puudumisest selle kohta, milliseid riigisiseseid eeskirju selliste teenuste suhtes kohaldatakse. Selliste meetmete võtmise võimalus tähendaks lõppkokkuvõttes seda, et asjaomaste teenuseosutajate suhtes kohaldatakse erinevaid õigusakte ja seega taaskehtestataks teenuste osutamise vabaduse juriidilised tõkked, mida selle direktiiviga soovitakse kaotada.

Nii jõudis Euroopa Kohus järeldusele, et üldised ja abstraktsed meetmed, mis puudutavad konkreetsete infoühiskonna teenuste üldiselt kirjeldatud kategooriat ja mida kohaldatakse selles teenuste kategoorias vahet tegemata iga teenuseosutaja suhtes, ei kuulu konkreetse infoühiskonna teenuse vastu võetavate meetmete mõiste alla elektroonilise kaubanduse direktiivi tähenduses.

7. Käibemaks

5. märtsi 2015. aasta kohtuotsused komisjon vs. Prantsusmaa (C-479/13, [EU:C:2015:141](#)) ja komisjon vs. Luksemburg (C-502/13, [EU:C:2015:143](#))

Prantsusmaal ja Luksemburgis kohaldati elektronraamatute tarnele vähendatud käibemaksumäära. 1. jaanuarist 2012 kohaldati Prantsusmaal ja Luksemburgis elektronraamatute tarnele vastavalt 5,5% ja 3% käibemaksumäära.

Käesoleval juhul kõne all olevate elektron- (või digitaalsete) raamatute all peeti silmas elektroonilisel kujul raamatuid, millega on võimalik tutvuda arvutis, nutitelefonis, e-lugemis või muus lugemissüsteemis ja mida tarnitakse tasu eest veebisaidilt allalaadimise või voogedastuse (*streaming*) teel. Euroopa Komisjon palus Euroopa Kohtul tuvastada, et kuna Prantsusmaa ja Luksemburg kohaldasid elektronraamatute tarnimisele vähendatud käibemaksumäära, siis on nad rikkunud neile käibemaksudirektiivist¹⁴⁸ tulenevaid kohustusi.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et liikmesriik, kes kohaldab digitaalsetele või elektronraamatutele vähendatud käibemaksumäära, rikub kohustusi, mis tulenevad talle direktiivi 2006/112/EÜ artiklitest 96 ja 98 ning määrusest (EL) nr 282/2011¹⁴⁹.

Nimelt tuleneb direktiivi 2006/112/EÜ III lisa punktist 6, et vähendatud käibemaksumäära kohaldatakse tehingule, mis kujutab endast füüsilisel kandjal oleva raamatu tarnet. Kuigi

¹⁴⁸ Nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiiv 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi (ELT 2006, L 347, lk 1).

¹⁴⁹ Nõukogu 15. märtsi 2011. aasta rakendusmäärus (EL) nr 282/2011, millega sätestatakse ühist käibemaksusüsteemi käsitleva direktiivi 2006/112/EÜ rakendusmeetmed (ELT 2011, L 77, lk 1).

elektronraamatu lugemiseks peab tõepoolest olema füüsiline kandja, nagu arvuti, ei hõlma elektronraamatu tarne sellegipoolest seda kandjat. Pealegi, nagu nähtub selle direktiivi artikli 98 lõike 2 teisest lõigust, otsustas liidu seadusandja välistada võimaluse, et vähendatud käibemaksumäära kohaldataks elektrooniliselt osutatavatele teenustele. Elektronraamatute tarne on aga selline teenus, kuna seda ei saa pidada direktiivi artikli 14 lõike 1 tähenduses kaubarneks, sest elektronraamatut ei saa käsitada materiaalse varana. Samuti vastab elektronraamatute tarnimine elektrooniliselt osutatavate teenuste mõistele määruse (EL) nr 282/2011 artikli 7 lõikes 1 antud määratluses.

Seda tõlgendust ei sea kahtluse alla neutraalse maksustamise põhimõtte, kuna see ei võimalda laiendada vähendatud käibemaksumäära kohaldamisala, kui see ei ole ühemõtteliselt sätestatud.

7. märtsi 2017. aasta kohtuotsus (suurkoda) RPO (C-390/15, [EU:C:2017:174](#))

Käibemaksudirektiivi¹⁵⁰ kohaselt võivad liikmesriigid trükiste, näiteks raamatute, ajalehtede ja ajakirjade suhtes kohaldada vähendatud käibemaksumäära. Seevastu digitaalsetid väljaandeid, välja arvatud füüsilisel kandjal olevaid digitaalsetid raamatuid (näiteks CD-ROMe), peab maksustama hariliku käibemaksumääraga. Trybunał Konstytucyjny (Poola konstitutsioonikohus), kelle poole pöördus Poola ombudsman, kahtles erineva maksustamise kehtivuses. Ta küsis Euroopa Kohtult esiteks, kas see on võrdse kohtlemise põhimõttega kooskõlas, ja teiseks, kas Euroopa Parlamendi osalus seadusandlikus menetluses oli piisav.

Euroopa Kohus märkis, et kohustus seadusandlikus menetluses parlamendiga aluslepingus ette nähtud juhtudel konsulteerida nõuab, et temaga tuleb uuesti konsulteerida iga kord, kui lõplikult vastu võetud tekst kui tervik erineb sisuliselt sellest, mille suhtes parlamendiga juba konsulteeriti, välja arvatud juhul, kui muudatuste põhisisu on vastavuses parlamendi enda väljendatud sooviga.

Tuleb tõdeda, et muudetud direktiivi 2006/112/EÜ III lisa punktis 6 on direktiivi vastuvõtmise ettepanekus toodud sõnastust kõigest lihtsustatud ja selle sisu on täielikult alles jäetud.

Eelotsuse küsimuste analüüsimisel ei ole pealegi ilmnenud ühtki asjaolu, mis võiks mõjutada direktiivi 2006/112/EÜ III lisa punkti 6 või selle direktiivi artikli 98 lõike 2 – koostoimes III lisa punktiga 6 – kehtivust.

Tuleb nentida, et füüsilisel kandjal olevate digitaalsete raamatute tarne ja digitaalsete raamatute elektroonilise tarne puhul on tegemist sarnaste olukordadega. Tuleb asuda seisukohale, et nende sätete kohaselt tuleb kohelda erinevalt kaht sel list olukorda, mis liidu seadusandja taotletava eesmärgi seisukohalt on aga sarnased. Kui niisugune

¹⁵⁰ Nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiiv 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi (ELT 2006, L 347, lk 1), redaktsioonis, mis kehtestati nõukogu 5. mai 2009. aasta direktiiviga 2009/47/EÜ, millega muudetakse direktiivi 2006/112/EÜ vähendatud käibemaksumäärade osas (ELT 2009, L 116, lk 18).

erinevus on tuvastatud, ei ole võrdse kohtlemise põhimõtet rikutud niivõrd, kuivõrd erinev kohtlemine on nõuetekohaselt põhjendatud. Nii on see juhul, kui erinev kohtlemine on seotud lubatava õiguspärase eesmärgiga, mida sellist erinevust põhjustava meetmega saavutada soovitakse, ja kui meede on selle eesmärgiga proportsionaalne.

Selles kontekstis on mõisteta, et kui liidu seadusandja võtab vastu maksumeetme, tuleb tal teha poliitilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid valikuid ning seada tähtsuse järjekorda lahknevad huvid või anda keerulisi hinnanguid. Järelikult tuleb selles raamistikus tunnustada liidu seadusandja ulatuslikku kaalutusruumi, mistõttu kohtuliku kontrolli peab piirduma vaid ilmse hindamisvea kontrollimisega. Nõukogu ja komisjoni selgitustest nähtub nimelt, et elektrooniliselt osutatavatele teenustele peeti vajalikuks kehtestada selged, lihtsad ja ühetaolised reeglid, selleks et neile teenustele kohaldatava käibemaksumäära osas ei oleks kahtlust ning et maksukohustuslastel ja liikmesriikide maksuhalduritel oleks käibemaksu seega lihtsam hallata. Võimalus kohaldada digitaalsete raamatute elektroonilisele tarnele vähendatud käibemaksumäära kahjustaks liidu seadusandja soovitud meetme sisemist ühtsust.

EUROOPA LIIDU
KOHUS

Analüüsi ja dokumentatsiooni direktoraat

Juuli 2024